

Podnikatelské vzdělávání:

Příručka pro pedagogy

Podnikatelské vzdělávání:

Příručka pro pedagogy

Tato publikace je financována z rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace, který má podporovat konkurenceschopnost evropských podniků.

Vydalo:

Oddělení: Podnikání 2020

Generální ředitelství pro podniky a průmysl

Evropská komise

1049 Brusel

BELGIE

Entr-entrepreneurship@ec.europa.eu

PRÁVNÍ UPOZORNĚNÍ

Evropská komise ani žádná osoba jednáající jejím jménem nenesou odpovědnost za jakékoli případné použití informací obsažených v této publikaci, ani za případné chyby, které se v ní mohou i přes její pečlivou přípravu a kontrolu vyskytnout. Tato publikace nemusí nutně vyjadřovat názory či stanoviska Evropské komise.

Obrázek na obálce © Colorscurves | Dreamstime.com

Ilustrační obrázky © Dreamstime.com, Istockphoto.com

ISBN 978-92-79-30906-9

doi:10.2769/50636

© Evropská unie, 2014

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje, není-li uvedeno jinak.

Pro použití nebo reprodukci materiálů chráněných autorskými právy, které jsou v tomto smyslu označeny, je nutno obdržet povolení od držitele (držitelů) autorských práv.

Podnikatelské vzdělávání – Příručka pro pedagogy

Tato příručka byla v roce 2013 vyhotovena pro Evropskou komisi, GŘ pro podniky a průmysl.

Abstrakt:

V roce 2012 iniciovalo GŘ pro podniky a průmysl a GŘ pro vzdělávání a kulturu dvě mezinárodní akce zaměřené na přípravu učitelů na podnikatelské vzdělávání. Tyto akce se uskutečnily v květnu 2012 (Dublin, Irsko) a v září 2012 (Brdo, Slovinsko). Jejich cílem bylo spojit aktéry působící v oblasti podnikatelského vzdělávání a odborné přípravy učitelů za účelem představení osvědčených postupů, výměny nápadů a vzájemného učení.

Těchto dvou akcí se zúčastnilo přibližně 170 delegátů z více než 30 zemí – členských států Evropské unie, jakož i přístupujících a partnerských zemí. Odborníci představili rámce a pokyny a pracovníci škol, pedagogických vzdělávacích institucí a nevládních organizací a poskytovatelé odborné přípravy předvedli své metody, programy a projekty. Na workshopech a zasedáních pracovních skupin byly přezkoumány a projednány inovativní nápady. Celkově byla zahrnuta široká škála oblastí činnosti souvisejících se zaváděním podnikatelského vzdělávání do vzdělávání učitelů.

Cílem této příručky je předložit výběr příkladů inspirativních postupů, které byly na těchto dvou akcích představeny, širší cílové skupině. V příručce jsou u jednotlivých příkladů vyzdvíženy předpoklady a faktory úspěchu a uvedeny kontaktní údaje pro vyžádání si dalších informací.

V návaznosti na to je uveden výběr praktických doporučení vypracovaných na základě těchto akcí v naději, že budou odborníky z praxe inspirovat k přijímání opatření a k pokračování ve vlastních činnostech s cílem zajistit, aby byli učitelé schopni poskytovat podnikatelské vzdělávání.

Provádějící organizace:

Tuto příručku pro Evropskou komisi – GŘ pro podnikání a průmysl vyhotovila v roce 2013 společnost ICF GHK | GHK Consulting Ltd.

Předmluva

Nikdy dříve nebyla podpora podnikání tak důležitá jako dnes. Posílení podnikatelského vzdělávání ve školách, institucích odborného vzdělávání a na univerzitách bude mít kladný dopad na podnikatelskou dynamiku našich ekonomik. Kromě příspěví k zakládání sociálních podniků a zahajování podnikatelské činnosti zajistí podnikatelské vzdělávání větší zaměstnanost mladých lidí a jejich větší iniciativnost při práci v rámci stávajících organizací v sociálním, veřejném i soukromém sektoru. Investice do podnikatelského vzdělávání proto patří k jedněm z nejvýnosnějších investic, jaké může Evropa uskutečnit: výzkum prokazuje, že žáci a studenti, kteří se zúčastnili podnikatelského vzdělávání, zahajují později v životě podnikatelskou činnost s 3–6krát vyšší pravděpodobností než ti, kterým se takového vzdělání nedostalo.

Prostřednictvím akčního plánu podnikání 2020 a sdělení o přehodnocení vzdělávání zdůraznila Evropská komise potřebu začlenit podnikatelské vzdělávání do všech oblastí vzdělávání včetně neformálního učení. Oba dokumenty členské státy vyzývají, aby všem mladým lidem poskytly před ukončením povinné školní docházky praktickou podnikatelskou zkušenost, a vyzdvihují význam učení praxí v rámci vzdělávání a odborné přípravy. Vzdělávání spadá do pravomoci členských států, opatření na evropské úrovni však může členské státy podpořit při úpravě a zlepšování způsobů nábory, vzdělávání a rozvoje učitelů. Toho lze dosáhnout jak finančními

opatřeními, která mají systémový dopad, zejména prostřednictvím navrhovaného programu „Erasmus+“, tak i podporou vzájemného učení se z metod a postupů jiných. Také nově vytvořený Evropský inovační a technologický institut přispívá k větší orientaci na podnikatelskou kulturu a v rámci jeho znalostních a inovačních komunit probíhají magisterské a postgraduální (PhD.) programy s výrazným podnikatelským rozměrem.

Učitelé přitom hrají ústřední úlohu, jelikož mají velký vliv na výsledky žáků a studentů. Přemýšliví učitelé své postupy neustále přezkoumávají a přizpůsobují je na základě požadovaných výsledků vzdělávání a individuálních potřeb studentů. Jako klíčová dovednost neznamená podnikavost nutně existenci zvláštního školního předmětu. Vyžaduje spíše způsob výuky, v němž hlavní úlohu hraje učení zaměřené na získávání zkušeností a projektová práce. Učitelé nedávají studentům odpovědi, nýbrž jim pomáhají přezkoumat a určit správné otázky a nalézt nejlepší odpovědi. Aby své žáky a studenty inspirovali a pomáhali jim rozvíjet podnikatelské postoje, potřebují učitelé širokou škálu kompetencí souvisejících s tvořivostí a podnikavostí; potřebují školní prostředí, v němž je podporována kreativita a riskování a v němž jsou chyby považovány za příležitosti k učení. Pro členské státy by měl být absolutní prioritou rozvoj kompetencí vedoucích pracovníků škol a učitelů – včetně budoucích nových učitelů a učitelů vykonávajících toto povolání dlouhou dobu.

Komise zvyšuje svou podporu pro posílení pedagogických povolání, zvyšuje však i úroveň nároků – na členské státy i samotná povolání – aby se zapojily do reformy, která může zajistit kvalitnější učení prostřednictvím efektivnější výuky a vzdělávání učitelů, jelikož žádná reforma neuspěje, pokud nezačne a neskončí u učitelů a těch, kteří je vzdělávají.

Tato příručka je výsledkem setkání učitelů a odborníků na dvou praktických workshopech („laboratořích“) na evropské úrovni za účelem výměny stávajících postupů a projednání nejlepších způ-

sobů vzdělávání a podpory učitelů při zavádění podnikatelských projektů a metod ve třídách. Nápady a příklady shromážděné během těchto workshopů byly uspořádány v této příručce s cílem podělit se o tyto inspirativní postupy. Doufáme, že z nich budete mít užitek a náležitě je využijete.

Antonio Tajani

Marius

Obsah

Úvod	7
Klíčová slova	8
Jak přispívá učitel k výchově podnikatelství?	9
Co přispívá k podnikatelskému vzdělávání učitelů?	10
Praktické příklady v oblasti počátečního vzdělávání učitelů	13
Počáteční vzdělávání učitelů: hlavní poselství vyplývající z příkladů	14
› Podnikatelské pedagogické vzdělávací instituce	16
› Programy pro přípravu studentů pedagogických škol na podnikatelské vzdělávání	33
› Podnikatelské nebo inovativní výukové metody a pedagogické postupy	36
› Vytváření sítí a výměna osvědčených příkladů z praxe	48
Praktické příklady v oblasti dalšího profesního rozvoje	51
Další profesní rozvoj: hlavní poselství vyplývající z příkladů	52
› Podnikatelské školy	54
› Programy připravující učitele v praxi na podnikatelské vzdělávání	58
› Inovativní výukové metody a koncepce související s podnikatelským vzděláváním	72
› Informační strategie subjektů zajišťujících další profesní rozvoj	82
› Probíhající podpůrné iniciativy pro učitele v praxi	88
Index	96

Úvod

K podpoře produktivity a růstu v Evropě je nezbytné investovat do vzdělávání a odborné přípravy. Evropa potřebuje kreativní a inovativní podnikatele a flexibilní a odolné pracovní síly, které mají potřebné dovednosti a klíčové kompetence.

Evropská komise uznává podnikatelské vzdělávání jako nástroj, který může mladé lidi podpořit ve větší podnikavosti. Jedná se o to, jak rozvíjet obecný soubor kompetencí, které jsou použitelné ve všech oblastech života, nejen pouze o to, jak vést podnik. Podnikatelské vzdělávání zahrnuje všechny formy učení, vzdělávání a odborné přípravy, které přispívají k podnikatelskému duchu, kompetenci a chování – ať už s komerčním cílem, či bez něj.

V listopadu 2012 zveřejnila Evropská komise sdělení s názvem „Přehodnocení vzdělávání: investice do dovedností pro dosažení lepších socioekonomických výsledků“. Tato politická iniciativa zdůrazňuje, že k budování „dovedností pro 21. století“ je třeba zaměřit úsilí na rozvoj průřezových dovedností, jako je podnikání, a vyzdvihuje „schopnost kritického myšlení, schopnost ujmout se iniciativy, řešení problémů a spolupráce“. Těmto „podnikatelským dovednostem“ je třeba věnovat zvláštní pozornost, jelikož přispívají nejen k dosažení konkrétní podnikatelské činnosti, ale také zvyšují zaměstnatelnost mladých lidí.

„Je třeba, aby členské státy podporovaly podnikatelské dovednosti prostřednictvím nových a kreativních způsobů výuky a učení již od základní školy a zároveň se od středoškolského po vysokoškolské vzdělávání zaměřily na možnosti zakládání podniků jakožto profesního směřování. Ve všech oblastech a na všech úrovních vzdělávání by měly být začleněny zkušenosti z praxe prostřednictvím vzdělávání založeného na řešení konkrétních problémů a propojení s podnikatelskou sférou. **Všichni mladí lidé by měli před ukončením povinné školní docházky získat alespoň jednu praktickou podnikatelskou zkušenost.**“(*)

Pro oblast vzdělávání a odborné přípravy to znamená, že je třeba usilovat o zajištění toho, aby současní evropští studenti rozvíjeli své podnikatelské dovednosti a měli možnost získat „praktickou podnikatelskou zkušenost“. To je důležité pro všechny úrovně vzdělávání – od mateřské školy až po vysokoškolské vzdělávání.

Je zbytečné říkat, že rozhodující úlohu hrají učitelé a pedagogové. Ti usnadňují učení a šíří nápady. Utvářejí učební procesy a mohou studentům pomoci dosáhnout výsledků podnikatelského vzdělávání – konkrétních znalostí, dovedností a postojů.

Učitelé a pedagogové musí mít rovněž příležitosti k osvojení si znalostí, dovedností a postupů, které musí zahrnovat podnikatelské vzdělávání a které umožňují podnikatelské učení. Každý student pedagogické školy a stávající učitel by měl mít během své kariéry nejméně jednu zkušenost se vzděláváním týkajícím se klíčových témat a metod souvisejících s podnikatelským učením a podnikatelským vzděláváním.

Evropská komise zveřejnila řadu politických dokumentů týkajících se zavádění podnikatelského vzdělávání (např. „Agenda z Osla týkající se podnikatelského vzdělávání v Evropě“) a iniciovala diskuse tvůrců politik v řadě „reflexních skupin na vysoké úrovni“. **Ve všech těchto dokumentech a diskusích hrály významnou úlohu činnosti týkající se počátečního vzdělávání a dalšího profesního rozvoje učitelů v Evropě (**).**

V roce 2012 iniciovalo GŘ pro podniky a průmysl a GŘ pro vzdělávání a kulturu dvě mezinárodní akce zaměřené na přípravu učitelů na podnikatelské vzdělávání. Tyto akce se uskutečnily v květnu 2012 (Dublin, Irsko) a v září 2012 (Brdo, Slovinsko). Jejich cílem bylo spojit aktéry působící v oblasti podnikatelského vzdělávání a odborné přípravy učitelů za účelem představení osvědčených postupů, výměny nápadů a vzájemného učení.

Těchto dvou akcí se zúčastnilo přibližně 170 delegátů z více než 30 zemí – členských států Evropské unie, jakož i přistupujících a partnerských zemí. Odborníci představili rámce a pokyny a pracovníci škol, pedagogických vzdělávacích institucí a nevládních organizací a poskytovatelé odborné přípravy předvedli své metody, programy a projekty. Na workshopech a zasedáních pracovních skupin byly přezkoumány a projednány inovativní nápady. Celkově byla zahrnuta široká škála oblastí činnosti souvisejících se zaváděním podnikatelského vzdělávání do vzdělávání učitelů.

Cílem této příručky je předložit výběr příkladů inspirujících postupů, které byly na těchto dvou akcích představeny, širší cílové skupině. V příručce jsou u jednotlivých příkladů vyzdvíženy předpoklady a faktory úspěchu a uvedeny kontaktní údaje pro vyžádání si dalších informací.

V návaznosti na to je uveden výběr praktických doporučení vypracovaných na základě těchto akcí v naději, že budou odborníky z praxe inspirovat k přijímání opatření a k pokračování ve vlastních činnostech s cílem zajistit, aby byli učitelé schopni poskytovat podnikatelské vzdělávání.

(*) Evropská komise, 2012, Re-thinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes.

(**) http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/education-training-entrepreneurship/index_en.htm

Klíčová slova

	Počáteční vzdělávání učitelů (PVU)	Další profesní rozvoj (DPR)		Počáteční vzdělávání učitelů (PVU)	Další profesní rozvoj (DPR)
Celoškolový přístup	21		Příprava učitelů v praxi		59, 63, 65, 67, 69, 71
Certifikace	23, 33, 49	85	Řešení problémů	29	77
Další profesní rozvoj	71		Spolupráce	19, 29, 37, 41, 49	55, 63, 79, 81, 85, 95
Hudba a kreativita	37		Státní podpora	47	
Informační strategie		83, 85, 87	Strategie k zvýšení informovanosti		87
Inovativní výuka	47	73, 75, 77	Učení se od průmyslu	35	
Interdisciplinární	27		Učení založené na získávání zkušeností	41	89
Kreativní myšlení		75	Učitelé jako zákazníci	39	
Kreativní partneři		67	Udržitelný rozvoj	27	
Metody pro vyučování inovacím		81	Umění a design	19	
Normalizace		91	Uznání dovedností	45	
Odborné vzdělávání		79	Virtuální učení		61
Počáteční vzdělávání učitelů	47		Výsledky		57, 59
Podnikatelská instituce	19, 21, 23, 25		Výsledky vzdělávání	31	
Podnikatelské plány		65	Vytváření sítí	49	
Podnikatelské školy		55, 57	Výuka podnikatelských dovedností	37, 39, 41, 43, 45	
Podniková simulace		63	Výukové materiály		61, 73, 75, 93, 95
Podnikové plánování		83	Výukové nástroje		71
Podpůrné iniciativy		93, 95	Vzdělávací balíček		83
Praktické metody		65, 87	Vzdělávací programy		69
Procesní techniky	39		Začlenění do osnov	45	
Projektová práce	17, 25, 43	73, 77	Začleněný	17, 21, 23, 25, 31, 33	55, 57, 67, 91
Průběžná podpora		89, 91	Základní škola	43	
Předávání znalostí		81	Základní zásady	47	
Příprava studentů pedagogických škol	27, 29, 33, 35		Zapojení absolventů	35	
Příprava studentů pedagogických škol a učitelů	31		Zranitelné komunity		69
Příprava učitelů pedagogických škol		61	Zvyšování informovanosti		59, 71, 89, 93

Jak přispívá učitel k výchově podnikatelství?

Učitel podnikání

Učitelé vzdělávající žáky pro podnikání mají nadšení pro učení. Jsou inspirativní, nezaujati a sebejistí, flexibilní a odpovědní, čas od času však také porušují pravidla. Umí dobře naslouchat, využít a prodat nápady a pracovat se zaměřením se na studenty a konkrétní kroky. Jsou týmovými hráči a mají dobrou síť kontaktů.

Snaží se překlenout mezeru mezi školstvím a ekonomikou a zapojit do výuky externí odborníky; zaměřují se na zkušenosti z praxe. Vždy odkazují na ekonomický aspekt daného tématu a témata související s podnikáním hrají v jejich vyučovacích hodinách důležitou úlohu, a to ve všech předmětech.

Používají flexibilní a přizpůsobitelný studijní plán a upřednostňují interdisciplinární výuku založenou na projektech; používají spíše výukové materiály než učebnice. Kladou důraz na skupinové procesy a interakce, třídu někdy chápou jako „arénu“ a dávají prostor rozmanitosti – rozmanitosti názorů, odpovědí a řešení a uvažování o učebním procesu.

Učitel vzdělávající pro podnikání je spíše rádce než někdo, kdo poučuje. Tito učitelé podporují u studentů individuální učební procesy a rozvoj osobních kompetencí.

Současné uvažování o podnikatelském vzdělávání je založeno na řadě opakujících se témat:

- Podnikatelské vzdělávání je více než jen příprava na to, jak vést podnik. Znamená rozvoj podnikatelských postojů, dovedností a znalostí, které by měly studentu umožnit, aby „přeměnil nápady v činy“.
- Učitelé nemohou učit podnikatelským dovednostem, nejsou-li sami podnikaví.
- Podnikatelské kompetence vyžadují aktivní metody zapojování studentů k uvolnění jejich kreativity a inovací.
- Podnikatelské kompetence a dovednosti lze získat nebo vytvořit pouze prostřednictvím praktického učení v reálných podmínkách.
- Podnikatelským dovednostem lze vyučovat ve všech předmětech i jako zvláštnímu předmětu.
- Podnikatelské vzdělávání by se mělo zaměřovat na „iniciativní zaměstnance“ i podnikatele, a to vzhledem ke skutečnosti, že většina studentů využije podnikatelské dovednosti v podnicích nebo veřejných institucích.
- Aby mělo podnikatelské vzdělávání reálnou podobu, je nutné na všech úrovních vzdělávání rozvíjet výsledky vzdělávání související

s podnikáním a příslušné metody hodnocení a postupy zajištění kvality. Ty by měly být navrženy tak, aby učitelům umožnily dosáhnout pokroku při osvojování si podnikatelských znalostí, dovedností a postojů.

- Program podnikatelského vzdělávání by měl být propagován mimo pedagogické vzdělávací instituce, a to u podniků a širší veřejnosti.
- Učitelé a školy nebudou moci uskutečnit své cíle bez spolupráce a partnerství se svými kolegy, s podniky a s ostatními zúčastněnými stranami.

Co přispívá k podnikatelskému vzdělávání učitelů?

K dosažení všech výše uvedených bodů musí být zavedena řada nezbytných podmínek:

Náležité počáteční vzdělávání učitelů

Studenti pedagogických škol by měli mít možnost setkat se s podnikatelským učením během svého počátečního vzdělávání. Tím, že studují v instituci, která prosazuje podnikatelské vzdělávání v obecném smyslu, rozvíjejí studenti pedagogických škol řadu dovedností a metod, které jim umožňují, aby byli sami inovativní a podnikaví. Učitelé začínající své povolání se znalostí zásad podnikání mohou zažehnout „podnikatelskou jiskru“ a inspirovat své studenty hned na začátku profesní dráhy.

Pedagogické vzdělávací instituce s podnikatelskou strategií a vizí

Pedagogické vzdělávací instituce mají prospěch z poslání a jasné vize, pokud jde o to, jak mohou podnikatelské strategie posloužit jejich institucionálním cílům. Namísto samostatného předmětu může být podnikatelské vzdělávání začleněno jako horizontální přístup v celém studijním programu, jelikož podnikavost je považována za klíčovou kompetenci, která je důležitá pro kvalifikaci všech učitelů.

Programy podnikatelského vzdělávání učitelů založené na nových pedagogických postupech

K podnikatelskému jednání je nezbytné aktivní učení. Měly by se uplatňovat moderní pedagogické postupy (např. aktivní učení založené na projektech nebo nezávislé učení). Tyto postupy mohou být zavedeny pokusně ve zvláštních programech; nové osvědčené postupy by měly být mezi učiteli pedagogických škol sdíleny a posléze začleněny do jejich každodenních pedagogických postupů. Všichni studenti by měli mít k dispozici netradiční učební prostředí (reálné situace, mimo učebnu).

Kvalitní další profesní rozvoj

K podpoře učitelů pro podnikatelství a k zajištění toho, aby učitelé, kteří během svého počátečního vzdělávání neměli možnost setkat se s podnikatelským vzděláváním, mohli dohnat nejnovější vývoj, jsou zapotřebí vysoce kvalitní programy dalšího profesního rozvoje stávajících učitelů.

Škola oceňující podnikatelského ducha a náležitá podpora ze strany vedoucích pracovníků škol

Podnikatelská škola má vizi ohledně svých budoucích potřeb a jasnou představu o tom, jak podnikatelské vzdělávání zapadá do širších osnov a plánu rozvoje. Rozvoj podnikavosti v rámci počátečního vzdělávání učitelů bude mít těžko významný dopad, jestliže učitelé poté nastoupí do škol, které nepřijaly koncepci podnikatelského vzdělávání. Učitelé zaměřeni na rozvoj podnikatelství mají prospěch z náležité podpory ze strany vedoucích pracovníků škol.

Partneři v komunitě

Při dosahování pokroku musí hrát zásadní úlohu systémy podpory. Školy a pedagogické vzdělávací instituce by měly na podporu osnov podnikatelského vzdělávání navázat vztahy a spolupráci s podniky a komunitními organizacemi.

Sítě pro výuku podnikatelských dovedností

Abyste byla zajištěna trvalá kvalita, měli by učitelé podílející se na výuce a studiu podnikatelských dovedností rozvíjet síť, pravidelně se setkávat a vyměňovat si zkušenosti, know-how a materiály.

Všechny tyto prvky jsou vzájemně propojené. K dosažení udržitelnosti a dlouhé životnosti jsou nezbytná opatření ve všech oblastech. Na všech úrovních má zásadní význam vůdcovství, vize a motivace.

Ačkoli se jedná o společné zásady, musí si je každá instituce osvojit a přizpůsobit své situaci. Vlády, instituce, školy a zúčastněné strany v celé Evropě se nacházejí v různých fázích vývoje, pokud jde o zavádění výuky a studia podnikatelských dovedností. Některé země zavedly před mnoha lety komplexní strategii podnikatelského vzdělávání na všech úrovních vzdělávání, zatímco jiné se nacházejí teprve ve výchozím bodě, kdy se ve výuce a učení většinou zásady podnikání neuplatňují a podpora opatření na institucionální úrovni je ojedinělá. To znamená, že ve všech výše uvedených oblastech je nutno pro každou individuální situaci vyvinout řešení upravená na míru.

Lišit se může i rozsah těchto řešení. Zatímco v jedné zemi mohou být schůdná řešení na celostátní úrovni, v jiných zemích mohou důležitý krok vpřed představovat i opatření v malém měřítku v pilotní škole.

Sbírka inspirativních příkladů v této příručce ukazuje, že žádný projekt nebo činnost nejsou příliš malé. Mnoho významných příkladů začalo v malém a poté, co se tyto postupy ukázaly jako úspěšné, byly rozšířeny.

Tuto příručku je proto třeba chápat jako výzvu k tomu, abyste riskovali, byli kreativní a inovativní, rozvíjeli své nápady a jednali – jinými slovy:

Bud'te podnikaví!

Praktické příklady v oblasti počátečního vzdělávání učitelů

Počáteční vzdělávání učitelů – hlavní poselství vyplývající z příkladů

K dosažení cíle spočívajícího v udržitelném zavedení podnikatelského vzdělávání do počátečního vzdělávání učitelů Evropa potřebuje...

Podnikatelské pedagogické vzdělávací instituce s vizí a strategií

- Podnikatelská pedagogická vzdělávací instituce má jasnou vzdělávací koncepci, snaží se **vybavit studenty učitelství schopností vyučovat pro zítřejší svět**. Tato koncepce je začleněna v celých osnovách.
- Podnikání je začleněno v **kultuře a poslání vysoké školy**.
- Podnikatelská pedagogická vzdělávací instituce má vizi, pokud jde o její budoucí potřeby, a **jednoznačnou představu o tom, jak podnikatelské vzdělávání zapadá do širších osnov a plánu rozvoje**.
- Podnikatelská instituce se snaží **najít správné lidi**, přijmout je a poskytnout jim **prostor pro rozvíjení jejich nápadů**.
- Podnikatelská pedagogická vzdělávací instituce prosazuje **v učení významný praktický prvek** podpořený důkladným teoretickým základem.
- Podnikatelské vzdělávání je začleněno v celém studijním programu jako **horizontální přístup a interdisciplinární předmět**. Místo toho, aby bylo pokládáno za samostatný předmět, je podnikavost vnímána jako kompetence a nadání, které jsou důležité pro kvalifikaci všech učitelů.
- Účast na podnikatelských vzdělávacích kurzech a akcích představuje **požadavek osnov**, nikoli volitelnou činnost.
- Existuje trvalá snaha o přizpůsobení kurzů a vyučovaných předmětů **potřebám trhu práce**.
- Podnikatelské instituce **poskytují prostor pro experimentování**. Je dán prostor novým výukovým metodám a inovativním projektům a je poskytována podpora pro jejich úspěšné zavedení. Učitelé pedagogických škol mohou experimentovat, přičemž se připouští, že někdy se věci nepodaří.
- Podnikatelská pedagogická vzdělávací instituce má **pevnou síť**.
- Zásadní význam má **podpora shora dolů** ze strany vedení.

Podnikavé učitele pedagogických škol

- Rovněž u učitelů pedagogických škol je třeba rozvíjet podnikatelský přístup k výuce a učení. Musí vytvořit **prostředí, které umožňuje inovace ve vzdělávání učitelů** a ve výuce.
- Učitelé pedagogických škol musí někdy při osvojování podnikatelského přístupu překonat negativní představy o „podnikání“. Schválení koncepce **sociálního podnikání, které spíše přináší zisk, než usiluje o zisk**, dobře navazuje na obecné ideály výuky a může pomoci překonat předsudky.
- Učitelé pedagogických škol mají prospěch z **konkrétních a hmatatelně stanovených výsledků vzdělávání** u výuky podnikatelských dovedností.
- Učitelé pedagogických škol mají prospěch z vyvinutých a kvalitních **metod hodnocení** pro pedagogiku v oblasti podnikatelského vzdělávání.
- Podnikaví učitelé pedagogických škol mají **sítě k sdílení zkušeností** – dobrých i špatných. Svě sítě využívají rovněž k informování vlády a k **lobbování směrem zdola nahoru**.
- Podnikaví učitelé pedagogických škol podporují **vypracovávání praktických a konkrétních materiálů** napomáhajících při zavádění podnikatelského vzdělávání.
- Podnikaví učitelé pedagogických škol **získávají systematicky zpětnou vazbu od studentů**, jelikož vědí, že důležitou hybnou silou při zavádění podnikatelského vzdělávání je nadšení studenta.

Programy a metody podnikatelského vzdělávání studentů pedagogických škol

- Programy podnikatelského vzdělávání učitelů motivují studenty pedagogických škol k **rozvíjení vlastních podnikatelských znalostí, dovedností a postojů**.
- Programy podnikatelského vzdělávání učitelů pomáhají studentům pedagogických škol rozvíjet jejich **poslání při výuce a vlastní „portfolio“**: *Čeho chci jako pedagog dosáhnout? Jaké metody, zkušenosti a prostředky mohu nabídnout?*

- Podporuje se **aktivní učení, praktické zkušenosti a učení praxí**. Studenti pedagogických škol dostávají různé příležitosti ke stanovení svých cílů, plánování výukových metod a jednání.
- Studenti pedagogických škol mají možnost **projednat, uvážit a vyhodnotit svůj učební proces**, co se týká metod a znalostí: Jak se učíme to, co se učíme?
- Význam podnikatelského vzdělávání je **podpořen teoretickým modelem**, který usnadňuje pochopení a zavádění.
- Programy a metody podnikatelského vzdělávání učitelů podporují pochopení **úlohy učitele jako podporovatele a usnadňovatele**, který studentům jednoduše neposkytuje odpovědi, nýbrž je nechává, aby odpovědi našli sami.
- Podnikatelské metody poskytují **čas na reflexi**, například psaní reflexivních deníků a vedení reflexivních diskusí během učebních procesů i posléze. Reflexe by se měla zaměřit na učební proces i na nalezená řešení.

Partnerství mezi školami, podnikatelskou sférou a tvůrčím odvětvím

- Podnikatelské vzdělávání ve vzdělávání učitelů má prospěch z **vazeb mezi vzdělávacími institucemi a podnikatelskou sférou**. Zástupci podniků mohou podpořit výuku a studium podnikatelských dovedností mnoha způsoby: jako odborníci, jako podporovatelé, jako mentoři nebo jako kritičtí přátelé.
- Vzdělávací instituce se mohou poučit z tvůrčích uměleckých činností, pokud jde o to, jak usnadnit a hodnotit kreativní proces – **jak rozvíjet nápady a přemýšlet je v činy**.
- Partnerství se školami jsou prospěšná pro ověření v praxi a kvalitní inovativní nápady, projekty a materiály. Tento přístup mimoto pomáhá rovněž šířit a „prodat“ nápad týkající se podnikatelského vzdělávání širšímu publiku.

Podnikatelské přístupy ve vzdělávání učitelů

Univerzita v Jyväskylä zavedla povinně podnikatelské vzdělávání do několika modulů vzdělávání učitelů:

Základy podnikání a podnikatelské *know-how*

- ▶ Úvodní kurz podnikatelského vzdělávání „Participativní občanství a podnikání“

Studenti učitelství se zabývají koncepcemi a základy podnikatelského vzdělávání, podnikatelskou literaturou a plánováním a provedením projektu ve škole nebo v místní nevládní organizaci. Ke dvěma příkladům projektů ve školách, jichž se studenti učitelství zúčastnili, patří:

- ▶ *Dětský parlament*: účinný způsob zavádění interdisciplinárních osnov do škol a rozvíjení podnikatelských přístupů dětí k životu. Pro žáky funguje jako kanál umožňující ovlivňování a účast.
- ▶ *Proti mašinérii*: podpora aktivního občanství. Cílem projektu bylo pomoci studentům středních škol, aby byl slyšet jejich názor na aktuální politickou otázku. V tomto případě připravili představení. Úlohou studentů učitelství bylo zajistit organizaci a povolení a poskytovat během procesu podporu.

Druh aktivity: podnikatelské pedagogické vzdělávací instituce

Země provádění: Finsko

Instituce provádějící činnost: Univerzita v Jyväskylä

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.jyu.fi>

Hlavní kontaktní osoba: Sonja Virtanenová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: sonja.virtanen@jyu.fi

Tel. +358 408053378

Tel. instituce: +358 142601211

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: učitelé základních škol (ve Finsku 1. až 6. třída)

- ▶ Podnikání v technické výchově a tělesné výchově
  - ▶ Podnikání v technické výchově: příkladem je Birdhouse Band. Pozornost se zaměřila na schopnost přeměnit nápady v činy, kolaborativní učení, kreativitu, řešení problémů.
  - ▶ Podnikatelské vzdělávání v tělesné výchově – příkladem je sportovní utkání mezi fakultami, které zahrnovalo spolupráci ze strany místních podniků.
- ▶ Pokročilý studijní kurz týkající se „vzdělávacích organizací a podnikatelského vzdělávání“. Pozornost studentů přechází z pedagogů na podniky, kdy studenti pozorují podniky jako vzdělávací organizace.
  - ▶ Skupina stráví předem stanovenou dobu v určitém podniku, přičemž pozoruje zaměstnance, vede s nimi pohovory a v možném rozsahu se podílí na činnostech podniku s cílem získat užitečné výukové materiály.
  - ▶ K úkolům studentů patří analýza a doporučení týkající se rozvoje systému vzdělávání v příslušném podniku.
- ▶ V akademickém roce 2013–2014 bude zahájen mezinárodní magisterský program v oboru pedagogika a jedním z povinných kurzů bude kurz „Inovace ve vzdělávání a podnikání“.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Podnikatelské vzdělávání by mělo být začleněno v poslání a osnouvách instituce.

Dopad aktivity

- ▶ Oficiální průzkum dopadů projektu nebyl proveden, zpětná vazba od studentů však byla velmi pozitivní a studenti uváděli, že si více uvědomují význam podnikatelského vzdělávání.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

PODNIKATELSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

PROJEKTOVÁ PRÁCE

ZAČLENĚNÝ

FINSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace o vysoké škole, kterou poskytla paní Sonja Virtanen, je k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/sonja_virtanen_en.pdf

Na internetových stránkách univerzity jsou uvedeny obecné informace o činnostech a některé prezentace v PowerPointu věnované projektům, které byly vytvořeny v posledních 2 letech (v současnosti pouze ve finštině):

<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/opiskelu/yrittajyy>

„Pohyblivé sochy“ – umění ve vzdělávání učitelů

National College of Art and Design (NCAD) v Dublinu nabízí celou škálu programů vzdělávání učitelů. Na pregraduální úrovni mohou studenti získat společný diplom v oboru výtvarné umění a pedagogika nebo design a pedagogika. Pedagogická fakulta nabízí na postgraduální úrovni magisterské, doktorské, profesní a postgraduální studium v oboru umělecká výchova.

Umění a design poskytuje vynikající příklad pro podnikatelské učení. Způsob, jakým umělec a návrhář přistupuje k problému a hledá řešení, představuje nezbytné schopnosti, které si musí osvojit všichni studenti. Umělecké školy začleňují do všeho, co dělají, kritické myšlení a angažovanost, což jsou rozhodující dovednosti pro úspěch v podnikání. Existuje mnoho

způsobů zlepšení podnikatelského vzdělávání a učení ve spolupráci s uměním a designem. Jedním z konkrétních příkladů z NCAD je „spolupráce v rámci počátečního vzdělávání učitelů“.

Spolupráce se účastní všichni studenti učitelství. Jeden program zahrnoval vytvoření „pohyblivých soch“, které studentům umožňovaly spojit irskou historii, povahu a sílu představení a hodnotu mluveného slova. Show byla uspořádána v irském Národním muzeu za účasti obrovských loutek inspirovaných sochami na dublinské O'Connell Street a jejich příběhy. Jedná se výslovně o spolupráci – interní mezi studenty a učiteli a externí se školami, kulturními institucemi a komunitními skupinami.

Druh aktivity: podnikatelské pedagogické vzdělávací instituce

Země provádění: Irsko

Instituce provádějící činnost: National College of Arts and Design (NCAD) v Dublinu

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.ncad.ie/>

Hlavní kontaktní osoba: Gary Granville

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: granvilleg@ncad.ie

Použití / cílová skupina činnosti: počáteční vzdělávání učitelů a studenti

dublinských škol

Cílová úroveň vzdělávání: všechny úrovně

Předpoklady úspěchu

- ▶ Prostředí, které umožňuje inovace ve vzdělávání učitelů a ve výuce.
- ▶ Irsko nedávno oznámilo revizi vzdělávání učitelů, která NCAD umožní vytvořit novou koncepci vzdělávání učitelů. K pojmům sociální podnikání a přispění, které používá NCAD, se však více hodí koncepce podnikání přinášejícího zisk (spíše než usilujícího o zisk).
- ▶ Národní rada pro kurikulum a hodnocení (National Council for Curriculum and Assessment) provádí širší reformu osnov, která se v současnosti nachází v pokročilé fázi a která zdůrazňuje nutnost začlenění „klíčových dovedností“ do vzdělávání mládeže a také potřebu krátkého kurzu věnovaného podnikání.
- ▶ Rovněž v rámci NCAD probíhají významné změny a nedávno byla vytvořena strategická aliance s Univerzitou v Dublinu. Studium se mění na systém tři plus dva s cílem umožnit na pregraduální a postgraduální úrovni větší zapojení do reálného prostředí. Předpokládá se, že postgraduální studium poskytne vysokoškolským studentům větší a přímější zpětnou vazbu.

Dopad aktivity

Ze spolupráce v rámci vzdělávání učitelů vyplývá celá řada přínosů:

- ▶ rozvoj týmové práce, spolupráce a vyjednávacích dovedností,
- ▶ budování vzájemné důvěry upevněné základem hodnocení, kterým je jedna známka pro celý tým – všichni musí uspět, nebo neuspějí společně.

To je v souladu s obecnějšími „klíčovými dovednostmi“, které nedávno zdůraznila Národní rada pro kurikulum a hodnocení: zpracování informací, komunikace, osobní efektivita, spolupráce a kritické myšlení.

Plány týkající se pokračování této praxe

Pedagogická fakulta NCAD zamýšlí rozvíjet pilíř své práce založený na podnikání spojeném s komunitou zavedením nového magisterského programu v oboru společensky angažované umění, který bude zahrnovat kvalifikaci pro výuku v oblasti dalšího vzdělávání.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

PODNIKATELSKÁ INSTITUCE

UMĚNÍ A DESIGN

SPOLUPRÁCE

IRSKO

Umění výuky s názorem

Group T – Leuven Education College má přibližně 1 000 studentů a 85 učitelů. Prohlášení o poslání zní „Educating essence by experiencing existence“. Cílem je rozvoj osobnosti jako celku. Škola se zaměřuje na tři oblasti:

- ▶ *vzdělávání*: rozvoj schopností studentů na základě 4 pilířů vzdělávání stanovených UNESCO: učit se být, učit se poznávat, učit se jednat a učit se žít společně,
- ▶ *technika*: umožnit učitelům vytvoření efektivního učebního prostředí, přičemž mohou ukázat svou vynalézavost a kreativitu,
- ▶ *podnikání*: zajistit, aby bylo vše hotovo, a to díky vedení, inovacím a odvaze.

Celkovým cílem jsou podnikaví, kreativní a flexibilní učitelé ve třídě, škole a společnosti. K rozvoji podnikatelské mentality se používá široká škála

inovativních pedagogických metod, k nimž patří učení na základě schopností a nadání; odborná praxe, týmová práce na projektech, vědomí vize a poslání, to, že studenti odpovídají za vlastní učební procesy; profesor vystupuje jako rádce; celkové hodnocení, reflexe a portfolio; IKT a nová média, flexibilní formy učení; žádné mentální nebo zeměpisné hranice.

GROUP T – Leuven Education College má řadu různých projektů a iniciativ, které mají zlepšit kreativní výuku podnikatelských dovedností. Níže jsou uvedeny dva příklady:

- ▶ Za prvé, postgraduální program v oboru rozvojových studií (IEC) je založen na pilířích vzdělávání stanovených UNESCO a je zaměřen na všechny studenty s bakalářským titulem. Účastní se ho studenti ze zahraničí, včetně účastníků

Druh aktivity: podnikatelské pedagogické vzdělávací instituce

Země provádění: Belgie

Instituce provádějící činnost: Group T – Leuven Education College

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <https://my.groept.be/>

Kontakt: Thu Dang Kimová (proděkanka pro inovace)

E-mail: thu.dang@groept.be

Tel. kontaktní osoby: +32 16301172

Tel. instituce: +32 16301030

Další účastníci nebo partneři: Group T – Leuven Education College je členem sítě Přidružených škol UNESCO

Použití / cílová skupina činnosti: studenti bakalářského programu v oboru pedagogika

Cílová úroveň vzdělávání: více úrovní vzdělávání; a to vzdělávání v raném věku, primární vzdělávání, nižší sekundární vzdělávání, primární a sekundární vzdělávání a postgraduální studium oboru mentorství a rozvojové studie (IEC)

z Nigérie, Pákistánu, Kamerunu, Nizozemska, Egypta, Číny, Ghany, Irska, Indonésie, Turecka, Španělska, Anglie, Etiopie... V zimním semestru se studenti věnují podnikatelskému vzdělávání. Cílem je vytvořit vzdělávací projekty v pěti hlavních oborech stanovených UNESCO (vzdělání, přírodní vědy, sociální a humanitní vědy, kultura, komunikace a informace). V letním semestru se věnují obecněji pedagogice.

- ▶ Druhým příkladem osvědčeného postupu je „reflexe a portfolio“, jež GROUP T převzala z koncepce portfolia ve školním roce 1995/96. Jedná se o povinný tříletý kurz, který studenti vede k rozvoji osobního portfolia. V prvním ročníku se studenti učí, jak objevit své nadání a uvažovat o něm. Ve druhém ročníku provádějí osobní analýzu SWOT a ve třetím se zaměřují na prokázání svých osobních dovedností a nadání. V posledním roce se provádí celkové hodnocení „I AM“ (integral assessment moment), kdy za účelem ukončení programu musí komisi dokázat, že jsou schopnými učiteli, a to praktickým použitím nabytých znalostí a během závěrečného pohovoru.

Předpoklady úspěchu

Škola vyzdvihuje tři hlavní prvky, které byly pro úspěch obzvláště důležité:

- ▶ *Stanovení poslání a vize:* škola stanovila jasnou vzdělávací koncepci založenou na výše uvedených třech oblastech a pilířích UNESCO a pokusila se začlenit poslání do osnov. V celém studijním programu se uplatňuje horizontální přístup; podnikatelské vzdělávání se nepovažuje za samostatný předmět, podnikavost se naopak pokládá za kompetenci a nadání mající zásadní význam pro kvalifikaci všech učitelů.

- ▶ *Nalezení správných lidí:* GROUP T – Leuven Education College se usilovně snaží přijmout správné nové učitele a důvěřuje jim, že dělají svou práci dobře; jsou to profesionálové s dobrými nápady, mají-li prostor pro jejich rozvíjení. Jsou kreativní, vynalézaví a mají podnikatelské dovednosti.
- ▶ *Poskytnutí prostoru pro experimentování:* nové výukové metody a provokativní projekty potřebují prostor a podporu, aby mohly uspět; učitelé se musí naučit experimentovat, přitom je třeba si uvědomit, že někdy se věci nepodaří.

Dopad aktivity

- ▶ GROUP T – Leuven Education College má od škol, které zaměstnávají její absolventy, velmi pozitivní zpětnou vazbu. Zdůrazňuje se, jak jsou studenti inovativní (například hledání zaměstnání v rozvojových zemích). Počet studentů se během 15 let zvýšil pětinašobně a budoucí učitelé jsou nyní lépe vybaveni k tomu, aby budoucí studenty připravili na změnu.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

PODNIKATELSKÁ INSTITUCE

CELOŠKOLSKÝ PŘÍSTUP

ZAČLENĚNÝ

BELGIE

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace paní Thu Dang týkající se fakulty je k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/thu_dang_en.pdf

Hodnocení kvalitativních výsledků vzdělávání

St Mary's University College nabízí pregraduální kurzy v oblasti vzdělávání učitelů a humanitních věd a rovněž řadu postgraduálních programů v oblasti vzdělávání učitelů. Koncepce podnikatelského vzdělávání St Mary's University College výslovně vychází z poslání školy a akademických, profesních a občanských hodnot. Všichni studenti mají prostřednictvím intenzivního a interaktivního programu workshopů, seminářů a přednášek možnost rozvíjet a podněcovat podnikatelské nápady.

Program je rozvíjen ve dvou cyklech: první cyklus (2007–2012) se zabýval rozvojem zaměstnanců, posílením výchovy k podnikavosti a vzděláváním učitelů výchovy k podnikavosti. Druhý cyklus (2012–2017) se zaměřil

na inovace a vypracování osnov, restrukturalizaci bakalářského studia oboru pedagogika a rozvoj magisterského programu v oboru pedagogika.

Škola připravuje učitele v rámci výchovy k podnikavosti na adaptaci na osnovy a výuku s cílem zajistit, aby byli mladí lidé lépe připraveni pro potřeby trhu práce. Vysoká škola nabízí osvědčení o podnikatelském vzdělání, které lze získat v rámci bakalářského studia oboru pedagogika. Osvědčení je uděleno po prvních třech letech bakalářského studia, přičemž studentům v posledním ročníku je nabízen zrychlený program. Studenti si tak mohou upevnit nejen své znalosti a vědomosti, nýbrž rovněž rozvíjet konzistentní a kritické hodnocení své výuky v rámci výchovy k podnikavosti.

Druh aktivity: podnikatelské pedagogické vzdělávací instituce

Země provádění: Spojené království – Severní Irsko

Instituce provádějící činnost: St Mary's University College v Belfastu

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.smucb.ac.uk>

Hlavní kontaktní osoba: Frank Hennessey

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: f.hennessey@smucb.ac.uk

Tel. +44 2890268282 / instituce: +44 2890327678

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: více úrovní

„Osvědčení o podnikatelském vzdělávání“ má čtyři prvky:

- ▶ všeobecné vzdělávání (práce ve škole s důkazy o reflexi),
- ▶ výchovu k podnikavosti (ekonomická gramotnost, pracovní profil, Erasmus nebo studium v USA),
- ▶ sociální podnikání (zpráva a reflexe nebo závazek týkající se dobrovolné činnosti) a
- ▶ nepovinné činnosti (písemné eseje nebo projekty).

Studenti se účastní několika projektů a zvažují své zkušenosti, pokud jde o vlastní znalosti a chápání výchovy k podnikavosti, znalosti a chápání žáků, nebo oboje. Činnost je pevně spojena s teoretickým a akademickým kontextem a současně umožňuje zaměřit učení a hodnocení na kvalitativní oblast reflexe.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Podnikání je začleněno v kultuře a poslání vysoké školy.
- ▶ Komplexní a integrovaný přístup k podnikání.

Dopad aktivity

- ▶ Osvědčení a odborná příprava zvýší zaměstnatelnost studentů.
- ▶ Dlouhodobější výhody – takto připravení učitelé budou rozvíjet u studentů podnikatelské dovednosti, což zajistí hospodářské a společenské přínosy.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

PODNIKATELSKÁ INSTITUCE

CERTIFIKACE

ZAČLENĚNÝ

SEVERNÍ IRSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace o vysoké škole, kterou poskytl pan Frank Hennessey, je k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/frank_hennessey_en.pdf

Učební předmět – „Osobní a sociální vzdělávání“

Polytechnický institut Guarda (GPI) byl založen v roce 1980 a Vyšší škola pedagogiky zahájila svou činnost v roce 1986. Škola nabízí bakalářský kurz v oboru učitelství pro základní školy, který zahrnuje výchovu k podnikavosti jako samostatný předmět s názvem Osobní a sociální vzdělávání (45 hodin teoretické/praktické výuky a 7,5 hodiny seminářů: 3 kredity podle Evropského kreditního systému (European Credit Transfer System, ECTS). Prostřednictvím tohoto předmětu používá institut v rámci metodiky rozvoje výchovy k podnikavosti projektové vyučování.

Cílem je, aby studenti využívali projektové učení při řešení sociální, kulturní nebo ekonomické otázky tím, že:

- ▶ se učí být tvůrcem/strůjcem vlastního života,
- ▶ rozvíjejí schopnost změny (sebe samotných i okolí) s cílem nalézt příležitosti a být aktivním občanem.

Studenti musí předložit projekt zabývající se naléhavými problémy, které vyžadují reflexi, výzkum a využití jejich schopností řešit problémy a rozhodovacích dovedností. Studenti stojí ve středu procesu, který začíná uvážením osobních/společenských smysluplných otázek, které vyžadují při účinném řešení spolupráci. Učitelé vystupují v roli koordinátora projektů, které navrhnou studenti a přijímají roli tvůrce/strůjce jakožto občané a učitelé.

Druh aktivity: podnikatelské pedagogické vzdělávací instituce

Země provádění: Portugalsko

Instituce provádějící činnost: Vyšší škola pedagogiky, komunikace a sportu,
Polytechnický institut Guarda (GPI)

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.ipg.pt>

Hlavní kontaktní osoba: Carlos Francisco De Sousa Reis

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: creis@ipg.pt

Tel. +351 964057023 / +351 271220115

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: základní vzdělávání

Předpoklady úspěchu

- ▶ Aby se počáteční vzdělávání učitelů / podnikatelské vzdělávání posunulo kupředu, je třeba vytvořit vazbu mezi podnikáním a klíčovou schopností měnit sebe i svět.
- ▶ Podnikatelské vzdělávání musí být začleněno v poslání instituce. Polytechnický institut Guarda prosazuje významný praktický prvek podpořený důkladným teoretickým základem a trvale usiluje o přizpůsobení kurzů a vyučovaných předmětů potřebám trhu práce a nové realitě současného světa.

Dopad aktivity

- ▶ Dopad aktivity je omezen na zúčastněné osoby a konkrétní situace, ovlivňuje však rozvoj nezávislosti a dynamiky studentů jakožto občanů a profesionálů.

Plány týkající se pokračování aktivity

- ▶ GPI očekává, že bude do počátečního vzdělávání učitelů zařazena jako řádný předmět výchova k podnikavosti v souvislosti s nadcházející reformou osnov, která je naplánována na příští školní rok.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

PODNIKATELSKÁ INSTITUCE

PROJEKTOVÁ PRÁCE

ZAČLENĚNÝ

PORTUGALSKO

Didaktický workshop – interdisciplinární učení

Xios Hogeschool se nachází ve Flandrech. Má 5 fakult, 2 kampusy a přibližně 3 000 studentů. Podnikání je interdisciplinárním předmětem. „Didaktický workshop – interdisciplinární a týmová práce“ se uskutečňuje během programu bakalářského studia oboru učitelství pro střední školy. Koncepce „interdisciplinárního učení“ vychází z tohoto:

- ▶ za prvé „podnikání k učení“ – teoretický úvod do výchovy k podnikavosti,
- ▶ za druhé: didaktický workshop (skupiny 6 studentů různých specializací),
- ▶ za třetí: interdisciplinární vzdělávání.

Program zahrnuje toto:

- ▶ Ve druhém ročníku se koná interdisciplinární workshop, jehož se účastní všichni studenti (ekonomie, dějepis, tělesná výchova atd.). Poté jsou rozděleni do skupin po šesti studentech s různými specializacemi, čímž se klade důraz na interdisciplinární práci. Studenti pak vypracovávají projekt týkající se vzdělávání pro udržitelný rozvoj (cíle tisíciletí). Výsledek projektu je během konzultačního dne představen publiku, které tvoří účastníci ze středních škol.
- ▶ Ve třetím ročníku interdisciplinárního vzdělávání provádějí studenti projekt, který vypracovali na určité střední škole – přeměna abstrakce na praxi.

Druh aktivity: programy pro přípravu učitelů pedagogických škol na výchovu k podnikavosti

Země provádění: Belgie

Instituce provádějící činnost: Xios Hogeschool, Belgie

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.xios.be>

Hlavní kontaktní osoba: Michel Janssens

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: michel.janssens@xios.be

Tel. +32 497269666

Tel. instituce: +32 11370781

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: sekundární vzdělávání

- ▶ Činnost podporuje přípravu učitelů na výchovu k podnikavosti rovněž návštěvou organizací, které se podílejí na udržitelném rozvoji. Přizváním osob podílejících se na udržitelném rozvoji se vytváří znalostní trojúhelník: škola – práce – univerzita.

Činnost lze považovat za „osvědčený postup“, jelikož je interdisciplinární, kreativní a povinná. Jejím výsledkem je uplatňování učebního cyklu a umožňuje součinnost s organizacemi, které se podílejí na udržitelném rozvoji, a se středními školami.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Dovednosti učitelů: kompetence učitelů v oblasti udržitelného rozvoje (cíle tisíciletí).
- ▶ Jednoznačná vize a prohlášení o poslání, které musí podepsat a uplatňovat všichni učitelé.

Dopad aktivity

- ▶ *U učitelů:* Učitelé účastníci se projektu rozvíjejí své odborné znalosti a systémové myšlení. Učitelé, kteří nejsou zapojeni přímo (učí však na Pedagogické fakultě): uvědomují si, že interdisciplinární učení (dovednosti potřebné pro zaměstnatelnost) je důležité pro osnovy, a jsou motivováni k tomu, aby se stali součástí této „komunity“.
- ▶ *U studentů:* učí se od sebe navzájem; uvědomují si, že interdisciplinární učení je důležité; získávají náležitou přípravu pro pozdější zaměstnání (kde budou muset používat systémové myšlení) a učí se spolupracovat.
- ▶ *Lidé z praxe:* poznávají některé osvědčené postupy v rámci interdisciplinárního učení.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

**PŘÍPRAVA STUDENTŮ
PEDAGOGICKÝCH ŠKOL**

UDRŽITELNÝ ROZVOJ

INTERDISCIPLINÁRNÍ

BELGIE

Mentorský program na univerzitě

Studenti učitelství se během akademického roku účastní vzdělávacího kurzu (2–3 týdny). Chodí do škol a spolupracují s učiteli v praxi. Tato část je součástí osnov.

- ▶ Spočívá ve výuce, která se uskutečňuje ve škole, ve vypracování zprávy o činnostech, podpoře učitelů v praxi s cílem pomoci zlepšit/řešit problémy v příslušné škole, kontaktování podniků za účelem spolupráce na školním projektu.

Činnost podporuje přípravu učitelů na výchovu k podnikavosti prostřednictvím:

- ▶ spolupráce s učiteli a řediteli škol,
- ▶ poznávání skutečných problémů ve školách a získávání praktických znalostí,
- ▶ vytváření inovativních portfolií.

Druh aktivity: programy pro přípravu učitelů pedagogických škol na výchovu k podnikavosti

Země provádění: Řecko

Instituce provádějící činnost: Univerzita v Ioannině, katedra vzdělávání v raném věku

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.uoi.gr/oldsite/main.html>

Hlavní kontaktní osoba: Polyxeni (Jenny) PANGE

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: pagge@cc.uoi.gr;
jennypagge@yahoo.gr

Tel. +30 6936131810

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: více úrovní

K dosažení pokroku v této oblasti je zapotřebí:

- ▶ vyhodnocení výsledků vzdělávání u všech učitelů podle vlivu, který mají ve své komunitě,
- ▶ využívání vzdělávacího modelu „nejbližší sousedé“ v rámci spolupráce, kdy si studenti vybírají své skupiny a mohou skupinu změnit, pokud ji pokládají za „nudnou“,
- ▶ udělování cen osvědčeným postupům.

Předpoklady úspěchu

- ▶ dobré teoretické znalosti předmětu,
- ▶ náležitá schopnost spolupráce,
- ▶ náležité využívání IKT.

Dopad aktivity

- ▶ Určení přínosů v oblasti vzdělávání, zkoumání každodenních školních činností.
- ▶ Studenti získávají praktické znalosti.
- ▶ Studenti spolupracují s učiteli a řediteli škol (zúčastněné osoby).

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

**PŘÍPRAVA STUDENTŮ
PEDAGOGICKÝCH ŠKOL**

ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

SPOLUPRÁCE

ŘECKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

V řečtině: http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_synedrion_files/e27_11_03/sin_ath/th_en_viii/ntoliopoyloy.htm

V angličtině: <http://ecr.sagepub.com/content/3/3/299.short?rss=1&ssource=mfc&patientinform-links=yes&legid=specr;3/3/299>

Regionální projekt podnikatelského učení se zvláštním zaměřením na vzdělávání budoucích učitelů a učitelů praktického vyučování

V roce 2008 se osm vlád v regionu dohodlo na zřízení **South East European Centre for Entrepreneurial Learning (SEECEL)**, přičemž hostitelskou zemí je Chorvatsko. Cílem SEECEL je sdílení referenčních úrovní na podporu rozvoje vzdělávání ekonomik.

Tento konkrétní projekt je nadnárodním modelem vzdělávání učitelů se stanovenými výsledky vzdělávání studentů i učitelů. Projekt obdržel finanční podporu od Komise EU a chorvatské vlády.

Pilotní projekt se uskutečnil prostřednictvím povinného a nepovinného kurzu ve 32 školách ISCED 2 a 16 vysokoškolských institucích v 8 zúčastněných zemích.

Dosavadní opatření zahrnovala rozvoj:

- ▶ vize a strategie školy pro výchovu k podnikavosti,
- ▶ cílů pro vedení (ředitele) v souladu se strategií,

Druh aktivity: programy pro přípravu studentů pedagogických škol, učitelů a vedoucích pracovníků škol na výchovu k podnikavosti

Země provádění: mezinárodní

Instituce provádějící činnost: South East European Centre for Entrepreneurial Learning (SEECEL)

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.seecel.hr>

Hlavní kontaktní osoba: Maja Ljubićová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: maja.ljubic@seecel.hr

Tel. +385 13040260

Další účastníci nebo partneři: členské státy SEECEL (Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Kosovo (*), Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Černá Hora, Srbsko a Turecko)

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství, učitelé a vedoucí pracovníci škol

Cílová úroveň vzdělávání: více úrovní vzdělávání

(*) Tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova.

- ▶ cílů pro učitele v souladu se strategií,
- ▶ stanovených výsledků vzdělávání žáků,
- ▶ organizovaných zdrojů v souladu se strategií,
- ▶ plánu vzdělávání učitelů, ostatních zaměstnanců a „učitelů v síti“ v rámci výchovy k podnikavosti,
- ▶ podpory ze strany místní komunity, místních podniků a jiných účastníků školy pro výchovu k podnikavosti,
- ▶ společného smýšlení o podnikatelské škole a práce na trvalém rozvíjení kultury,
- ▶ strategie pro sdílení poznatků, která určuje ostatním školám správný směr.

Předpoklady úspěchu

Aby se mohla škola stát pilotní školou v rámci tohoto projektu, bylo nutno splnit určitý soubor kritérií (např. dostupnost prostředky veřejné dopravy; existence minimálně dvou tříd v každé věkové skupině ve škole; vybavení IT a většina učitelů a vedoucích pracovníků školy musí používat zařízení IT při své práci; internetové stránky školy musí být funkční; musí existovat systematický přístup ke spolupráci školy a rodičů a školy a místní samosprávy; zaměstnanci školy mají kladný postoj k výchově k podnikavosti; učitelé jsou obeznámeni s moderními výukovými metodami; vedoucí pracovníci školy

by měli být schopni komunikovat v angličtině; vedení školy má zkušenosti s prováděním projektů a rozpočtovými důsledky; učitelé a vedoucí pracovníci školy jsou obeznámeni se sebehodnocením a externím hodnocením). K dalším předpokladům patří účast jiných zemí (mezinárodní rozměr) a podpora vnitrostátních vlád a EU.

Dopad aktivity

- ▶ Studenti, učitelé a vedoucí pracovníci školy měli prospěch z účasti v projektu.
- ▶ Sdílením referenčních úrovní se mohou jednotlivé země vzájemně poučit a takto lépe rozvíjet vzdělávání v rámci ekonomik.
- ▶ Díky komplexnímu provedení je vyvinut a ověřen nástroj používaný k měření dopadů činností v oblasti výchovy k podnikavosti na podnikatelské kompetence učitelů a vedoucích pracovníků školy.

Další rozvoj

Na základě předchozích zkušeností a výsledků bude vyvinut strategický přístup k vzdělávání budoucích učitelů a učitelů praktického vyučování. Zvláštní pozornost bude věnována mentorství a zapojení vnitrostátních institucí odpovědných za vzdělávání učitelů.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

**PŘÍPRAVA STUDENTŮ
PEDAGOGICKÝCH ŠKOL A UČITELŮ**

VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ

ZAČLENĚNÝ

MEZINÁRODNÍ

Užitečné odkazy a zdroje:

<http://www.seecel.hr>

<http://www.seecel.hr/default.aspx?id=14>

<http://www.seecel.hr/UserDocsImages/Documents/Documents>

Program odborného vzdělávání učitelů

HAMK – Institut odborného vzdělávání učitelů je největší pedagogickou vzdělávací institucí ve Finsku. Byl založen v roce 1959 a k Vysoké škole užitých věd HAMK se připojil v roce 1996. Poskytuje formální pedagogické kvalifikace pro učitele, kteří pracují jako pedagogové ve vysokoškolských institucích, na odborných vysokých školách, institucích zaměřených na vzdělávání a odbornou přípravu dospělých, v organizacích veřejného sektoru, v oblasti řízení lidských zdrojů a rovněž v podnicích a průmyslu.

Odborníci, kteří nastupují do velmi soutěživého programu vzdělávání učitelů, musí mít minimálně bakalářský titul nebo nejvyšší titul, jehož mohou ve svém povolání dosáhnout, a nejméně tříletou praxi. Většina studujících

během absolvování programu vzdělávání učitelů pracuje a 30 % z nich nemá žádné předchozí zkušenosti s výukou.

Cílem odborného vzdělávání učitelů je poskytnout studujícím:

- ▶ znalosti a dovednosti, které jsou potřebné pro řízení a usnadňování učebního procesu u studentů pocházejících z různého prostředí
- ▶ schopnost rozvíjet vlastní pedagogické dovednosti aktualizací know-how a poznáním budoucích tendencí a vývoje v oblasti zaměstnanosti.

Druh aktivity: programy pro přípravu studentů pedagogických škol na výchovu k podnikavosti

Země provádění: Finsko

Instituce provádějící činnost: HAMK – Institut odborného vzdělávání učitelů

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/>

In_English

Hlavní kontaktní osoba: Heikki Hannula

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: heikki.hannula@hamk.fi

Tel. +358 36463377

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství v oborech jako technologie, technika a společenské vědy

Cílová úroveň vzdělávání: sekundární, vysokoškolské a další vzdělávání

Program odborného vzdělávání učitelů zahrnuje tyto moduly:

- ▶ základní pedagogická teorie a odborná příprava,
- ▶ odborná pedagogika,
- ▶ vzdělávání učitelů v praxi v příslušné organizaci studenta, většinou ve vzdělávacích institucích,
- ▶ písemné závěrečné práce.

Od roku 2006 existuje rovněž nepovinný kurz týkající se výchovy k podnikavosti: *Základy podnikání* (3 kredity).

Program odborného vzdělávání učitelů je velmi úspěšný, má mnoho zájemců a je schopen přijmout přibližně pouze 33 % uchazečů.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Výchova k podnikavosti by mělo být začleněno v poslání a osnovách instituce.
- ▶ V kritériích pro hodnocení vzdělávání by měly být zahrnuty cíle v oblasti podnikání.

Dopad aktivity

Od roku 2012 je výchova k podnikavosti začleněno do čtyř kurzů:

- ▶ *Společnost, pracovní život a vzdělávání* (4 kredity): studenti učitelství jsou schopni určit význam výchovy k podnikavosti v rámci vzdělávání během pracovního života.
- ▶ *Řízení učení* (7 kreditů): studenti učitelství jsou schopni podporovat podnikavost v různém učebním prostředí.
- ▶ *Sítě vzdělávání* (3 kredity): studenti učitelství jsou schopni rozvíjet spolupráci mezi různými sítěmi **podniků** a jiných zúčastněných stran.
- ▶ *Vzdělávání učitelů* (15 kreditů): studenti učitelství jsou schopni rozvíjet své pedagogické dovednosti a odborné znalosti se zaměřením na cíl a na základě **podnikatelského způsobu myšlení**.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

PŘÍPRAVA STUDENTŮ
PEDAGOGICKÝCH ŠKOL

CERTIFIKACE

ZAČLENĚNÝ

FINSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace týkající se vysoké školy, kterou poskytl pan Heikki Hannula, je k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/heikki_hannula_en.pdf

Na internetových stránkách vysoké školy jsou uvedeny obecné informace o programu: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/In_English/Education/professional_teacher_education

Absolventi umožňující vzdělávání učitelů

Swansea Metropolitan University přijala řadu inovativních metod pro přípravu studentů učitelství na realitu ve vyučování a podporuje je při rozvoji podnikatelských postojů. Univerzita například zapojuje bývalé studenty a absolventy do přípravy stávajícího provádění a rozvoje programu. Absolventi mohou přispět rovněž ke skutečnému vystupování ve třídě a hodnocení nových studentů učitelství. To se nazývá „modelem neustálého přezkumu koncepce“ a bývalým studentům to umožňuje informovat současnou vzdělávací praxi.

Tyto iniciativy byly vyvinuty v rámci univerzity: zpočátku bývalé studenty soustavně využívaly kurzy vizuální komunikace na Fakultě umění a designu při hodnocení specializovaných kurzů. Programy vzdělávání

učitelů na Pedagogické fakultě tento přístup jednoduše převzaly. Využívají se bývalí studenti, kteří založili vlastní podniky, a to s cílem usnadnit a kontrolovat vývoj učení u učitelů připravujících se na budoucí povolání. Za tento projekt získala univerzita cenu na konferenci o internacionalizaci podnikatelského vzdělávání a odborné přípravy v Brazílii (2006).

Program se považuje za osvědčený postup, jelikož učitelé mají možnost poznat svět podnikatele, včetně toho, jak připravit studenty na budoucí spolupráci s nimi.

Druh aktivity: programy pro přípravu studentů pedagogických škol

Země provádění: Spojené království

Instituce provádějící činnost: Swansea Metropolitan University

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.smu.ac.uk/>

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: více úrovní

Předpoklady úspěchu

- ▶ Uznání významu zkušeností a učení se od průmyslu.
- ▶ Uznání významu hodnocení bývalých studentů a možností, které to může přinést současné vzdělávací praxi, ze strany učitelů pedagogických škol.
- ▶ Navzdory relativní snadnosti, s níž mohou pedagogové v současnosti sledovat bývalé studenty, je zapotřebí zvláštní oslovení ze strany někoho, koho studenti respektují a chtějí ho podpořit. Vyžaduje to rovněž čas potřebný k usnadnění a řízení kurzu.

Dopad aktivity

- ▶ V rámci univerzity je hlavním dopadem „aktuálnost“ provádění a dopad, který má vzdělávání z hlediska spokojenosti studentů a jejich zpětné vazby. Wales má jednu z nevyšších měr přežití malých „osamostatněných“ podniků absolventů na osobu a Swansea Metropolitan University se trvale umísťuje na předních místech tohoto seznamu. To napomáhá rovněž celkové věrohodnosti univerzity, „jelikož děláme to, co říkáme, že děláme“.

- ▶ Aktivita funguje jako mechanismus kontroly kvality současné praxe (srovnáním s alternativní nebo dřívější praxí).
- ▶ Aktivita bývalým studentům umožňuje zapojit se do současné praxe, což zvyšuje motivaci stávajících studentů, a rovněž poskytuje důkazy o tom, jak to funguje v reálném světě, v porovnání s teorií vyučovanou ve třídě.
- ▶ Aktivita umožňuje změnit aspekty provádění kurzu „za letu“, jelikož kurz se může přizpůsobit nejaktuálnějším poznatkům bývalých studentů a absolventů.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

PŘÍPRAVA STUDENTŮ
PEDAGOGICKÝCH ŠKOL

ZAPOJENÍ ABSOLVENTŮ

UČENÍ SE OD PRŮMYSLU

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Penaluna, A. & Penaluna, K. (2006) Business Paradigms in Einstellung: A Creative industries perspective on enhancing entrepreneurship education. Konference o internacionalizaci podnikatelského vzdělávání a odborné přípravy, Sao Paulo, Brazílie.

(Oceněno jako „nejlepší empirický článek“ – mimořádná cena pro zkušené výzkumné pracovníky)

Penaluna, A. & Penaluna, K. (2008) Business Paradigms in Einstellung: Harnessing Creative Mindsets for Entrepreneurship Education, Journal of Small Business and Entrepreneurship 21, č. 2, s. 231–250. K dispozici na adrese: <http://www.freepatentsonline.com/article/Journal-Small-Business-Entrepreneurship/204931981.html>

Povinný hudební kurz na základě podnikatelského přístupu (pedagogický přístup)

Pedagogická fakulta **Univerzity v Laplandu** byla založena v roce 1979 a je nejstarší fakultou univerzity. Fakulta má přibližně 700 studentů základního studijního programu, 80 studentů postgraduálního programu a 60 zaměstnanců. Podnikání a podnikatelské vzdělávání je hlavním prvkem strategie fakulty.

Výuka v rámci „povinného hudebního kurzu na základě podnikatelského přístupu“ se zaměřuje na podnikatelské způsoby učení i na inkluzivní pedagogiku. Důvodem je skutečnost, že prostřednictvím prvků podnikání, jako je hledání a vytváření příležitostí, experimentování, reflexe a řídicí dovednosti,

je každý student schopen naučit se různý obsah s využitím vlastních silných stránek, návyků a jiných individuálních předpokladů.

Kurz spojuje hudební výchovu a podnikatelské myšlení a chování, zejména prostřednictvím rozhodování mezi různými alternativami v hudbě. Učitel je usnadňovatelem, který spojuje experimenty studentů učitelství a jejich poznatky s cíli a obsahem osnov. V tomto kurzu získají studenti znalosti o hudbě jako jevu a o tom, jak vyučovat hudební výchovu. Pozornost se mimoto zaměřuje na některé podnikatelské vlastnosti a dovednosti, jako je iniciativa, sebedůvěra, vytrvalost, riskování, rozhodování, vyjednávací dovednosti, tolerance nejistoty a učení se z chyb.

Druh aktivity: výukové metody a pedagogické postupy v rámci

podnikatelského vzdělávání

Země provádění: Finsko

Instituce provádějící činnost: Univerzita v Laplandu

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

http://www.ulapland.fi/InEnglish/Units/Faculty_of_Education.iw3

Hlavní kontaktní osoba: Lenita Hietanenová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: lenita.hietanen@ulapland.fi

Tel. +358 404844164

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: více úrovní

K některým z činností k dosažení těchto cílů patří toto:

- ▶ Učitel organizuje příležitosti, kdy studenti mohou rozhodovat o obsahu a rozsahu učení a o tom, kdy a s kým se chtějí učit. Takto učitel studenty podněcuje k riskování, zvládnutí nejistoty a řízení učení, aby byli odpovědní za vlastní formy učení.
- ▶ V průběhu kurzu je zdůrazňováno vzájemné učení, zejména rozhodování ve spolupráci a řešení problémů v rámci interaktivních diskusí.
- ▶ Každý student si zapisuje poznámky do svého reflexivního deníku. Učitel uvádí příklady podnikatelských vlastností a dovedností. Po každé hudební lekci studenti hodnotí, které podnikatelské vlastnosti a dovednosti pociťovali během učení se hudbě nejsilněji, a zapisují hodnocení do svého deníku.

Předpoklady úspěchu

Učitel vyzdvihuje čtyři hlavní prvky, které jsou pro úspěch obzvláště důležité:

- ▶ Rozhodování ve spolupráci: během učebního procesu a posléze – učitel a studenti diskutují, zvažují a hodnotí metodu i poznatky: Jak se učím, co se učím? Je nutno uvážit všechny fáze učebního procesu: plánování, činnost a výsledek.
- ▶ Učení se praxí. Učitelé vytvářejí pro studenty různé příležitosti, aby jim umožnili účastnit se inovativních způsobů při stanovování cílů, plánování učebních metod a vlastní činnosti. Prostřednictvím reflexe mohou studenti odvodit ze svých zkušeností nové poznatky a zhodnotit jak učební proces, tak jeho výsledek.
- ▶ Úlohou učitele je být podporovatelem a usnadňovatelem. Jde o to, že učitel neposkytuje studentům jednoduše odpovědi, nýbrž je nechává, aby sami odvodili poznatky. Učitel však musí nabídnout včasnou podporu studentům v různých situacích.

- ▶ Čas na reflexi: učitel by měl poskytnout dostatek času na psaní reflexivního deníku i na reflexivní diskusi během učebních procesů i posléze. Reflexe by se měla zaměřit na podnikatelské způsoby učení a na hudební obsah osnov.

Dopad aktivity

Ačkoli dosud nebylo provedeno oficiální hodnocení, jsou k dispozici poznatky, že tato aktivita podporuje přípravu učitelů na podnikatelské vzdělávání, jelikož:

- ▶ studenti jsou vybízeni, aby studovali vlastní podnikatelskou činnost prostřednictvím pokusů a reflexe ve všech fázích učebního procesu,
- ▶ studenti musí při rozhodování mezi danými nebo vytvořenými příležitostmi při učení jednat různými podnikatelskými způsoby,
- ▶ studenti mohou sledovat podnikatelskou činnost a opatření svého učitele v učebním prostředí,
- ▶ studenti jsou vybízeni k tomu, aby uplatňovali své podnikatelské zkušenosti a dovednosti v ostatních oborech a na různých školních úrovních.

Plány týkající se pokračování této praxe

- ▶ Nalézt více času pro vzájemný kreativní proces studentů učitelství při navrhování nových příležitostí.
- ▶ Nalézt více času na kritickou reflexi: nedílnou součástí inkluzivního podnikatelského přístupu je sociální spravedlnost a rovnost příležitostí.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

VÝUKA PODNIKATELSKÝCH DOVEDNOSTÍ

HUDBA A KREATIVITA

SPOLUPRÁCE

FINSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Ve finštině: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/76736/Lenita_Hietanen.pdf?sequence=1

Inovační poradce: Univerzita v Kodani

Činnost nabízí Pedagogická fakulta **Univerzity v Kodani**, a to studentům učitelství pro základní a nižší střední školy. Zabývá se všemi úrovněmi; je zaměřena především na studenty učitelství, avšak rovněž na samotné učitele. Program je nabízen všem studentům třetího ročníku jako „doplňkový“, a to během schůzek, na internetu a pomocí brožur. Od jara 2013 bude nabízen jako intenzivní program EU pro 24 studentů učitelství z 5 zemí.

Cílem aktivity je u studentů učitelství podporovat a rozvíjet podnikatelskou mentalitu a poskytnout jim model procesu s technikami, které mohou použít při vlastní budoucí výuce. Model se nazývá FIRE a zahrnuje 4 zvláštní a vzájemně propojené fáze.

F — Fakta (vyhledání faktů z literatury a skutečného života)

I — Inovativní nápady (vytváření + výběr)

R — Realita (ověření reality prostřednictvím prototypů + zpětné vazby)

E — Evaluace (výsledku + procesu a učení)

Studenti učitelství rozvíjejí své dovednosti rovněž při jednání s místní komunitou; při kontaktování skutečných partnerů mimo vzdělávací instituci a předkládání výsledků těmto partnerům.

Druh aktivity: inovativní výukové metody související s podnikatelským vzděláváním

Země provádění: Dánsko

Instituce provádějící činnost: Univerzita v Kodani, Pedagogická fakulta

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://blaagaard-kdas.ucc.dk/english/>

Hlavní kontaktní osoba: Lilian Rohde

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: LR@ucc.dk

Tel. +45 41897581

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství; učitelé v rámci dalšího profesního rozvoje

Cílová úroveň vzdělávání: studenti jsou připravováni pro primární a nižší sekundární vzdělávání

Aktivita představuje dvoutýdenní program, kdy studenti učitelství kontaktují učitele v praxi a předkládají problém, který by chtěli vyřešit. V roce 2012 byli požádáni, aby předložili problémy z oblasti začleňování a diferenciovaného vyučování. Studenti učitelství poté o problému diskutují ve skupinách a vypracovávají inovativní řešení, které předkládají učitelé.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Motivace studentů učitelství k účasti.
- ▶ Účast učitelů ze základních nebo nižších středních škol.
- ▶ Efektivní organizace, což znamená, že relativně omezený počet vysokoškolských učitelů je schopen provádět aktivitu s vysokým počtem účastníků.
- ▶ Program byl připravován 7 let a zahrnuje krátkou „testovací“ verzi pro studenty učitelství na začátku studia.

Dopad aktivity

- ▶ Využití učitelů jako zákazníků představuje inovativní metodu.
- ▶ Použitý přístup splňuje potřebné výsledky podnikatelského vzdělávání studentů učitelství, zejména v případě, pokud studenti učitelství v rámci své praxe plánují paralelní činnost pro své žáky.

- ▶ Splňuje rovněž požadavek, aby se studenti učitelství účastnili podnikatelského vzdělávání v praxi, a to z metodického i teoretického hlediska.
- ▶ Má přímý význam pro pracovní život studentů a může se rozvinout na činnosti iniciované uživatelem v různých povoláních.
- ▶ Program má prokazatelný dopad, příkladem je zřízení Centra inovací pro vzdělávání učitelů a rovněž projekt zaměřený na sdílení osvědčených postupů s ostatními dánskými vysokými školami.

Plány týkající se pokračování této praxe

Vzdělávání učitelů v oblasti inovací a podnikání pokračuje zavedením nových osnov pro počáteční vzdělávání učitelů s povinným prvkem ve všech oborech. Součástí souboru nástrojů pro studenty budou podobné modely, jako je popsáný model.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

VÝUKA PODNIKATELSKÝCH DOVEDNOSTÍ

PROCESNÍ TECHNIKY

UČITELÉ JAKO ZÁKAZNÍCI

DÁNSKO

Venkovské podniky pro akční učení

Univerzita v Sogn og Fjordane má přibližně 3 000 studentů a 300 zaměstnanců. Podnikatelské vzdělávání je povinné pro všechny studenty učitelství – primární, sekundární a odborné vzdělávání – a je součástí osnov. Všem studentům je nabízeno minimálně dvoudenní vzdělávání v oblasti podnikání a REAL. Program je nabízen rovněž jako dvou- nebo čtyřdenní kurz v rámci dalšího vzdělávání učitelů v praxi.

Program **Venkovské podniky pro akční učení (Rural Enterprises for Action Learning, REAL)** byl původně vyvinut ve venkovských oblastech USA v 80. letech minulého století; Univerzita v Sogn og Fjordane vlastní práva

na materiály v Evropě a nabízí kurzy a školení s jejich využitím. REAL vychází z důkazů, že podnikatelské vzdělávání v praxi, kdy studenti vyučují a používají materiály ihned po jejich nastudování, vede k míře zapamatování ve výši 90 % v porovnání s 5 % v případě přednášek. Výuková metoda REAL **uplatňuje model učení založeného na získávání zkušeností**. To vychází z myšlenky, že co se týká učení, platí:

„Řekni mi a já zapomenu, ukaž mi a já si zapamatuji, nech mne to udělat a já pochopím.“

Druh aktivity: výukové metody a pedagogické postupy v rámci podnikatelského vzdělávání

Země provádění: Norsko

Instituce provádějící činnost: Univerzita v Sogn og Fjordane

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.hisf.no/en/home>

Hlavní kontaktní osoba: Profesor Ivar A. Offerdal

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: ivar.offerdal@hisf.no

Tel. +47 57676065/+47 91300539

Tel. Pedagogická a sportovní fakulta: +47 57676000

Použití / cílová skupina činnosti: studenti Pedagogické a sportovní fakulty

Cílová úroveň vzdělávání: více úrovní vzdělávání (primární, sekundární a odborné vzdělávání). Program REAL je nabízen rovněž jako kurz v rámci dalšího vzdělávání učitelů v praxi.

Bere v úvahu vztah mezi reflexí, rozšířením, použitím a zkušeností. Zásadní je, aby měl student „konkrétní zkušenost“, událost, jíž se aktivně zúčastní. Učení je poté posíleno úvahami o zkušenostech a rozšiřováno s tím, jak student určuje abstraktní myšlenky, teorie a zásady, na nichž je vzdělávací aktivita založena. Student pak přenáší nově nabytý jazyk a dovednosti do reálných situací.

REAL se zaměřuje na školy ve venkovských i příměstských oblastech, v nichž je budování místní identity považováno za obzvláště důležité, jelikož se jedná o způsob, jak žáky podnítit, aby se jednoho dne do oblasti vrátili a zahájili zde podnikatelskou činnost. Syllabus se zaměřuje na dvě obecné oblasti; témata související se životními dovednostmi a postoji a témata související s podnikáním. Cílem je zaměřit se nejprve na postoje, z nichž poté vycházejí klíčové kompetence. Pozornost je věnována rovněž rozvoji komunikace, kritického a kreativního myšlení, řešení problémů, efektivní spolupráci a místní identitě. Co se týká podnikání, podporuje se znalost analýzy trhu, širší ekonomiky a marketingu a prodeje.

REAL se zaměřuje na partnerství s externími institucemi/organizacemi a na podporu ze strany děkana fakulty / rektora vysoké školy. Nové nápady dále rozvíjí a ověřuje v praxi společně se „vzorovými školami“, které pomáhají vypracovávat materiály. Myšlenky programu REAL se šíří v celé instituci prostřednictvím školení kolegů a prosazováním myšlenky podnikatelského vzdělávání. Zdůrazňuje se, že je zapotřebí trpělivost.

Předpoklady úspěchu

Důležité je, aby měli učitelé při provádění podporu ze strany školy a aby měli trpělivost a jednoznačně:

- ▶ určili cíle vzdělávání,
- ▶ zorganizovali čas a materiály potřebné pro provedení,

- ▶ vytvořili postup založený především na skupinové činnosti, jehož výsledkem je prezentace,
- ▶ uvažovali o tom, co studenti udělali, co se naučili a jak to souvisí s jejich cíli,
- ▶ přiměli studenty, aby uvážili použití ve skutečných situacích a to, jak vybudovat mosty mezi učním v práci a v každodenním životě.

Dopad aktivity

- ▶ Většina komunit a škol v kraji Sogn og Fjordane vyučuje podnikatelským dovednostem a používá materiály.
- ▶ Z názorů studentů vyplývá, že jsou s programem REAL spokojeni.
- ▶ Program byl zmíněn jako osvědčený postup v průzkumu ve skandinávských zemích v roce 2004 a rovněž v jiném projektu v roce 2012. Uveden byl také v plánech vlády (2004/2006).
- ▶ Výzkumná zpráva, kterou vyhotovila společnost Kunnskapsparken, Bodø v roce 2009, uděluje programu REAL vysoké bodové ohodnocení / rating a program je od roku 2007 součástí vzdělávání učitelů v Sogn og Fjordane.

Plány týkající se pokračování této praxe

Všichni učitelé Pedagogické fakulty univerzity v Sogn og Fjordane se zúčastní dvoudenního workshopu, na němž se bude diskutovat o zavedení podnikatelského vzdělávání do nových osnov. V budoucnu se stane povinným předmětem jako kreditní kurz týkající se podnikání ve vzdělávání a součást interdisciplinárního vzdělávání.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

VÝUKA PODNIKATELSKÝCH DOVEDNOSTÍ

UČENÍ ZALOŽENÉ NA ZÍSKÁVÁNÍ ZKUŠENOSTÍ

SPOLUPRÁCE

NORSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace profesora Ivara A. Offerdala je k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/ivar_offerdal_en.pdf

Podnikatelský program pro děti ve věku 3–12 let

Polytechnický institut ve Viana do Castelo (IPVC) byl založen v roce 1980. Jeho posláním je poskytovat „kvalifikované vzdělávání v oblasti humanitních věd, kultury, přírodních věd a techniky a odborné vzdělávání, provádět výzkum potřebný k naplnění tohoto poslání a spolupracovat s regionální komunitou v Alto-Minho, zejména s výrobní a podnikatelskou sférou“.

Podnikatelský program „Mít nápady, jak změnit svět“ pro děti ve věku od 3 do 12 let je výsledkem partnerství mezi Pedagogickou školou Polytechnického institutu ve Viana do Castelo a Vzdělávacím centrem Alice Nabeiro – Delta. Projekt sdílí širší definici podnikatelského vzdělávání, jež se pokládá za proces, který žákům umožňuje přeměnit nápady v činy a který má podporovat podnikatelské dovednosti nazývané rovněž „měkké dovednosti“, a to u dětí i u studentů učitelství.

Program obsahuje materiály a návrhy aktivit určené pro předškolní děti (ve věku 3–5 let), děti na 1. stupni základní školy (ve věku 6–9 let) a děti na 2. stupni základní školy (ve věku 10–12 let). Děti vypracovávají vlastní projekty založené na jejich nápadech, přičemž zkoumají dovednosti potřebné v každé z těchto oblastí znalostí:

- ▶ podněcování nápadů,
- ▶ sdílení myšlenek,
- ▶ co chci dělat,
- ▶ způsob myšlení,

Druh aktivity: výukové metody a pedagogické postupy v rámci podnikatelského vzdělávání

Země provádění: Portugalsko

Instituce provádějící činnost: Polytechnický institut ve Viana do Castelo (IPVC)

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://portal.ipvc.pt/portal/page/portal/ese>

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: předškolní

- ▶ naslouchání druhým,
- ▶ rozhovory o projektu,
- ▶ spolupráce s druhými,
- ▶ určení potřeb,
- ▶ vytvoření prototypů pro sdílení projektu,
- ▶ síť spolupracujících osob,
- ▶ cykly úkolů,
- ▶ projektové vedení.

Na Pedagogické škole Polytechnického institutu ve Viana do Castelo je studentům učitelství v rámci počátečního vzdělávání učitelů poskytováno podnikatelské vzdělávání, které je zavedeno v totožném formátu jako podnikatelský program pro děti ve věku 3–12 let. To znamená, že podnikatelské vzdělávání má podporovat rozvoj podnikatelských dovedností (znalosti, postoje a hodnoty) u samotných studentů učitelství. Studenti se současně učí, jak podporovat podnikatelské dovednosti u malých dětí (ve věku 3–12 let). Materiály pro podnikatelské vzdělávání jsou ověřovány a upravovány v rámci „pedagogického praktika“ během praxí studentů na cvičných školách. Studenti učitelství spolupracují a zkoumají pedagogické metody, které jsou vhodné pro podnikatelské vzdělávání. To představuje rovněž způsob sdílení a šíření postupů podnikatelského vzdělávání na cvičných školách. Projekt je hodnocen pomocí akčního výzkumu.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Školy, které se zavázaly k přístupům založeným na aktivním učení a projektové práci.
- ▶ Školy s flexibilními osnovami.
- ▶ Začlenění rozvoje podnikatelských dovedností u studentů učitelství do osnov pro vzdělávání učitelů.
- ▶ Podrobný dohled na podnikatelské vzdělávání během praxe studentů na cvičných školách.
- ▶ Sledování procesu a výsledků podnikatelského vzdělávání (např. pomocí akčního výzkumu) a vyhodnocení, přizpůsobení a vypracování materiálů pro různé školy.
- ▶ Určení osvědčených postupů, sdílení a šíření projektu.

Dopad aktivity

- ▶ Program studentům učitelství umožňuje rozvíjet podnikatelské vzdělávání v mateřských a základních školách.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

VÝUKA PODNIKATELSKÝCH DOVEDNOSTÍ

ZÁKLADNÍ ŠKOLA

PROJEKTOVÁ PRÁCE

PORTUGALSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace projektu a přední strana příručky „Ter ideias para mudar o mundo“ (Mít nápady, jak změnit svět):

<http://internacional.ipvvc.pt/en/node/17>

Centrum pro kreativitu, inovace a podnikání

Arteveldehogeschool v **Gentu** hodlá vychovávat odborníky, kteří jsou schopni posouvat hranice, a to využíváním kreativity, inovativního myšlení a podnikatelského ducha. Cílem je podnítit studenty a zaměstnance k hledání nových odpovědí na základě nových nápadů, a to v rychle se měnícím vzdělávacím kontextu. Vedení v tomto procesu se ujalo znalostní Centrum pro kreativitu, inovace a podnikání (Arteveldehogeschool Centre for Creativity, Innovation and Entrepreneurship, ACCIO), v jehož čele stojí generální ředitel a které svou činnost zahájilo v září 2011. Výsledkem by mělo být dosažení jednoho z hlavních strategických cílů vysoké školy: „šířit a podněcovat kreativitu, inovace a podnikavost u studentů i zaměstnanců“. Každá katedra (16 kateder) má vlastního vedoucího projektu ACCIO.

Všechny inovace v rámci osnov jsou inspirovány dovednostmi, jež by měl podnikatel mít, včetně kreativity, vyhledávání příležitostí, orientace na zákazníka, vůdcovství, vytrvalosti atd. Byl vyvinut internetový nástroj, který umožňuje předchodí a následné ověření podnikatelských dovedností studentů a učitelů. Vedoucí projektu ACCIO jsou vyškoleni, aby byli schopni tyto dovednosti odhalovat. Každý program má vlastní slovník, který obsahuje popisy dovedností a příslušné výsledky vzdělávání. Tento slovník usnadňuje systematické začleňování kreativity, inovací a podnikavosti do osnov. Kreativní pracovníci ACCIO organizují schůzky za účelem brainstormingu a vzdělávání učitelů v oblasti kreativního myšlení, inspirativní přednášky a jiné činnosti k zlepšení kreativních a podnikatelských činností.

Druh aktivity: výukové metody a pedagogické postupy v rámci podnikatelského vzdělávání

Země provádění: Belgie

Instituce provádějící činnost: Arteveldehogeschool

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.arteveldehogeschool.be/accio/nl/>

Hlavní kontaktní osoba: Dominique Roodhooftová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby:

Dominiq.roidhooft@arteveldehs.be

Tel. +32 92347477

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé a studenti vysoké školy

Cílová úroveň vzdělávání: vysokoškolská úroveň

K výsledkům ACCIO patří mimo jiné:

- ▶ 13 brainstormingů s učiteli a studenty za poslední 3 měsíce,
- ▶ získání 130 studentů s kreativními nápady na začátku akademického roku,
- ▶ v prvním čtvrtletí roku 2012 podpořilo ACCIO 36 studentů při zakládání vlastní společnosti,
- ▶ v akademickém roce 2011–2012 se on-line testu zúčastnilo 400 studentů.

Získané poznatky:

- ▶ Učitele je těžké přesvědčit. Spojují podnikatelské vzdělávání pouze s podnikem, což je příliš úzká definice.
- ▶ Je obtížné začlenit podnikatelské vzdělávání do různých oborů – schůzky s učiteli a studenty však pomáhají předávat osvědčené postupy z jedné katedry na druhou.

Užitečné odkazy a zdroje:

http://www.youtube.com/watch?v=to06gDoDzu0&feature=player_embedded
http://www.youtube.com/watch?v=_7_15DdqQ4A&feature=player_embedded
<http://www.arteveldehogeschool.be/accio/nl/>
<http://www.scoop.it/t/tools-voor-lesgevers>
<http://www.scoop.it/t/arteveldehogeschool-en-ondernemen>
<http://www.scoop.it/t/food-en-drinks-for-creative-brains>
<https://twitter.com/AccioArtevelde>
<http://nl-nl.facebook.com/accio.artevelde>

Předpoklady úspěchu

- ▶ Podpora shora dolů: je nezbytná podpora ze strany vedení.
- ▶ Podnikatelské vzdělávání by mělo být komunitou uznáno jako důležité.
- ▶ Motivace učitelů k poznání a uznání významu podnikatelského vzdělávání.
- ▶ Byl stanoven a strukturován model 13 kompetencí, který usnadnil pochopení a provádění.

Dopad aktivity

- ▶ Úspěšné začlenění podnikání do osnov a výuky a rovněž podněcování podnikavosti a inovací u studentů s cílem zvýšit jejich zaměstnatelnost.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

VÝUKA PODNIKATELSKÝCH DOVEDNOSTÍ

UZNÁNÍ DOVEDNOSTÍ

ZAČLENĚNÍ DO OSNOV

BELGIE

Inovace a podnikání

Bývalá jugoslávská republika Makedonie zavedla v roce 2008 povinný kurz „Podnik a podnikání“ pro čtvrtý ročník středních škol, a to v délce dvou hodin týdně. S cílem posílit schopnost nových učitelů vyučovat tomuto novému předmětu pořádá **National Centre for Development of Innovation and Entrepreneurial Learning (NCDIEL)** každoročně dvoudenní školení pro všechny učitele. NCDIEL poskytlo rovněž dodatečné výukové materiály a bylo spolu s Úřadem pro rozvoj vzdělávání odpovědné za organizaci národní soutěže podnikatelských plánů pořádané pro střední školy. Soutěž probíhá pod záštitou premiéra.

V posledních několika letech vláda Bývalé jugoslávské republiky Makedonie významně podporuje rozvoj podnikatelského ducha u mladých lidí. V listopadu 2011 vláda oznámila, že od září 2012 zavede v prvním, druhém

a třetím ročníku středních škol (pro studenty ve věku 14, 15 a 16 let) nový kurz „Inovace a podnikání“ a na základních školách bude tento kurz zaveden od září 2014, a to v osmé a deváté třídě (žáci ve věku 12 a 13 let). Vláda bude podporovat vzdělávání učitelů týkající se nového předmětu.

V listopadu 2011 zřídila vláda rovněž **celostátní síť učitelů podnikání**.

- ▶ Osnovy nového kurzu byly vypracovávány v období od ledna do března 2012 a ministerstvem školství a vědy byly oficiálně schváleny v polovině března 2012.
- ▶ V květnu a červnu 2012 uskutečnily NCDIEL a CEC (jiná společnost zajišťující vzdělávání) pro 1 300 učitelů dvoudenní školení, které se týkalo nových osnov. Školení financovala vláda.

Druh aktivity: inovativní výukové metody související s podnikatelským vzděláváním

Země provádění: Bývalá jugoslávská republika Makedonie

Instituce provádějící činnost: Ministerstvo školství a vědy Bývalé jugoslávské republiky Makedonie

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.mon.gov.mk/>

Hlavní kontaktní osoba: Vesna Horvatovikjová a Radmil Polenakovik

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: vesnahorvatovik@bro.gov.mk

(odpovědná instituce), radmil.polenakovik@ncdiel.mk (podpora vytváření programů, školení a provádění)

Další účastníci nebo partneři: Úřad pro rozvoj vzdělávání, National Centre for Development of Innovation and Entrepreneurial Learning (NCDIEL)

Použití / cílová skupina činnosti: studenti a učitelé pedagogických škol

Cílová úroveň vzdělávání: primární a sekundární

- ▶ V období od května do srpna 2012 připravilo NCDIEL výukové materiály a učebnice pro nový kurz. Dne 30. srpna 2012 uspořádalo NCDIEL jednodenní školení pro 300 učitelů k jejich obeznámení s novými výukovými materiály.
- ▶ Nový kurz byl zaveden ve školním roce 2012. Ve všech třech ročnících (1., 2. a 3.) bude kurzu věnována 1 hodina týdně.
- ▶ Stejný postup (vypracování osnov, školení učitelů a příprava materiálů) bude zopakován u kurzu „Inovace a podnikání“, který bude od září 2014 zaveden na základních školách.

K hlavním tématům školení patřily tyto záležitosti:

- ▶ Co to je podnikatelské vzdělávání?
- ▶ Poradenství pro volbu povolání.
- ▶ Podnikání: pravda a mýty o podnikání; základní zásady podnikání; podnikatelský proces (podnikatelské hodiny) a jeho prvky; klíčové podnikatelské dovednosti; podnikatelské metody výuky.
- ▶ Jak vybudovat inovativní společnost.
- ▶ Jak být inovativní? Hledání nových nápadů; metody vytváření nápadů; systemizace nápadů a jejich hodnocení.

Jedná se o příklad osvědčeného postupu, který je založen na přístupu shora dolů, pokud jde o politickou podporu podnikatelského vzdělávání. Vláda rozhodla, že studenti ve věku 12 až 18 let budou každý rok přímo zapojeni do podnikatelského vzdělávání. To znamená, že každoročně bude tématu týkajícímu se inovací a podnikání věnováno 36 hodin přímého kontaktu (v posledním roce studia 72 hodin).

Předpoklady úspěchu

Hlavní prvky úspěchu této aktivity:

- ▶ politická podpora pro zavedení nového kurzu ze strany vlády Bývalé jugoslávské republiky Makedonie,
- ▶ financování školení učitelů poskytnuté vládou,
- ▶ dobrá spolupráce mezi Úřadem pro rozvoj vzdělávání a NCDIEL,
- ▶ rozsáhlé zkušenosti zaměstnanců NCDIEL v oblasti podnikatelského učení a výukových metod a přímý kontakt s učiteli.

Dopad aktivity

- ▶ Hlavním poselstvím vyplývajícím z tohoto postupu je to, že v případě aktivní vlády (přístup shora dolů) a zavedení povinného kurzu nebo kurzů souvisejících s podnikáním je možné, aby se všichni studenti v zemi obeznámili s podnikáním a souvisejícími činnostmi.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

INOVATIVNÍ VÝUKA

STÁTNÍ PODPORA

ZÁKLADNÍ ZÁSADY

**BÝVALÁ JUGOSLÁVSKÁ
REPUBLIKA MAKEDONIE**

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace dvoudenního školení pro učitele je k dispozici na adrese: <http://www.ncdiel.mk> (v makedonštině).

Nové osnovy jsou k dispozici na internetových stránkách Úřadu pro rozvoj vzdělávání (v makedonštině).

Velšská síť učitelů podnikání

Velšská síť učitelů podnikání (Welsh Enterprise Educators Network, WEEN), která je podporována velšskou vládou, představuje zdroj informací a pokynů pro učitele podnikání ve Walesu.

Na tomto projektu se podílí 7 vysokých škol a univerzit v síti. V rámci projektu byl vyvinut akreditovaný modul magisterského studia týkající se podnikatelského vzdělávání. Kurz byl využit k rozvoji odborných znalostí učitelů působících v oblasti odborného vzdělávání a přípravy, vysokoškolského vzdělávání a rovněž komunitního vzdělávání.

Aktivita podporuje přípravu učitelů na podnikatelské vzdělávání pomocí strukturovaného přístupu k chápání významu podnikání pro společnost, hospodářství a vzdělávání a rovněž praktických znalostí metodik a pedagogických postupů v rámci podnikatelského vzdělávání. Kurz uplatňuje „aktivační“ přístup. Jedná se o „učení založené na zvědavosti“, kdy učitelé zasazují svou výuku do kontextu s využitím svého okolí.

Tuto práci podpořila organizace **Enterprise Educators UK** (EEUK), která se podílela na vytváření sítí, podpoře a rozvoji podnikání, a to s více než 500 učiteli

Druh aktivity: vytváření sítí a výměna osvědčených postupů

Země provádění: Spojené království – Wales

Instituce provádějící činnost: – Welsh Enterprise Educators Network (WEEN) c/o Swansea Metropolitan,
Trinity St David, Wales

Hlavní kontaktní osoba: Andy Penaluna

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: Andy.penaluna@smu.ac.uk

Tel. +44 1792481199

Další účastníci nebo partneři: velšská vláda, Enterprise Educators UK

Použití / cílová skupina činnosti: univerzity / pedagogické vysoké školy / odborné vzdělávání a příprava

Cílová úroveň vzdělávání: interdisciplinární / více úrovní vzdělávání

podnikání a lidmi z praxe z více než 90 vysokoškolských institucí ve Spojeném království. Účast EEUK pomohla využít při rozvoji projektu zkušenosti z celého Spojeného království, spolupracovat se sítí EEUK a obecněji šířit výsledky projektu.

Předpoklady úspěchu

Aktivitu lze vzhledem ke zpětné vazbě studentů a důkladnému pochopení způsobu myšlení považovat za „osvědčený postup“.

Pokud jde o podporu budoucích osvědčených postupů v této oblasti, existují určité zásadní prvky:

- ▶ celostátní síť otevřeně sdílí své dobré i špatné zkušenosti,
- ▶ celostátní síť informují vládu a lobbují zdola nahoru,
- ▶ účast vlády a počáteční financování výzkumu (např. studie proveditelnosti zadaná velšskou vládou).

K dosažení pokroku v oblasti podnikatelského vzdělávání jsou zapotřebí tyto další prvky:

- ▶ lepší pochopení motivace kreativity a důkladnější přemýšlení o mentalitě podnikatelů (nikoli zahájení činnosti),

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Entrepreneurship education needs enterprising educators: inspiring new teachers through formal teacher training provision <http://sbaer.uca.edu/research/icsb/2012/Penaluna%20486.pdf>

Různé případové studie jsou k dispozici na internetových stránkách: <http://www.enterprise.ac.uk/index.php/case-studies>

Prezentace pana Andyho Penaluny je k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/andy_penaluna_en.pdf

Creativity-based assessment and neural understandings: A discussion and case study analysis: <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=1891415>

Projekt Adeptt - www.adeptt.eu

YES CPD Hub - http://ms.fs4b.wales.gov.uk/sub_sites/big_ideas_wales/content/projects/colleges_and_universities/entrepreneurship_hubs.aspx

- ▶ uznání konsenzu dosaženého sítěmi zkušených učitelů,
- ▶ mezikatedrová vysoká škola – něco, co spojuje různé pedagogické přístupy, vypůjčuje si a přizpůsobuje koncepci.

Dopad aktivity

- ▶ Tato aktivita pomohla rozvíjet síť za účelem sdílení postupů v oblasti podnikatelského vzdělávání.
- ▶ Připravila budoucí učitele na podnikatelské vzdělávání.
- ▶ Využívá se při nových iniciativách v celém Spojeném království i v EU (prostřednictvím projektu ADEPTT a tematických pracovních skupin EU).

Plány týkající se pokračování této praxe

Poznatky odvozené při vypracování prvního modulu pro vzdělávání učitelů podnikání (s udělenými kredity) jsou nyní šířeny v celém Spojeném království prostřednictvím organizace Enterprise Educators UK a přispěly k politické diskusi v rámci EU. V roce 2013 se projekt rozvinul na celovelšskou iniciativu nazvanou YES CPD Hub, která je rovněž financována velšskou vládou v rámci strategie pro podnikání mladých lidí.

POČÁTEČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

VYTVÁŘENÍ SÍTÍ

SPOLUPRÁCE

CERTIFIKACE

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Praktické příklady v oblasti dalšího profesního rozvoje

Další profesní rozvoj: hlavní poselství vyplývající z příkladů

K dosažení cíle spočívajícího v udržitelném zavedení podnikatelského vzdělávání do dalšího vzdělávání učitelů Evropa potřebuje:

podnikatelské školy podporující při výuce a učení podnikatelského ducha

- Podnikatelská škola má **obětavé a angažované vedoucí pracovníky**, kteří podporují podnikatelské vzdělávání u všech studentů.
- Podnikatelská škola má **vzdělávací koncepci, která je založena na výuce pro zítřejší svět**.
- Učitelé a zaměstnanci **jsou ochotni kladně přijímat změny**.
- Podnikatelská škola má vizi, pokud jde o její budoucí potřeby, a jasný názor na to, jak **podnikatelské vzdělávání zapadá do širších osnov a plánu rozvoje**.
- **Podnikatelské vzdělávání je začleněno do osnov a zahrnuto ve všech předmětech**; nepovažuje se za samostatný předmět.
- Škola je **zavázána k tomu, aby pěstovala** u dětí a mladých lidí **průřezové, kreativní a podnikatelské dovednosti**, které jsou nezbytné k tomu, aby si vedli dobře nejen ve škole, nýbrž i v celé společnosti.
- Nedílnou součástí výuky a učení jsou **činnostně orientovaná výuka a metody zaměřené na studenty**.
- **Jsou stanoveny** konkrétní **výsledky vzdělávání, které jsou hodnoceny** během zkoušek.
- Provádí se **pravidelné hodnocení** činností – zejména **dopad na rozvoj schopností jednotlivých studentů**.
- **Od studentů je systematicky získávána zpětná vazba** – pozitivní reakce učících se jsou důležitou hybnou silou při zavádění podnikatelského učení a rychlejším přijetí podnikatelského vzdělávání.

Učitele podnikání, kteří jsou schopni zažehnout podnikatelskou jiskru

- Učitelé podnikání **odměňují individuální iniciativu, přejímání odpovědnosti a riskování**.
- Učitelé podnikání jsou připraveni **uznat neúspěch jako nedílnou součást procesu učení**.
- Učitelé podnikání se však rovněž naučili, jak **zvládat rizika**. Neúspěch je nedílnou součástí podnikatelského procesu, může však představovat nákladné plýtvání časem, dovednostmi a odhodláním. Učitelé podnikání ví, jak **snížit rizika**.
- **Učitelé podnikání** mají velkou schopnost týmové práce.
- Učitelé podnikání jsou osobami vytvářejícími sítě. **Vyměňují si názory se svými kolegy a pravidelně se setkávají**.
- Učitelé podnikání **používají celou škálu kreativních metod** jako inovativní pedagogické nástroje.
- **Nechávají děti, aby převzaly odpovědnost za učební proces**, například je nechávají odvozovat vlastní poznatky.
- V rámci svých metod hodnocení učitelé podnikání **hodnotí nejen samotné řešení, nýbrž rovněž proces**, jehož prostřednictvím se k danému řešení dospělo.
- Na podporu učení používají učitelé podnikání ve výuce technologie a sociální média. **Zkoumají nová řešení, pracovní postupy a počítačové nástroje, které podporují učební proces**.
- **Pro vlastní vzájemné učení a výměnu informací používají také sociální média**.

Vzdělávací programy pro učitele podnikání podporující podnikatelské metody

- Vzdelávací program pro učitele podnikání **se zabývá vlastním podnikáním učitele**.
- Vzdelávání **nepovažuje podnikavost za samostatnou dovednost, nýbrž za koncepci, která vyžaduje klíčové kompetence**, jako je kreativita, znalost technologií a projektové řízení.

- Vzdelávání ukazuje, že v **každých osnovách existují výchozí body pro výuku podnikatelských dovedností** a aspekty, které jsou vhodné pro podnikatelské učení.
- **Vzdelávání využívá stávající podnikatelské činnosti učitelů** a ukazuje, jak metody, které již používají, zapadají do koncepce.
- **Jsou stanoveny a hodnoceny konkrétní výsledky vzdelávání**.
- Vzdelávací kurzy **se zaměřují na praktické přístupy a zahrnují aktivní, participativní metody**, které jsou vhodné pro převzetí odpovědnosti.
- Poskytovatelé dalšího vzdelávání přijímají opatření s cílem **podporovat široké využívání a propagaci kurzů** (například přímé oslovení škol a rovněž jejich oslovení na internetu, během každoročních setkání učitelů atd.).
- Kurzy podnikatelského vzdelávání **podporují udržitelnost**; učitele a studující například podněcují k pečlivému plánování a neustálé výměně informací a zvažování výuky a učení.

Partnerství mezi školami, podnikatelskou sférou a tvůrčím odvětvím

- Podnikatelské školy a projekty mají prospěch ze **zapojení partnerů z řad podniků**. Podniky a podnikatelské organizace mohou poskytovat odborné znalosti pro projekty v oblasti podnikatelského vzdelávání a podílet se na vzdelávání učitelů ve školách.
- Školy mohou **navázat partnerství s externími organizacemi za účelem využití odborných znalostí, které nemají samy k dispozici**, v rámci podnikatelského vzdelávání.
- **Kreativní pracovníci**, jako jsou umělci, návrháři, architekti a vědci, **mohou školám a učitelům pomoci uvolnit kreativitu, zvýšit cíle a zlepšit výsledky** dětí a mladých lidí. Příklady ukazují, že dlouhodobé vztahy mezi kreativními pracovníky a školami mají pozitivní dopad.
- Podnikatelské instituce a učitelé podnikání **se účastní vzájemného učení a výměny** – na místní, regionální, celostátní a mezinárodní úrovni.

Střední škola Matije Antuna Reljkovića, Slavonský Brod

Střední škola Matije Antuna Reljkovića se snaží rozvíjet podnikatelské dovednosti žáků, včetně jejich flexibility, kreativity a schopnosti riskovat. Za tímto účelem usiluje o vytvoření školy, která žákům umožňuje získat kvalitní, stabilní sekundární vzdělání a která poskytuje rovněž příležitosti k celoživotnímu učení a dalšímu vzdělávání. Cílem je mimoto vybudovat školu, která je přitažlivá a přizpůsobená jak studentům, tak i místnímu hospodářství.

Při rozvoji školy byla klíčová modernizace a diverzifikace jejích zařízení a škola se nyní chlubí:

- ▶ sadem, vinicí a prostorami pro výrobu vína,
- ▶ laboratoří rostlinné výroby,

- ▶ lesnickou výzkumnou laboratoří,
- ▶ veterinární laboratoří a
- ▶ chemickou laboratoří.

Tyto laboratoře a zahrady se nyní staly učebnami, studenti se například učí „mikropropagaci“ (klonování rostlin), pěstování ovoce a lesnictví. Škola mimoto nedávno zřídila „Centrum pro biotechnologický rozvoj“, které nejenže bude vytvářet učební prostředí pro studenty, nýbrž také podporovat širší ekonomiku ve Slavonském Brodě.

Druh aktivity: podnikatelské školy

Země provádění: Chorvatsko

Instituce provádějící činnost: Střední škola Matije Antuna Reljkovića,
Slavonský Brod

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://ss-marejkovica-sb.skole.hr/>

Hlavní kontaktní osoba: Vlado Prskalo

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: dvvi@yahoo.com

Cílová úroveň vzdělávání: střední škola se třemi samostatnými vzdělávacími zařízeními: zemědělská technická škola, veterinární škola a chemická škola

Předpoklady úspěchu

- ▶ Postoje všech osob v procesu výuky musí být otevřené změně. Všichni musí být otevřeni začleňování nových metod výuky. Škola přešla od tradičních výukových metod v učebnách a zahrnula rovněž projektovou, skupinovou a výzkumnou práci a praktická cvičení a dílny.
- ▶ Byla zapotřebí podpora mezinárodních partnerů. Škola Matije Antuna Reljkovića získala značnou podporu z EU. Finanční prostředky jí umožnily vybudovat obrovský počet technických středisek, včetně sadu, vinice a prostor pro výrobu vína; lesnické výzkumné laboratoře, veterinární laboratoře, laboratoře pro mikropropagaci a prostor pro rostlinnou výrobu.
- ▶ Důležité jsou rovněž místní vazby; škola má kontakty na úřad práce Brodsko-posavské župy, obchodní komory, zemědělské vysoké školy a instituty pro výzkum a vývoj.
- ▶ Škola musela reagovat také na nabídku a poptávku na místním trhu. Vynaložila obzvláštní úsilí o zavedení kultury, kdy jsou studenti pyšní na svou práci, jsou otevřeni vůči udržitelnému životu a zaměřují se na hlavní práci v oblasti – zemědělství.
- ▶ Je důležité zajistit pokud možno nejmodernější vybavení a používat nové technologie.

Dopad aktivity

Výsledky jsou vynikající a měří se inovativními způsoby.

- ▶ Nejedná se jen o počet absolventů, nýbrž rovněž o kvalitu produkce. Studenti pěstují rostliny, jako například rajčata a levanduli, a prodávají je místní komunitě. To je obzvláště pozitivní, jelikož Slavonský Brod je proslaven svým zemědělstvím.
- ▶ Studenti si osvojují dovednosti v celé škále pracovních metod (odebírají například vzorky krve a analyzují je).
- ▶ Někteří studenti nastoupí na vysoké školy, důležitější jsou však podnikatelské dovednosti a mentalita, jež škola rozvíjí u všech svých studentů.
- ▶ Projekt „Centrum biotechnologického výzkumu a vývoje“ škole umožnil podpořit místní a regionální podnikatele v zemědělství, zavést nejnovější technologie a zlepšit nákladovou efektivnost.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PODNIKATELSKÉ ŠKOLY

ZAČLENĚNÝ

SPOLUPRÁCE

CHORVATSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Pokud jde o informace o dalších projektech, viz <http://ss-marejkovica-sb.skole.hr/>

Manchester Academy

Manchester Academy je škola pro mladé lidi ve věku od 11 do 18 let, kterou založila organizace United Learning s cílem „ukázat to nejlepší, co v každém je“. Škola, která se nachází v srdci Moss Side, oblasti proslulé zbraněmi, gangy a drogami, má mimořádně rozmanitou skladbu nově přijatých studentů a mnoho mladých lidí patří k uprchlíkům nebo žadatelům o azyl. Manchester Academy je specializovaná obchodní a podnikatelská akademie, která se snaží rozvíjet podnikatelské vlastnosti studentů prostřednictvím řady různých kontextů formálního a informálního učení. Vychází z předpokladu, že akademické dovednosti nestačí; studenti potřebují rovněž schopnosti a reálné cíle, aby uspěli v životě a stali se produktivními občany.

Týmy vypracovávající osnovy do nich zařadily angažovanost zaměstnavatele a podnikání. Angažovanost zaměstnavatele se používá jako hlavní

metoda k zlepšení výsledků a do podnikatelského vzdělávání v rámci osnov jsou zapojeny všechny obory a všichni učitelé. Během všech ročníků mimoto probíhá individualizovaný a komplexní program profesního rozvoje, kdy studenti získávají portfolio pracovních zkušeností, a to od 7. ročníku (12 let) do 11. ročníku (16 let). Pokrok je sledován a vyhodnocován.

Škola pořádá pro studenty rovněž celou řadu podnikatelských aktivit:

- ▶ Učitelé organizují pro studenty ročně šest lekcí spojených s profesním rozvojem, například „proč mi můj obor pomůže najít práci“.
- ▶ Jsou organizovány „odvětvové týdny“ s cílem seznámit studenty s různými výrobními odvětvími a příslušnými profesemi. Škola organizuje rovněž kvízy a soutěže, které mají studenty informovat o různých odvětvích.

Druh aktivity: podnikatelské školy

Země provádění: Spojené království

Instituce provádějící činnost: Manchester Academy

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.manchester-academy.org/>

Hlavní kontaktní osoba: Jane Delfinová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby:

jane.delfino@manchester-academy.org

Tel. +44 1612324159

Další účastníci nebo partneři: United Learning

Použití / cílová skupina činnosti: mládež ve věku 11–18 let

Cílová úroveň vzdělávání: sekundární vzdělávání

- ▶ Vypracovává se „eskalátor dovedností“, který studentům ukazuje kompetence, jež jsou zapotřebí pro určitá povolání, a rovněž obvyklé mzdy.
- ▶ Škola spolupracuje s řadou partnerů z řad místních podniků. S Whitworth Art Gallery například spolupracovala na „veletrhu zcela nových výrobků“, kdy studenti pracovali společně s umělci a podnikateli na návrhu a výrobě krytů na laptopy a telefony, které jsou nyní prodávány v uměleckých galeriích v Manchesteru. Část zisku je věnována podniku *AfrUKa*.
- ▶ K budoucím plánům patří rozvoj programu přidělování studentů, který zahrnuje pracovní stáže, dobrovolnou práci a zakládání mikropodniků. Některé z těchto činností budou zajišťovat zaměstnanci, což jim poskytne příležitosti k dalšímu vzdělávání. Předpokládá se, že toto bude v budoucnu podpořeno a uznáno celostátními orgány.

Předpoklady úspěchu

Škola vyzdvihuje řadu prvků, které mají zásadní význam pro její úspěch jakožto podnikatelské školy:

- ▶ Každý, od ředitele po studenty, učitele i zaměstnance jídelny, přijme koncepci „podnikatelské školy“. Tato koncepce je začleněna mnoha způsoby, například všichni potenciální noví zaměstnanci jsou dotázáni na to, jak přispějí k „podnikatelské škole“, a pro nově kvalifikované učitele se každý týden pořádají schůzky.
- ▶ Podnikatelské vzdělávání je začleněno do osnov a zahrnuto do všech předmětů; není považováno za samostatný předmět. Partnerství s Whitworth Art Gallery je nyní například začleněno v oboru umění a textil, což zajišťuje další profesní rozvoj zaměstnanců.
- ▶ Škola je součástí širší organizace – United Learning (UL). UL podporuje podnikatelské vzdělávání na všech svých školách, přičemž v každé škole

se nachází koordinátor podnikatelského vzdělávání. Mimoto organizuje vzdělávání učitelů, sdílení osvědčených postupů a společné vypracovávání nových programů.

- ▶ Konkrétní činnosti lze přizpůsobit potřebám jednotlivých studentů a oborům, což studentům umožňuje rozvíjet více dovedností současně.
- ▶ Klíčový význam mají efektivní a rozmanitá partnerství s místními podniky. Manchester Academy spolupracuje s celou řadou partnerů, včetně společnosti Mercedes Benz, Univerzity v Manchesteru a fotbalového klubu v Manchesteru. Univerzita v Manchesteru například studentům radí, pokud jde o úspěšné studium na vysoké škole, a nabízí možnost zaměstnání prostřednictvím programů, jako je mentorský program Lidské zdroje.

Dopad aktivity

- ▶ *Zlepšení výsledků.* Od doby, kdy školu převzala UL a škola začlenila do osnov podnikatelské dovednosti, došlo na Manchester Academy k nápadnému zlepšení výsledků. Dříve „nevyhovující“ škola je nyní OFSTED (Office for Standards in Education, Children’s Services and Skills – školní inspekce ve Spojeném království) hodnocena jako „dobrá“, přičemž pokrok u studentů je někdy hodnocen jako „vynikající“. Škola, která má velmi rozmanitou skladbu studentů (kteří hovoří více než 70 jazyky), přičemž mnoho z nich pochází z domácností s nízkými příjmy (64 % studentů má nárok na bezplatné školní stravování), má nyní 94 % studentů, kteří při GCSE získali známky 5 A*–C, a to oproti 12 % předtím, než se škola stala akademií.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PODNIKATELSKÉ ŠKOLY

ZAČLENĚNÝ

VÝSLEDKY

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace školy, kterou poskytla paní Jane Delfinová, je k dispozici na adrese: http://prezi.com/-zsfnd6_babr/the-entrepreneurial-school/;

Internetové stránky UL: <http://unitedlearning.org.uk/>.

„Kompetence ano, stereotypy ne“

„Kompetence ano, stereotypy ne“ je komplexní vzdělávací program, který má rozšířit vzdělávací služby a zvýšit kvalitu vzdělávacích služeb, jež poskytují instituce odborného vzdělávání a přípravy v okrese Mikołów v Polsku.

Program má čtyři moduly:

- ▶ Doplňková výuka spojená s klíčovými profesními kompetencemi, jako je:
  - ▶ výuka angličtiny a němčiny,
  - ▶ matematika, fyzika, technika,
  - ▶ podnikatelské vzdělávání.
- ▶ Program psychologické a pedagogické podpory pro učitele
- ▶ Program profesního poradenství (trh práce) zahrnující:
  - ▶ tendence na světovém, regionálním a místním trhu,
  - ▶ individuální schůzky s profesním poradcem.
- ▶ Program kurzů a učňovského výcviku.
  - ▶ Existuje celá řada těchto kurzů, včetně používání programu Computer Aided Design (CAD), manipulace s pokladnami a získání řidičského oprávnění.

Druh aktivity: programy dalšího profesního rozvoje, které připravují učitele v praxi na podnikatelské vzdělávání

Země provádění: Polsko

Instituce provádějící činnost: Zespół szkół technicznych w Mikołowie

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.zst.edu.pl/pl>

Hlavní kontaktní osoba: Monika Gutowska

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: monikagutowska@gmail.com

Další účastníci nebo partneři: další dvě školy v okrese Mikołów

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé a studenti

Cílová úroveň vzdělávání: odborné střední školy

Předpoklady úspěchu

Dosažení výsledků v oblasti vzdělávání a profesního rozvoje je založeno na tom, že studenti mají náležitě rozvinuté klíčové kompetence. Program se zaměřuje na rozvíjení klíčových kompetencí, které jsou nezbytné pro dosažení těchto cílů:

- ▶ účinně komunikovat v mateřském i cizím jazyce,
- ▶ mít kompetence v oblasti matematiky, přírodních věd a IT,
- ▶ mít schopnost učit se,
- ▶ být společensky zběhlým člověkem a dobrým občanem,
- ▶ být schopen ukázat iniciativu a podnikatelského ducha,
- ▶ mít povědomí o jiných kulturách a schopnost ukázat svou vlastní kulturu.

Dopad aktivity

- ▶ *Zlepšení výsledků.* Hlavním cílem je dosáhnout u nejméně 60 % studentů odborného vzdělávání a přípravy zlepšení vzdělávacích a pracovních příležitostí zlepšením jejich „klíčových kompetencí“.
- ▶ *Rovnost příležitostí.* Program se snaží vyrovnat rozdíly mezi studenty, pokud jde o vzdělávání, a to zvýšením jejich sebeúcty a nabízením vzdělávací a psychologické podpory studentům, kteří mají problémy se studiem či jiné potíže.
- ▶ *Pohled mimo školu na trh práce.* Program zlepšuje schopnost studentů vědomě plánovat svou profesní dráhu s přihlédnutím k místnímu trhu a rovněž zajišťuje, že jsou k dispozici odpovídající odborné kvalifikace, kurzy a učňovský výcvik.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PŘÍPRAVA UČITELŮ V PRAXI

ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI

VÝSLEDKY

POLSKO

Užitečné odkazy a zdroje:

Prezentace programu „Kompetence ano, stereotypy ne“ (v polštině): <http://zst.edu.pl/pdf/ktsn/KTSNII.pdf>

YVI – Virtuální učební prostředí pro podnikatelské vzdělávání

Podnikatelské vzdělávání je součástí strategií a osnov pro vzdělávání všech učitelů ve Finsku. YVI představuje celostátní, víceoborový projekt v oblasti výzkumu a vývoje. YVI je virtuální učební prostředí, které nabízí:

- ▶ více příkladů výukových materiálů a výukových metod pro podnikatelské vzdělávání,
- ▶ příležitosti k vytváření sítí prostřednictvím sociálních médií,
- ▶ slovník podnikatelského vzdělávání,

- ▶ informace o výzkumných pracovnících působících v oblasti podnikatelského vzdělávání,
- ▶ soutěže.

Cílem je:

- ▶ zahrnout podnikatelské vzdělávání do všech strategií a osnov,
- ▶ rozvíjet a vyhodnocovat podnikatelské vzdělávání – pedagogika ve vzdělávání učitelů,

Druh aktivity: programy pro přípravu učitelů pedagogických škol na podnikatelské vzdělávání

Země provádění: Finsko

Instituce provádějící činnost: Univerzita v Turku / Technická univerzita v Lappeenranta

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.yvi.fi>

Hlavní kontaktní osoba: Jaana Seikkula-Leinová (vedoucí projektu, profesorka), Heikki Hannula (koordinátor odborného vzdělávání učitelů a plánu pedagogického rozvoje a hodnocení, Finsko)

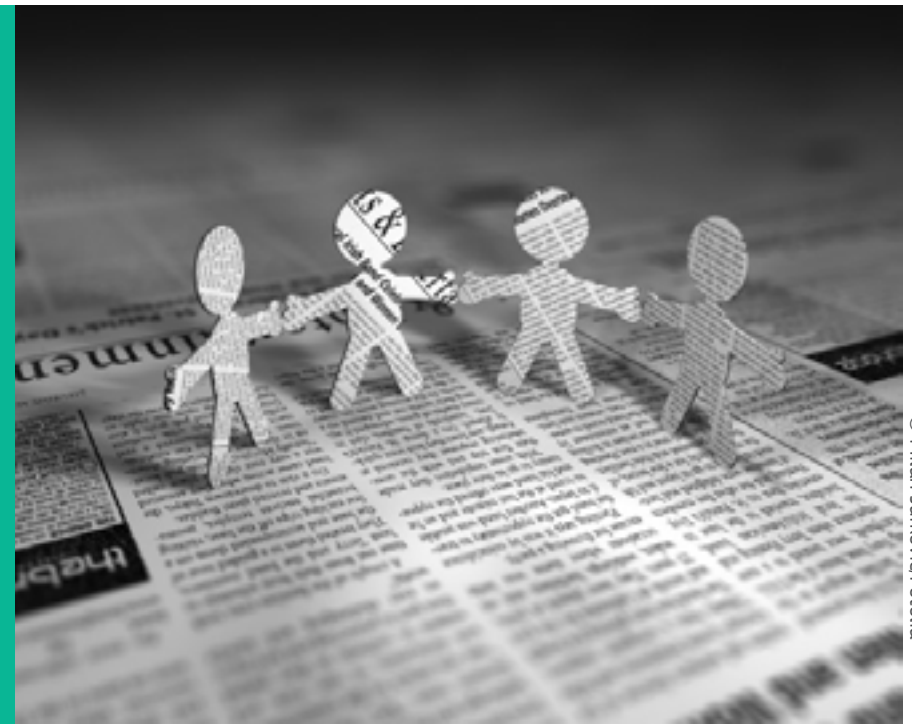
E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: jaana.seikkula-leino@utu.fi

Tel. +358 505305902, Heikki Hannula +358 408307427

Další účastníci nebo partneři: 7 pedagogických škol; 3 pedagogické fakulty; 2 jiné univerzity; 6 vysokých škol aplikovaných věd; 4 pedagogické vzdělávací instituce; 10 dalších partnerů: organizace a Ministerstvo práce a hospodářství

Použití / cílová skupina činnosti: studenti učitelství

Cílová úroveň vzdělávání: více úrovní vzdělávání

- ▶ posílit spolupráci v rámci sítě a regionální rozvoj subjektů podílejících se na přípravě podnikatelského vzdělávání,
- ▶ vytvořit dynamický model pro podnikatelské vzdělávání, v jehož rámci je rozvinuto plánování, provádění a hodnocení.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Je důležité získat při rozvoji iniciativy institucionální podporu.
- ▶ Je nezbytné vypracovat velmi praktické a kontrolní materiály, které pomohou při zavádění podnikatelského vzdělávání.

Dopad aktivity

- ▶ Podnikatelské vzdělávání je zahrnuto do všech strategií a osnov. Je součástí vzdělávání všech učitelů a všichni noví učitelé mají dovednosti potřebné pro podnikatelské vzdělávání.
- ▶ Jsou rozvíjeny pedagogické dovednosti učitelů.
- ▶ Pro učitele bylo vytvořeno jedinečné učební prostředí.
- ▶ Všechny výukové materiály jsou dostupné na jednom místě.
- ▶ Bylo rozvinuto vytváření sítě.
- ▶ Byl posílen víceoborový, mezinárodní výzkum.
- ▶ Virtuální platformu mohou využívat učitelé pedagogických škol v celé zemi.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

**PŘÍPRAVA UČITELŮ
PEDAGOGICKÝCH ŠKOL**

VIRTUÁLNÍ UČENÍ

VÝUKOVÉ MATERIÁLY

FINSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Internetové stránky projektu: <http://www.yvi.fi/>

Prezentace paní Jaany Seikkula-Leinové je k dispozici na adrese: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/files/education/dublin/jaana_seikkula-leino_en.pdf

Výzkum a akce týkající se podnikatelského vzdělávání na Technické univerzitě v Lappeenrantě: <http://developmentcentre.lut.fi/hankesivusto.asp?hid=7&alasiivu=33>

Rozvíjení podnikatelského ducha u učitelů a studentů

Iniciativa pro zakládání podniků a převody podniků (Initiative for start-ups and business transfer, IFEX) je útvar Ministerstva financí a hospodářství spolkové země Bádensko-Württembersko. Provádí řadu činností, které mají ve školách podpořit smysl pro podnikání, a to:

- ▶ podněcováním studentů k podnikatelskému myšlení a chování
- ▶ podporou myšlenky na samostatnou výdělečnou činnost / podnikání jako způsob profesní realizace
- ▶ posílením chápání ekonomických procesů a

- ▶ zlepšením sociálních kompetencí a „měkkých dovedností“.

Ve spolupráci s ministerstvem školství nabízí IFEX školám, učitelům a studentům různé projekty. Jedním z příkladů je zvláštní program vzdělávání učitelů, který organizuje ministerstvo školství ve spolupráci s kompetenčním centrem ve Würthu. Vzdělávací obsah se uskutečňuje prostřednictvím projektů souvisejících s výukou nebo vzdělávacích školních projektů (např. zakládání mini-podniků / školních podniků nebo soutěže) a rovněž poskytováním pomoci při navazování kontaktů učitelů s podniky.

Program začíná úvodní schůzkou a obdobím samostudia (obvykle 6–7 týdnů) on-line s využitím European Business Competence Licence. Poté následuje

Druh aktivity: programy dalšího profesního rozvoje, které připravují učitele v praxi na podnikatelské vzdělávání

Země provádění: Německo

Instituce provádějící činnost: Iniciativa pro zakládání podniků a převody podniků (IFEX), Ministerstvo financí a hospodářství spolkové země Bádensko-Württembersko

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.gruendung-bw.de>

Hlavní kontaktní osoba: Petra Weiningerová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: petra.weininger@mfw.bwl.de

Tel. +49 7111232765

Další účastníci nebo partneři: Ministerstvo školství, mládeže a sportu spolkové země Bádensko-Württembersko, průmyslové a obchodní komory, živnostenské komory

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé

Cílová úroveň vzdělávání: učitelé na středních školách, které poskytují všeobecné vzdělání

jednodenní workshop s podnikovou simulační hrou „Snadné podnikání“. Pak probíhá nejdůležitější část programu – týden strávený v určitém podniku. Poslední den naplánují učitelé ekonomický projekt, který se svými studenty provedou během příštího školního roku. Následující rok si učitelé během jednodenního workshopu vyměňují své zkušenosti s projektem; na internetu je pak pro všechny zveřejněna písemná zpráva.

Dalším programem, který ministerstvo školství provádí ve spolupráci s ministerstvem financí a hospodářství a komorami, je „Vzdělávací spolupráce mezi školami a podniky“. Spolupráce je navázána prostřednictvím smlouvy mezi školou a podnikem. Cílem je dosáhnout situace, která je výhodná pro oba partnery. Při navazování kontaktů mezi školami a podniky napomáhá regionální řídicí skupina, která byla zřízena výslovně za tímto účelem.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Ekonomické vzdělávání je již součástí národních osnov na všech školách v Bádensku-Württembersku. Jsou vítány projekty na podporu ekonomických znalostí.
- ▶ Aktivita zahrnuje síť aktérů a poskytovatelů. IFEX je součástí ministerstva financí a hospodářství a úzce spolupracuje s ministerstvem školství, mládeže a sportu a rovněž s učiteli; podnikatelskými organizacemi; podnikateli; vlastníky podniků; soukromými iniciativami; organizacemi provádějícími projekty a celostátními projekty, jako je JUNIOR a business@school.
- ▶ Důležitý je čas strávený v podniku. Týden, který učitelé během svého

vzdělávání stráví v určitém podniku, je naprosto nezbytný pro vytvoření komerčních vazeb, které učitelé využívají po svém návratu do školy.

- ▶ Důležitá jsou následná opatření. Jednodenní workshop a zveřejnění zpráv a osvědčených postupů na internetu umožňuje sdílení dlouhodobých zkušeností s podnikatelským vzděláváním.

Dopad aktivity

- ▶ Programu vzdělávání učitelů se každý rok zúčastní přibližně 50 učitelů, přičemž součástí programu je navázání kontaktů mezi školami a podniky, což usnadňuje spolupráci.
- ▶ Od roku 2008 spolupracuje 1 700 středních škol v Bádensku-Württembersku s 3 500 podniky, to znamená, že s podniky spolupracuje přibližně 95 % všech středních škol poskytujících všeobecné vzdělání.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PŘÍPRAVA UČITELŮ V PRAXI

PODNIKOVÁ SIMULACE

SPOLUPRÁCE

NĚMECKO

Uznávání a rozvoj podnikatelských postupů ve vzdělávání učitelů

Uznávání a rozvoj podnikatelských postupů ve vzdělávání učitelů (Acknowledging and developing entrepreneurial practice in teacher training, ADEPTT) je projekt, který je financován z programu Leonardo Da Vinci a který vytvořilo partnerství 13 institucí z 8 zemí EU. Jedná se o vzdělávací kurz, který poskytuje cílenější a praktické vzdělávací příležitosti s cílem podporovat a zlepšit postupy při výuce podnikatelským dovednostem. Školení trvá dva dny, v případě potřeby však může být prodlouženo. Zaměřuje se na podnikatelské vzdělávání z hlediska „realizace“ – praktických prostředků k provedení něčeho. „Realizace“ je logický model a proces, který mohou učitelé využít při vypracování podnikatelských plánů. Nutí učitele zvažovat, zda je jejich činnost uskutečnitelná, zda stojí za to a zda je vhodná.

Používá se pět hlavních zásad:

- ▶ „*Vrabec v hrsti*“ – je důležité si uvědomit, že nepotřebujete senzační nápad ani nemusíte usilovat o „fantastické“ příležitosti, jde jen o vyřešení jednoduchého problému.
- ▶ „*Přijatelná ztráta*“ – uvažte, kolik času skutečně investujete, jelikož podnik může zkrachovat.
- ▶ „*Směsice*“ – pokud možno, vytvořte partnerství s jinými lidmi a organizacemi.

Druh aktivity: programy dalšího profesního rozvoje, které připravují učitele v praxi na podnikatelské vzdělávání

Země provádění: Španělsko

Instituce provádějící činnost: Valnalon

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.valnalon.com/>

Hlavní kontaktní osoba: Ivan Diego Rodriguez

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: ivan@valnalon.com

Tel. +34 9856982227

Další účastníci nebo partneři: GrijpdeBuitenKans – nezávislá nizozemská organizace, jejímž cílem je podpora poskytování podnikatelského vzdělávání ze strany vzdělávacích institucí

Použití / cílová skupina činnosti: kombinace vedoucích pracovníků škol a učitelů z téže instituce

Cílová úroveň vzdělávání: další profesní rozvoj učitelů na všech úrovních vzdělávání

- ▶ „*Limonáda*“ – počítejte s překvapeními, která mohou nastat v nejistých situacích, a zůstaňte raději pružní, než abyste se upnuli na stanovené cíle.
- ▶ „*Pilot v letadle*“ – zaměřte se na činnosti, které máte pod kontrolou; budoucnost není daná ani předpovězená, nýbrž ji tvoříte.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Mimořádně důležitá je angažovanost vedoucích pracovníků školy.
- ▶ Výchozím bodem školení je navázání na stávající podnikatelské činnosti, jichž se učitelé účastní, a uvážení toho, co již dělají.
- ▶ Podnikatelské projekty musí být udržitelné.
- ▶ Naučte se zvládat rizika. Neúspěch je nedílnou součástí podnikatelského procesu, může však představovat nákladné plýtvání časem, dovednostmi a odhodláním. Vzdělávací kurz proto ve velké míře využívá nástroj „Effectuation Canvas“ (schéma modelu realizace) s cílem pomoci učitelům pochopit a zmírnit rizika.
- ▶ Vzdělávací kurz není teoretickou simulací. Učitelé musejí přijít s konkrétním a ověřeným vzdělávacím programem.

Dopad aktivity

Vzdělávací kurz má šest konkrétních cílů, které mají zajistit trvalou změnu postojů a postupů:

- ▶ Učitelé vypracují nový (vzdělávací) produkt nebo služby, které jsou připraveny k použití „příští týden“.
- ▶ Učitelé se učí, jak projekt nebo nové učební prostředí ověřit.
- ▶ Učitelé přesvědčují různé partnery, aby usnadnili učební proces u studentů.
- ▶ Učitelé mohou stanovit vzájemné přínosy podnikatelské aktivity (řešení typu výhra–výhra), a to jak pro podnikatele, tak i jako formu vzdělávání.
- ▶ Učitelé se učí, jak využít a přeložit podnikatelský slovník.
- ▶ Učitelé uznávají a oceňují podnikatelské chování a vědí, jak „zvýšit“ zdroje.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PŘÍPRAVA UČITELŮ V PRAXI

PODNIKATELSKÉ PLÁNY

PRAKTICKÉ METODY

ŠPANĚLSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Prezentace, kterou poskytl pan Ivan Diego Rodriguez: http://prezi.com/_-gd384z1zbg/adeptt-ivan-diego/

Internetové stránky Grijpdebuitenkans: <http://www.grijpdebuitenkans.nl/>

Kreativita, kultura a vzdělávání – Kreativní partnerství

Program **Kreativní partnerství** byl stěžejním programem Spojeného království v oblasti kreativního učení, který se v celé Anglii uskutečňoval od roku 2002 do roku 2011. Program přivedl do škol kreativní pracovníky, jako jsou umělci, architekti a vědci, aby spolupracovali s učiteli s cílem uvolnit kreativitu, zvýšit cíle a zlepšit výsledky dětí a mladých lidí. Tito spolupracovali s více než milionem dětí a 90 000 učiteli v rámci více než 8 000 projektů. Do roku 2011 byla kreativní partnerství financována organizací Arts Council England, kvůli škrtnům výdajů na umění však bylo financování ukončeno. Od té doby Kreativita, kultura a vzdělávání (Creativity, Culture and Education, CCE) svou práci diverzifikuje více na mezinárodním základě, včetně působení v Německu, Norsku, Litvě, Pákistánu, Kataru, Jižní Koreji

a Západní Austrálii a spolupráce s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). CCE prostřednictvím nových nápadů, projektů a partnerství rozšiřuje svou činnost a vliv po celé zeměkouli.

Kreativní partnerství zahrnují dlouhodobé vztahy mezi kreativními partnery a školami. Školy požádají o účast poté, co určily konkrétní potřebu nebo problém, který chtějí vyřešit, například čtení u chlapců, zapojení rodičů nebo chování na hřišti. Škole je přidělen speciálně vyškolený kreativní zástupce, který s učiteli, studenty a ostatními kreativními pracovníky spolupracuje na vypracování a provedení projektu, jenž poskytuje kreativní řešení individuálního problému dané školy.

Druh aktivity: programy dalšího profesního rozvoje, které připravují učitele v praxi na podnikatelské vzdělávání

Země provádění: Spojené království

Instituce provádějící činnost: Creativity, Culture and Education (CCE), nevládní a charitativní organizace

se sídlem ve Spojeném království, internetové stránky:

<http://www.creativitycultureeducation.org/>

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.creative-partnerships.com>

Hlavní kontaktní osoba: Paul Roberts, předseda

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: dee.keane@cceengland.org

Tel. +44 8448112145

Použití / cílová skupina činnosti: děti a mladí lidé ve školách a jejich učitelé

Cílová úroveň vzdělávání: primární a sekundární

Jeden příklad kreativního řešení pochází ze základní školy v znevýhodněné oblasti Stoke-on-Trent, která potřebovala nové učební prostory. Škola si přála něco zvláštního a hovořila s dětmi o tom, co tvoří vhodný učební prostor. Objevilo se mnoho nápadů, včetně přístřešku na stromě, pláže, nakonec se však dohodli na nápadu přeměnit na učebnu staré letadlo, jelikož měli za to, že v letadle se mohou naučit cokoli. To žákům umožní virtuálně cestovat v čase, navštívit Karibik, deštné pralesy a pouště. Děti se během celého procesu podílely na přijímání klíčových rozhodnutí, od pořízení letadla, zajištění povolení po objednání profesionálního projektanta, aby letadlo vybavil jako učebnu.

Stejně jako činnosti orientované na žáky poskytují i kreativní partnerství učitelům podporu zajištěním průběžného profesního rozvoje ve třídě a sdílení poznatků. Konají se schůzky za účelem plánování, vzdělávání a rozvoje, které zaměstnancům školy a kreativním pracovníkům umožňují spolupracovat při plánování, reflexi, zvažování a experimentování, pokud jde o nové kreativní přístupy k výuce a učení.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Vedoucí pracovníci školy se musí zapojit do projektu a angažovat se v něm a učitelé jsou ochotni kladně přijímat změny.
- ▶ Škola musí mít závazek, že bude u dětí a mladých lidí pěstovat průřezové, kreativní a podnikatelské dovednosti, které jsou nezbytné k tomu, aby si vedli dobře nejen ve škole, nýbrž i v celé společnosti.
- ▶ Náležitě vypracovaný rámec pro plánování a hodnocení vybízí učitele, žáky a kreativní pracovníky k pečlivému plánování a neustálému přemýšlení o učení. Vytváří rovněž prostor pro průběžné učení, zlepšování a začleňování postupů.

Dopad aktivity

Kreativní partnerství již byla předmětem rozsáhlého hodnocení, které zachytilo jejich dopady na žáky, učitele, rodiče a širší ekonomiku Spojeného království:

- ▶ Lepší výsledky. National Foundation for Educational Research (NFER) sledovala 13 000 mladých lidí, kteří se zúčastnili programu Kreativní partnerství. Údaje o dosažených výsledcích ukázaly, že ti, kteří se programu zúčastnili, dosahovali oproti celostátnímu průměru lepších výsledků v klíčových fázích 3 a 4, navzdory tomu, že pocházejí z ekonomicky a sociálně znevýhodněných oblastí.
- ▶ Vyšší důvěra. Průzkum u ředitelů škol, který provedla organizace British Market Research Bureau (BMRB), ukázal, že mají za to, že kreativní partnerství v 92 % případů zvýšila důvěru žáků, v 91 % komunikační dovednosti a v 87 % motivaci.
- ▶ Kreativnější učitelé. V témže průzkumu ředitelé škol rovněž zdůraznili zlepšení dovedností učitelů, přičemž u 94 % zaznamenali zlepšení dovedností, u 92 % větší efektivitu při využívání kreativních pracovníků ve vyučování a 92 % jich je ochotnějších přijmout kreativní přístup.
- ▶ Objasnila se očekávání učitelů. Zvýšila se očekávání učitelů a víra v žáky a řada učitelů uvedla, že byli podníceni a poučeni tím, když viděli, jak žáci, kteří mají při vyučování obvykle problémy, v hodinách kreativní výuky vynikají. To je obzvláště důležité vzhledem k spojitosti mezi očekáváním učitele a výkonem žáka.
- ▶ Rodiče se více zapojují do vzdělávání dětí. Průzkum Univerzity v Nottinghamu ukázal, že kreativita je účinná při podněcování zájmu rodičů o to, co jejich dítě ve škole dělá. To platí zejména pro rodiče, kteří sami mohli mít ve škole problémy.
- ▶ Přínosy pro širší ekonomiku. Zpráva poradenské společnosti PwC ukazuje, že kreativní partnerství vytvoří pro hospodářství Spojeného království čisté přínosy ve výši 4 milionů GBP.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PŘÍPRAVA UČITELŮ V PRAXI

KREATIVNÍ PARTNERSTVÍ

ZAČLENĚNÝ

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Programa Escolhas (Program Volba)

Programa Escolhas je program portugalské vlády, který byl vytvořen s cílem podporovat sociální začleňování dětí a mladých lidí z nejzranitelnějších komunit, zejména přistěhovalců a etnických menšin. Cílem programu je podporovat rovnost příležitostí a posílit sociální soudržnost. Hlavními prioritami intervence je: začlenění do školy a neformální vzdělávání; odborná příprava a zaměstnatelnost; účast na občanském a komunitním životě; digitální začlenění a podnikání a posílení postavení. Posledně uvedená oblast, podnikání a posílení postavení, je novou oblastí, která byla vytvořena v důsledku vyšších investic do mobilizace místních komunit.

Podnikání a posílení postavení zahrnuje činnosti ve čtyřech oblastech:

- ▶ činnosti v oblasti rozvoje dovedností,
- ▶ finanční a znalostní podpora projektů, které jsou plánovány, prováděny a hodnoceny mladými lidmi,
- ▶ prosazování zakládání mládežnických skupin s cílem pomoci podpořit iniciativy na místní úrovni,
- ▶ návštěvy, stáže a partnerství s jinými organizacemi občanské společnosti.

Druh aktivity: programy dalšího profesního rozvoje pro přípravu učitelů

v praxi na podnikatelské vzdělávání

Země provádění: Portugalsko

Instituce provádějící činnost: Úřad předsedy Rady ministrů (portugalská vláda)

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.programaescolhas.pt/>

Hlavní kontaktní osoba: Dana Redford

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: dana.redford@redfordresearch.com

Použití / cílová skupina činnosti: mladí lidé (a jejich učitelé)

ze znevýhodněných komunit

Cílová úroveň vzdělávání: sekundární, vysokoškolské, odborné vzdělávání a příprava

Jedním z prvků tohoto vzdělávacího programu je „Uma Escolha de Futuro“ (Volba pro budoucnost), jež má rozvíjet osobní, sociální a odborné dovednosti mladých lidí ve věku od 14 do 24 let tím, že jim je poskytována pomoc při provádění krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých projektů. Program je rozdělen na dvě vzájemně se doplňující příručky, jednu určenou pro učitele a druhou pro mladé lidi. Zahrnuto je pět částí, které jim mají pomoci vydat se mezi místní komunity, určit podnikatele, přezkoumat podnikatelské nápady a pracovat na nich, rozvíjet počítačovou gramotnost a realizovat podnikatelský nápad.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Byly vytvořeny dvě různé příručky. Jedna je více didaktická, strukturovanější a bohatší na informace a je určena pro učitele a školitele; druhá je určena mladým lidem a je jednodušší, více teoretická a obsahuje praktická cvičení. Toto rozdělení vede k současnému vytvoření pedagogického nástroje, který mohou používat techničtí pracovníci, a rovněž praktické pomůcky k rozvoji podnikatelských dovedností mladých lidí.
- ▶ Projekt je financován a prováděn portugalskou vládou – Úřadem předsedy Rady ministrů pod záštitou Vysoké komise pro přistěhovalectví a mezikulturní dialog. Projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu.

Dopad aktivity

Projekt byl popáté obnoven a další kolo probíhá v období od ledna 2013 do prosince 2015. V rámci 4. kola bylo iniciováno 130 nových projektů, všechny zdola nahoru.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PŘÍPRAVA UČITELŮ V PRAXI

ZRANITELNÉ KOMUNITY

VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

PORTUGALSKO

Projekt UPI

Projekt **UPI** (což ve slovinštině znamená „naděje“) zahrnuje řadu workshopů věnovaných kreativitě, podnikání a inovacím a provádí je slovinská Živnostenská komora na základních školách. Projekt má dvě samostatné fáze. Za prvé technickou část věnovanou přípravě projektů/programů. Poté jsou ve školách organizovány workshopy. Pro technickou fázi navrhla Živnostenská komora programy a brožury určené mentorům a zúčastněným dětem; tyto v zásadě pomáhají vytvořit vzdělávací modul.

Každý workshop vedli dva mentoři; jeden ze školy a druhý z podnikatelské sféry. Na každém workshopu vypracovali žáci podnikatelský plán – například plán týkající se prodeje rostlin a květin. Žáci přemýšleli o organizaci

svého podniku, svých zákazníků (většinou rodina), marketingu, prodejních místech a možných hrozbách (např. mohou zapomenout rostliny zalévat). Jednotlivé skupiny využívaly širokou škálu metod kreativního plánování a reklamy. Jedna skupina například připravila krátké video pro YouTube, které představovalo její podnikatelský plán, zatímco jiná vypracovala brožuru, která je nyní k dispozici na internetu a ve slovinské knihovně. Po počátečních workshopech se konalo 8 regionálních akcí, na nichž mohly děti představit své podnikatelské plány.

Kromě workshopů Živnostenská komora rovněž zkoumala, které faktory mladým lidem znemožnily stát se kreativnějšími, nebo je v tom naopak podpořily.

Druh aktivity: programy dalšího profesního rozvoje pro přípravu učitelů

v praxi na podnikatelské vzdělávání

Země provádění: Slovinsko

Instituce provádějící činnost: Komora živnostníků a malého podnikání

Republiky Slovinsko

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.ozs.si>

Použití / cílová skupina činnosti: mentoři a děti základních škol

Cílová úroveň vzdělávání: základní školy

Tento výzkum vyzdvihl řadu možných cest zlepšení a také upozornil na některé úspěchy projektu. Obecně se žáci domnívali, že:

- ▶ učitelé nevyužívají při výuce dostatečně IKT,
- ▶ větší využívání IKT by zajistilo, aby byla výuka zajímavější,
- ▶ k hlavním faktorům, které ovlivňují kreativitu a vynalézavost dětí, patří prostředí, rodina a osobnost jednotlivce.

Bylo zjištěno, že workshopů se většina škol zúčastnila proto, že chtěly nalézt nové a zajímavé metody zapojení dětí. Také bylo zjištěno, že učitelé, kteří se zúčastnili workshopů, využívají ve svých výukových metodách mnohem aktivněji IKT.

Předpoklady úspěchu

Pro úspěch projektu měly zásadní význam dva hlavní faktory.

- ▶ Široké zapojení účastníků na vysoké úrovni; projekt například financovalo ministerstvo hospodářství a zúčastnilo se ho 62 regionálních živnostenských komor.
- ▶ Do projektu byli plně zapojeni ředitelé škol, což je důležité, jelikož jsou hlavními osobami s rozhodovací pravomocí, pokud jde o to, zda se škola zúčastní projektu.

Dopad aktivity

87 workshopů se zúčastnilo celkem 31 základních škol a děti vypracovaly 84 podnikatelských plánů. Tyto číselné údaje splňují cíle projektu, pokud jde o počet zúčastněných mladých lidí a počet workshopů. Mimoto:

- ▶ Projekt úspěšně rozvinul nástroje technické výuky pro mentory a začlenil mentorský program do národních osnov.
- ▶ V případě žáků představil dětem ze základních škol jednotlivá povolání a rozvinul jejich podnikatelské myšlení a nápady.
- ▶ Učitelé se stali jistějšími uživateli IKT ve svých výukových metodách, což zase zajistilo, že výuka je pro žáky zajímavější.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PŘÍPRAVA UČITELŮ V PRAXI

ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI

VÝUKOVÉ NÁSTROJE

SLOVINSKO

Projekt Life 2 – „Školení školitelů“

„Projekt klíčových kompetencí v životních dovednostech“ neboli zkráceně LIFE 2 pomáhá mladým lidem rozvíjet během jejich odborné přípravy dovednosti a jistotu, které jsou zapotřebí na pracovišti, zejména podnikatelské dovednosti, jako je kreativita a inovace. Vzdělávací balíček „Školení školitelů“ byl vytvořen specializovanými týmy z pěti partnerských zemí. Jeho cílem je pomoci učitelům začlenit do jejich oblastí odbornosti životní dovednosti a pomáhat učitelům navázat užší vztahy se zaměstnavateli.

Samotný balíček obsahuje tři části:

- ▶ Uživatelskou příručku, která umožňuje přizpůsobit balíček tak, aby vyhovoval potřebám organizace a studentů
- ▶ Zdroje školení školitelů:
  - Část 1: poskytuje základní znalosti a usnadňuje pochopení koncepce „klíčových kompetencí v životních dovednostech“, včetně úkolů, které napomáhají pochopení ze strany učitelů.

Druh aktivity: inovativní výukové metody a koncepce související s podnikatelským vzděláváním

Země provádění: Portugalsko, Spojené království, Dánsko, Rumunsko, Španělsko

Instituce provádějící činnost: Portugalsko – ANESPO; Spojené království – Norton Radstock College a Univerzita v Bathu; Dánsko – Niels Brock Business College; Rumunsko – Centrum pro rozvoj a inovace ve vzdělávání (TEHNE); Španělsko – CEBANC; Evropské fórum technického a odborného vzdělávání a výcviku (EFVET)

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.life-2.eu/>

Hlavní kontaktní osoba: Rosaleen Courtney a Irene Ferreira

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: rosaleen.courtney@nortcoll.ac.uk a irene.ferreira@anespo.pt

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé odborných předmětů, učitelé na pedagogických školách, studenti odborných škol, síť zaměstnavatelů, organizace, které podporují znevýhodněné skupiny, a tvůrci politik / subjekty ovlivňující politiku

Cílová úroveň vzdělávání: další profesní rozvoj učitelů institucí/organizací odborného vzdělávání a součást počítačového vzdělávání učitelů odborných předmětů

- ▶ Část 2: poskytuje různé praktické modely pro plné začlenění životních dovedností do odborné výuky.
- ▶ Část 3: zahrnuje celou řadu činností v oblasti školení školitelů, které mají být použity jako součást strukturovaného vzdělávacího programu pro učitele odborných předmětů nebo které mají učitelé použít u svých studentů.
- ▶ Část věnovanou osvědčeným postupům. Tato část zahrnuje zdroje inspirace z celé Evropy, kdy byly klíčové kompetence v životních dovednostech úspěšně začleněny do odborné výuky.

Předpoklady úspěchu

- ▶ *Důkazy.* Projekt LIFE 2 je založen na důkladných poznatcích. Navazuje na zjištění prvního projektu LIFE (viz <http://www.life-keyskills.info>); výzkum, který provedla Evropská občanská platforma pro celoživotní vzdělávání (European Civil Society Platform on Lifelong Learning), a konferenci s názvem „Skills for Life as the Key to Lifelong Learning“, která se konala v roce 2004 a na níž byla představena doporučení a příklady osvědčených postupů.
- ▶ *Zpětná vazba.* Projekt vychází z rozsáhlé zpětné vazby od zaměstnavatelů, učitelů a studentů ze všech pěti partnerských zemí.
- ▶ *Financování.* Projekt je podporován z programu Evropské komise Leonardo Da Vinci. Tento program financování, který je součástí programu EK v oblasti celoživotního učení, podporuje širokou škálu rozmanitých činností různého rozsahu.

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Program Leonardo da Vinci: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/ldv_en.htm

ANESPO – Associação Nacional de Escolas Profissionais: <http://www.anespo.pt/>

CEBANC, ES: <http://www.cebanc.hezkuntza.net/web/guest/proyectos###>

Univerzita v Bathu, Spojené království: <http://www.bathspa.ac.uk>

Niels Brock Business School, DK: <http://www.cbs.dk>

TEHNE, RO: <http://www.tehne.ro>

EFVET, <http://www.efvet.org/>

Video objasňující klíčové kompetence v celoživotním učení: <http://www.youtube.com/watch?v=RD-elxM1lw>

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

INOVATIVNÍ VÝUKA

VÝUKOVÉ MATERIÁLY

PROJEKTOVÁ PRÁCE

CELOEVROPSKÝ

Inovace v pedagogice v oblasti podnikatelského vzdělávání

Tento kurz využil řadu kreativních metod jako inovativní pedagogické nástroje, a to u studentů Rouen Business School (RBS) a Univerzity Aalto. Kurz měl celou škálu prvků včetně těchto: každý student napsal „podnikatelský příběh“ inspirovaný abstraktním obrazem; vypracoval esej o souvislosti mezi uměním a podnikáním a zúčastnil se přednášky na téma podnikatel jako umělec. Obrazy pro inspiraci poskytl Romain Artus (Francie). Cílem kurzu bylo naučit se, jak různé pedagogické nástroje (např. umění, hudba, psaní povídek a divadlo) ovlivňují postoje k podnikání.

Hlavním cílem kurzu bylo objevit schopnost každého jednotlivce „myslet nově“; přičemž to se pokládalo za základní podnikatelskou kompetenci. Snahou bylo podnítit u každého studenta podnikatelskou mentalitu a měřila se schopnost studentů přizpůsobit se novým situacím pomocí neobvyklých výukových nástrojů (jako je hudba a umění). Lekce byly poskytovány ve spolupráci s různými umělci, místními i mezinárodními. O svém životě umělkyně například hovořila dr. Joelle Lagierová a stejně tak japonský fotograf pocházející z Tokia.

Budoucí plány zahrnují zavádění tohoto programu v různých mezinárodních kontextech a rovněž jeho ověření u znevýhodněných skupin společnosti, například u nezaměstnaných osob.

Druh aktivity: inovativní výukové metody a koncepce související s podnikatelským vzděláváním

Země provádění: Francie

Instituce provádějící činnost: Rouen Business School (RBS)

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.rouenbs.fr/en>

Hlavní kontaktní osoba: Rita Klapperová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: rgklapper@gmail.com

Další účastníci nebo partneři: umělci, mimo jiné Romain Artus a Joelle Lagierová (Francie) a Beata Joutsenová (Finsko)

Použití / cílová skupina činnosti: studenti pregraduálního a postgraduálního studia na Rouen Business School; Helsinki School of Economics (Univerzita Aalto)

Cílová úroveň vzdělávání: vysokoškolské (pregraduální a postgraduální)

Předpoklady úspěchu

K rozšíření inovativních pedagogických postupů v rámci podnikatelského vzdělávání se musí změnit řada věcí:

- ▶ Na celosvětové úrovni jsou zapotřebí větší investice z hlediska času a finančních prostředků za účelem začlenění netradičních inovativních a kreativních podnikatelských kurzů v oblasti dalšího a vysokoškolského vzdělávání.
- ▶ Větší otevřenost inovativním pedagogickým postupům, které nejsou nutně založeny na technologiích, v institucích dalšího a vysokoškolského vzdělávání, avšak rovněž u samotných učitelů.
- ▶ Musí dojít k přesunu zaměření z tradiční teorie a případových studií na přístup orientovaný na kreativitu a inovace.
- ▶ Musí se opakovaně zdůrazňovat podnikatelské hodnoty, podnikatelské myšlení a podnikatelské cítění s cílem podporovat přístup založený na „blízkosti“ místo na „intencionalitě“.

Dopad aktivity

Dopad tohoto kurzu byl měřen z kvantitativního i kvalitativního hlediska:

- ▶ Jednotlivci se učí rozpoznávat svůj potenciál a dosáhnout změny myšlení, kdy „možnost stát se podnikatelem je reálná“.
- ▶ Kvantitativní výsledky posuzovaly změny ve vnímání „*vlastností podnikatele*“. Nejpozoruhodnější je, že přibližně o 50 % více studentů se domnívalo, že se „*podnikatelem může stát kdokoli*“.

- ▶ Zpětná vazba od studentů byla velmi dobrá, přičemž jeden z nich uvedl, že „*je dobré nacházet podnikání na nových místech a být schopni spojit je s uměním*“.

Napsání podnikatelského příběhu inspirovaného současným uměním se považovalo za „*zcela novou zkušenost, která překvapila svým povzbudivým výsledkem a ukázala [mi] mou kreativitu*“. Rovněž se usuzovalo, že zapadá dobře do moderního světa, v němž jsou „*vysoce ceněni a vítáni kreativní a dovední podnikatelé*“.

- ▶ Plánuje se, že v budoucnu bude zahájen výzkumný program k posouzení změn ve způsobu myšlení, kterých mohou inovativní pedagogické postupy dosáhnout v různých mezinárodních kontextech.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

INOVATIVNÍ VÝUKA

VÝUKOVÉ MATERIÁLY

KREATIVNÍ MYŠLENÍ

FRANCIE

Méthode d'Initiation au Metier d'Entrepreneur

Méthode d'initiation au metier d'entrepreneur (MIME) je simulační metoda, která má zlepšit podnikatelské schopnosti.

Tato metoda byla vytvořena před 10 lety pro budoucí podnikatele a nyní byla úspěšně přizpůsobena pro zaměstnance, studenty a učitele a každý rok je ve Francii poskytnuta více než 1 000 účastníkům. Jedná se o simulaci, která má zajistit, aby účastníci pochopili základní mechanismy, jimiž se řídí fungování podniků, a současně vytvořit situace, které vyžadují podnikatelské dovednosti a schopnost řešení problémů a zdokonalují je.

Metoda MIME upřednostňuje globální, komplexní a dynamický přístup

k fungování podniku; nikdy neodděluje touhu pochopit od radosti z činnosti. Počítače jsou úplně zakázány, místo toho je důraz kladen na zásadní příspěvek jednotlivých osob. Čtyři týmy založí podnik, přičemž všechny podniky vytvářejí a prodávají týž produkt. Týmy poté po dobu 2 let vzájemně soutěží a každý z nich musí při rozvoji svého podniku zvládnout rozhodování a riskování. Práce je založena na čtyřech operativních zásadách:

- ▶ Různé způsoby řešení problémů jsou zvažovány až poté, co byl problém jednoznačně zjištěn.
- ▶ Nové nástroje se používají až poté, co byla jednoznačně vyslovena jejich

Druh aktivity: inovativní výukové metody a koncepce související

s podnikatelským vzděláváním

Země provádění: Francie

Instituce provádějící činnost: IZER Institut Européen de L'Entrepreneuriat

Rural

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.izer.org/>

Použití / cílová skupina činnosti: školitelé učitelů v oblasti podnikání

učitelé odborného vzdělávání a přípravy; studenti, studující z řad dospělých

Cílová úroveň vzdělávání: střední školy a univerzity

potřeba.

- ▶ Závěry vyplývají z výměn mezi studenty.
- ▶ Případné hypotézy, které se objeví, musí být přímo ověřeny.

Předpoklady úspěchu

MIME je součástí projektu MANAGE, který je financován z programu „Leonardo da Vinci – přenos inovací“ v rámci programu EU v oblasti celoživotního učení. To umožnilo přeložit metodu MIME do angličtiny, italštiny, španělštiny a rumunštiny.

Dopad aktivity

Cílem metody MIME je ovlivnit chápání studentů, pokud jde o podnikání a úlohu podniku.

Pochopení:

- ▶ základních ekonomických mechanismů, kterými se řídí fungování podniků,
- ▶ vztahů, které podniky rozvíjejí se svým okolím,

- ▶ zásadního přispění žen a mužů, kteří pracují v podnicích,

Reálný pohled na:

- ▶ postavení ředitele podniku,
- ▶ dovednosti, které musí využívat,
- ▶ jeho úlohu při rozhodování.

Praktická analýza:

- ▶ široce užívaných nástrojů řízení,
- ▶ účetnictví a finančních výkazů,
- ▶ strategií a procesů.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

INOVATIVNÍ VÝUKA

ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

PROJEKTOVÁ PRÁCE

FRANCIE

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Internetové stránky metody MIME: <http://www.methode-mime.fr/>

Vytváření sítí s podnikatelskou sférou

Zöld Kakas Líceum „Green Rooster“ je střední škola pro mladé lidi, kteří nedokončili především středoškolské vzdělávání. Stará se o 200 studentů ve věku 15–26 let a dává jim druhou šanci a možnost absolvovat čtyřletý kombinovaný vzdělávací program a program přípravy na vysokou školu. Pro její poslání je nejdůležitější hledat nové a inovativní způsoby práce se studenty i učiteli s cílem zajistit akademický a osobní růst, například prostřednictvím programu odborného vzdělávání.

Škola pracuje se studenty, kteří předčasně ukončili školní docházku, a s absolventy středních škol a pomáhá jim osvojit si znalosti v oblasti kinematografie a fotografie. Dva učitelé vedou tým mladých lidí, kteří

se poté vydají do komunity a pokoušejí se získat práci. Studenti se učí prostřednictvím praxe a účastní se dvouletého programu na podpůrném školním pracovišti. Učitelé jsou nedílnou součástí projektů a pomáhají mladým lidem organizovat projekty, rozvíjet objednaný obsah a komunikovat s partnery z řad podniků. Plat učitelů a stipendium studentů částečně závisí na úspěchu projektu.

Druh aktivity: inovativní výukové metody a koncepce související

s podnikatelským vzděláváním

Země provádění: Maďarsko

Instituce provádějící činnost: Zöld Kakas Líceum

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.zoldkakas.hu/kuszli/>

Hlavní kontaktní osoba: Mate Schnellbach

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: schnellbach.mate@gmail.com

Použití / cílová skupina činnosti: mladí lidé ve věku 15–26 let, kteří

nedokončili střední školu

Cílová úroveň vzdělávání: vyšší sekundární

Předpoklady úspěchu

- ▶ Hlavním předpokladem úspěchu je záruka svobody; výuka v tomto stylu musí být flexibilní, takže ředitelé musí být ochotni riskovat.
- ▶ Škola musí mít volnost, pokud jde o inovace, a vzdělávací orgány ji musí do jisté míry ponechat samu sobě.
- ▶ Je zapotřebí vysoká úroveň podnikavosti učitelů; ti ve skutečnosti pracují jako podnikatelé, což představuje velký odklon od obvyklé role učitele.
- ▶ Musí existovat podpůrná organizační kultura a struktura.

Dopad aktivity

Studenti se pyšní některými pozoruhodnými výsledky:

- ▶ Nástup do zaměstnání. V posledním roce získalo během vzdělávání 7 z celkem 12 účastníků práci na plný nebo částečný úvazek a v letošním roce 6 z celkem 14 účastníků.
- ▶ Žádosti podniků. Škola dostává velké množství žádostí od malých podniků (z oblasti jako marketing, umění a praktické služby) o spolupráci.
- ▶ Celostátní uznání. Studenti byli úspěšní rovněž při udělování řady celostátních cen v Maďarsku – v posledních dvou letech například získaly dokumentární filmy dvou studentů cenu pro studenty žurnalistiky.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

INOVATIVNÍ VÝUKOVÉ METODY

ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

SPOLUPRÁCE

MAĎARSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Tento dokumentární film získal cenu pro studenty žurnalistiky: <http://www.youtube.com/watch?v=oX41RkybM9E>

Některé fotografie studentů: <https://picasaweb.google.com/100088693387758940555/KiallitasKepei?authkey=Gv1sRgCNnzy6eawrKBOQ>

Tknika – Inovační centrum pro odborné vzdělávání a přípravu a celoživotní učení

Tknika je součástí neustálé snahy Baskicka zajistit, aby se baskické odborné vzdělávání dostalo v Evropě do popředí. Tknika rozvíjí inovativní projekty v různých oblastech: technologie, vzdělávání učitelů a řízení inovací. Tknika je otevřené centrum založené na spolupráci, které navazuje produktivní spojení se soukromými podniky, výzkumnými institucemi, univerzitami a technologickými centry. Centrum uskutečňuje inovační projekty ve čtyřech hlavních oblastech:

- ▶ technologie,
- ▶ IKT,
- ▶ řízení,
- ▶ metodika a pedagogika.

Tknika učitele a vedoucí pracovníky technických odborných škol vybízí, aby předkládali projekty a pracovali na projektech, které zahrnují inovace. Tyto inovace mohou mít různé podoby; například inovace ve způsobu řízení školy nebo komunikace se společností; ve způsobu jednání s podniky; ve způsobu poskytování vzdělávání, přizpůsobování nových technologií nebo osvojování nových znalostí. Motivátoři v Tknika řídí projekty a rozvíjejí je společně s učiteli ze škol. Většina učitelů dále učí na svých školách, má však zkrácený rozvrh, aby se mohli společně s Tknika podílet na projektech.

Druh aktivity: inovativní výukové metody a koncepce související s podnikatelským vzděláváním

Země provádění: Španělsko – Baskicko

Instituce provádějící činnost: Tknika, subjekt zřízený oddělením odborného vzdělávání a přípravy a celoživotního učení v rámci baskického Ministerstva školství, jazykové politiky a kultury

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.tknika.net>

Hlavní kontaktní osoba: Iñaki Mujika, ředitel Tknika, imujika@tknika.net

Další kontakty: Samuel Triguero, koordinátor oblasti řízení, striguero@tknika.net; Victor Arias, motivátor, mezinárodní řízení, barias@tknika.net; JLF Maure, motivátor, mezinárodní řízení, jlfernandez@tknika.net

Další účastníci nebo partneři: sdružení veřejných a soukromých odborných škol v Baskicku: IKASLAN, HETEL, AICE

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé a studenti technických odborných škol v Baskicku

Cílová úroveň vzdělávání: sekundární, vysokoškolské a další vzdělávání na technických odborných školách (veřejných a dotovaných)

Přístup Tknika zahrnuje šest kroků:

- ▶ Tknika rozvíjí inovativní projekty a předává výsledky učitelům odborného vzdělávání a přípravy.
- ▶ Učitelé využívají tyto výsledky při výuce svých studentů.
- ▶ Studenti přenášejí tyto poznatky na svá pracoviště.
- ▶ Tknika vytváří síť s učiteli odborného vzdělávání a přípravy (což zajišťuje předávání znalostí v celém systému).
- ▶ Tknika spolupracuje s organizacemi a jednotlivci, kteří mohou zajistit přínosy pro celkový proces.
- ▶ Tknika zaručuje rovněž excelenci prostřednictvím svého modelu řízení.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Všechny činnosti v centru se zaměřují na výuku podnikatelských dovedností. Podnikavost se nepovažuje za samostatnou dovednost, nýbrž za koncepci, která vyžaduje dovednosti, jako je kreativita, znalost technologií a projektové řízení.
- ▶ Práce Tknika je založena na modelu řízení inovací nazvaném Tknikalnova. Tento model podporuje podnikavost odměňováním iniciativy jednotlivce, přebírání odpovědnosti, riskování a přijetí neúspěchu. Jednotlivci pracují při rozvoji konkrétních projektů v týmech, což umožňuje větší flexibilitu a koordinaci úkolů; každý tým odpovídá za svůj projekt, což vede k většímu odhodlání a vytrvalosti při dosahování cílů.
- ▶ Rozsáhle se využívají technologie. To umožňuje rychlejší a účinnější předávání znalostí. Tknika sleduje technologický vývoj, zkoumá nová řešení, pracovní postupy a počítačové nástroje, které zlepšují učební proces na technických odborných školách a zvýší produktivitu v podnicích.

Dopad aktivity

Tknika:

- ▶ Tknika je dobře zavedena a hodnocena. Nedávno Tknika navštívili členové týmu OECD, kteří projekt popsali jako důležitou silnou stránku politiky Baskicka v oblasti vysokoškolského vzdělávání, a doporučili jeho šíření.
- ▶ Odstraňuje překážky pokroku. Tknika pomáhá překonat určitá omezení baskického systému, zejména zvyky a obyčeje, jako je pomalé rozhodování, hierarchické instituce a strach z neúspěchu, a nahradit je atmosférou vyznačující se dynamikou, osobní iniciativou a podnikavostí.
- ▶ Podněcuje k činnosti. Ze strany technických odborných škol existuje po službách Tknika velká poptávka. Tknika má velký dosah. V současnosti se provádí 24 inovačních projektů s 200 spolupracujícími subjekty.
- ▶ Dosahuje pozitivních výsledků. Hodnocení ukazuje, že přínosy programu převažují nad počátečními investicemi.
- ▶ Rovněž každoroční průzkumy spokojenosti účastníků ukazují, že centrum Tknika je vysoce oceňováno.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

METODY PRO VYUČOVÁNÍ INOVACÍM

PŘEDÁVÁNÍ ZNALOSTÍ

SPOLUPRÁCE

ŠPANĚLSKO

Dovedné podnikání a podnikatelské dovednosti

Network for Training Entrepreneurship (NFTE) vznikla v roce 1987 v New Yorku a v Belgii zahájila činnost v roce 1998. Od té doby dokončilo studium více než 350 000 mladých lidí. NFTE Belgie nabízí inovativní osnovy ve Flandrech, Valonsku a v Bruselu; kurzy vedou školitelé s rozsáhlými znalostmi podnikání a tyto kurzy poskytují zvýhodněným mladým lidem dodatečné příležitosti, aby uspěli ve svém pracovním a osobním životě. Jako takové představují konkrétní most mezi školstvím a podniky.

V rámci programu *Vaardig Ondernemerschap En Ondernemende Vaardigheden* (Dovedné podnikání a podnikatelské dovednosti) se dva školitelé v oblasti podnikání, kteří jsou certifikováni NFTE, vydávají do škol nebo organizací a poskytují balíček v oblasti podnikatelského vzdělávání. Cílem

tohoto vzdělávání je, aby všichni mladí lidé vypracovali podnikatelský plán pro nápad nebo projekt podle svého přání. Kromě toho podporují rozvíjení podnikatelských postojů, obchodních dovedností a znalostí. Zahrnuta je rovněž praktická znalost práce na počítači, jelikož je důležitá pro úspěch v moderním světě.

Učitelé se mohou kurzů NFTE zúčastnit jako asistenti a mohou se sami stát certifikovanými školiteli, pokud úspěšně absolvují školení NFTE pro školitele.

Druh aktivity: informační strategie subjektů zajišťujících další profesní rozvoj

Země provádění: Belgie

Instituce provádějící činnost: Network for Training Entrepreneurship (NFTE)

Belgie

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.nfte.be/index.php?id=home&L=2>

Použití / cílová skupina činnosti: studenti středního odborného vzdělávání

a odborné přípravy

Předpoklady úspěchu

- ▶ Jedním z cílů vzdělávání je přimět studenty, aby vymysleli kreativní, nekonvenční projekty. K dosažení tohoto cíle musí být rovněž výukové metody inovativní a interaktivní. NFTE Belgie proto pracuje mnoha metodami, včetně toho, že studenti provedou výzkum trhu ve svém okolí a na internetu zkoumají životaschopnost svého nápadu.
- ▶ Pro úspěch a zapojení jsou důležité také zkušenosti z praxe a zpětná vazba. Kurz zahrnuje návštěvu podniku a osvědčení od vedoucích pracovníků podniku. Na konci kurzu představí studenti své obchodní plány publiku a porotě v podniku.

Dopad aktivity

Těchto kurzů se každý rok zúčastní okolo 400 studentů a do roku 2017 se plánuje zvýšení jejich počtu na 800.

Kvalitativní průzkum vyzdvihuje řadu úspěchů:

- ▶ 45 % celkového počtu účastníků kurzu NFTE najde práci, nebo zahájí vlastní podnikatelskou činnost.
- ▶ 21 % účastníků absolvuje další vzdělávání.
- ▶ 77 % studentů se pokládá za připravené hledat si zaměstnání nebo zahájit vlastní podnikatelskou činnost.
- ▶ Obecné znalosti podnikání se zvyšují z 20 % na 80 %.
- ▶ Dochází k zvýšení sebedůvěry, týmové práce, organizace, respektu, přesnosti a motivace.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

INFORMAČNÍ STRATEGIE

VZDĚLÁVACÍ BALÍČEK

PODNIKOVÉ PLÁNOVÁNÍ

BELGIE

Vzdělávání učitelů za účelem založení „cvičných firem“ v jejich školách

Bulharské centrum cvičných firem, součást ministerstva školství, mládeže a vědy, nabízí třídní vzdělávací kurz, který je na každé škole poskytnut 10–20 učitelům. Přibližně z 30 % se jedná o teoretické vzdělávání a ze 70 % o praktické vzdělávání, přičemž činnosti zahrnují brainstorming, skupinovou a týmovou práci, podnikové simulace a diskuse. Cílem je v každé škole založit a řídit „cvičnou firmu“.

Cvičné firmy představují simulace skutečných podniků s veškerou dokumentací, systémy a postupy používanými ve skutečných podnicích. Studentům, kteří nemohou získat zkušenosti ve skutečném podniku, poskytují praktické

zkušenosti se založením malého podniku, obchodem a podnikáním. Studenti zkoušejí obchodovat, řídit odbytové oddělení; organizovat funkce zaměstnanců; vést účetnictví a kontrolovat zásoby a administrativní systémy. Dynamické, realistické prostředí „cvičné firmy“ studentům umožňuje docílit mnoha pozitivních výsledků: uplatňování teorie v praxi; týmová práce a komunikační dovednosti; plánovací dovednosti a podnikatelská mentalita.

Vzdělávací kurz v praxi vytváří ve škole tým učitelů, kteří mohou poskytovat a podporovat podnikatelské vzdělávání. Každý učitel má jinou specializaci a zná právní postupy při zakládání a vedení podniků. Učitelé si osvojí rovněž

Druh aktivity: informační strategie subjektů zajišťujících další profesní rozvoj

Země provádění: Bulharsko

Instituce provádějící činnost: Bulharské centrum cvičných firem

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.buct.org/index.php?p=22>

Hlavní kontaktní osoba: Dariya Mavrudievová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: info@buct.org

Tel. +359 29632272

Další účastníci nebo partneři: GrijpdeBuitenKans – nezávislá nizozemská organizace, jejímž cílem je podpora poskytování podnikatelského vzdělávání ze strany vzdělávacích institucí

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé

Cílová úroveň vzdělávání: další profesní rozvoj, učitelé v oblasti sekundárního, vysokoškolského a odborného vzdělávání

způsoby motivace studentů, aby se zapojili do „cvičné firmy“, a také získají osvědčení jako školitelé pro cvičné firmy. Učitelé mohou uplatnit nové znalosti a dovednosti ve školních předmětech, které vyučují.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Podněcování k účasti. Kurz je široce propagován ve školách (všeobecných i odborných) a rovněž na internetu a během každoročních setkání učitelů. Školy poté zasílají přihlášku Bulharskému centru cvičných firem.
- ▶ Maximální využití partnerství. Klíčem k úspěchu je spolupráce mezi školami, vládními institucemi a podniky. To je částečně usnadněno Bulharskou sítí cvičných firem, která byla založena v roce 2004. K členům patří cvičné firmy, Bulharské centrum cvičných firem; podnikatelské organizace, podniky, nevládní organizace a vládní instituce.
- ▶ Zapojení partnerů z řad podniků. Společnosti poskytují Bulharskému centru cvičných firem odborné znalosti, konzultace, monitorování a hodnocení a podílejí se i přímo na vzdělávání učitelů ve školách.

Dopad aktivity

Tento program má mnoho úspěšných prvků:

- ▶ Jeho dosah je značný; v každé škole, kterou kontaktuje, osloví 10 až 20 učitelů a 500–1500 studentů.
- ▶ Jedná se o udržitelný program – kurzy se uskutečňují každoročně již od roku 1999.

- ▶ Program pomohl v mnoha školách rozvinout „podnikatelskou“ mentalitu; vytvořil interdisciplinární učitelské týmy, které zaručují udržitelnost podnikatelského vzdělávání a učebního prostředí.

Plány dalšího rozvoje

- ▶ Poskytování vzdělávání učitelům vyškoleným v rámci programu v nových oblastech, jako jsou například cizí jazyky; znalost práce s IT; vytváření a řízení týmů. To dále zlepší jejich kompetence. Vzdělávání je naplánováno a zajišťováno v partnerství s podnikatelskými organizacemi.
- ▶ Zvýšení spolupráce mezi učiteli a skutečnými podniky; vzdělávání učitelů v oblasti poradenství, řešení problémů, prověrek a hodnocení.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

INFORMAČNÍ STRATEGIE

CERTIFIKACE

SPOLUPRÁCE

BULHARSKO

Činnosti JA-YE v oblasti vzdělávání učitelů

JA-YE Europe je nevládní organizace, která má 37 národních členů a která je zaměřena na vzdělávání pro podnikání, dovednosti pro zaměstnatelnost a finanční gramotnost žáků a studentů od základních škol až po univerzity. V roce 2011–2012 síť oslovila více než 3 miliony studentů s celou škálou programů. Evropské ústředí se nachází v Bruselu. Organizace JA-YE v uvedeném akademickém roce vyškolila přibližně 135 000 učitelů ze 70 000 škol. Jedním z nejoblíbenějších programů je „podnikatelský program“, kdy studenti pod vedením učitele a dobrovolného podnikového poradce založí minipodnik. Kromě nabízení příležitostí k formálnímu a informálnímu učení pro studenty to zahrnuje také vzdělávání pro učitele v praxi, které se zabývá čtyřmi hlavními oblastmi:

- ▶ Jistota – rozvoj osobních kvalit a postojů, jako je:
  - ▶ schopnost a ochota ujmout se iniciativy,
  - ▶ inovace a kreativita,
  - ▶ ochota riskovat.
- ▶ Kompetence – vědomosti, znalosti a dovednosti týkající se rozvoje podniku a inovativních procesů.
- ▶ Učení praxí – studium předmětů a osvojení si základních dovedností používáním podnikatelských pracovních metod.
- ▶ „Cool“ faktor a motivace – zapojení místní komunity, rodičů, přátel, médií, účast na veletrzích a soutěžích a rovněž mezinárodní činnosti.

Druh aktivity: informační strategie subjektů zajišťujících další profesní rozvoj

Země provádění: mezinárodní

Instituce provádějící činnost: Junior Achievement Young Enterprise Europe (JA-YE Europe)

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.ja-ye.org>

Hlavní kontaktní osoba: Jarle Tømmerbakke

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: Jarle@ja-ye.org

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé a studenti ve věku 16–19 let, kteří se účastní podnikatelského programu JA-YE

Cílová úroveň vzdělávání: učitelé institucí odborného vzdělávání a přípravy a vyšších středních škol

Programový cyklus je zahájen na začátku školního roku. Strategií JA-YE je oslovit nejprve zřizovatele školy (např. obec) a zeptat se, zda si přeje, aby se škola zúčastnila projektu; poté je se stejnou otázkou osloven ředitel školy. Pak JA-YE zahajuje základní vzdělávání učitelů; seznamuje učitele se základními koncepcemi programu a vytváří skupiny, takže účastníci nejsou ponecháni sami sobě. To je důležité, jelikož často panuje s ohledem na nové metody velká nejistota/nechuť; čelí otázkám typu „naučí se toho děti pomocí nových metod stejně?“ Studenti poté absolvují jednoletý cyklus „minipodnik“, v jehož rámci rozvíjejí podnikatelský nápad, vypracovávají marketingovou strategii a sestavují rozpočet, načež se účastní různých místních soutěží.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Klíčem k úspěchu programů JA-YE je kombinace formálního a neformálního učení.
- ▶ Pokud jde o formální učení, jsou nabízeny příležitosti k zapojení se do skutečné, nejen simulované činnosti: v rámci vzdělávání a dalšího profesního rozvoje učitelů existují 2–3denní kurzy s dodatečným on-line obsahem a prováděním a hodnocením a ověřením kompetencí prostřednictvím praktických zkušeností.
- ▶ Co se týká informálního učení, učitelé a studenti mají prospěch ze sítě zúčastněných škol; poradce z podnikatelské sféry pro každou třídu; 1–3denních mimoškolních aktivit (soutěže nebo inovační kempy) a účasti absolventů.
- ▶ U mnoha aktivit JA-YE existuje rovněž významný mezinárodní rozměr se spoluprací v rámci celé Evropy – například každoroční soutěž o evropskou společnost roku (European Company of the Year Award); JA-YE Enterprise Without Borders; JA-YE Social Enterprise Programme a European Creativity and Innovation Challenges.
- ▶ Soutěž zapojuje komunitu a motivuje učitele. JA-YE považuje soutěžení za zásadní pro zapojení místní komunity a sdělovacích prostředků. Členy

poroty při těchto soutěžích jsou obvykle podnikatelé, politici a zástupci místního/celostátního vzdělávacího orgánu, což pomáhá zajistit projektu podporu. Minipodnikům je udělena řada cen; odměňování jsou rovněž učitelé a školy a tento druh uznání často vytváří pozitivní publicitu, a to nejen co se týká samotných činností, nýbrž i škol a učitelů.

Dopad aktivity

Organizace JA-YE provedla u minulých účastníků průzkum dopadů jejich činností, a to s mnoha kladnými výsledky. 90 % učitelů doporučuje tento způsob výuky svým kolegům. „Školu to dělá zajímavější a více motivující“ je časté prohlášení studentů. Mimoto zjišťujeme, že tento způsob výuky vytváří podnikatele.

- ▶ Zahajování podnikatelské činnosti: Nezávislá studie provedená u dřívějších účastníků ukázala o 50 % více nově založených podniků u bývalých studentů než v kontrolní skupině. 12 % osob, které se zúčastnily středoškolského podnikatelského programu JA-YE, založilo vlastní podnik do 25 let věku v porovnání s 8 % osob, které se tohoto programu nezúčastnily.
- ▶ Vytváří jistotu, pokud jde o podnikání. 55 % bývalých studentů, kteří se zúčastnili podnikatelského programu, tvrdí, že má dovednosti a znalosti potřebné pro založení vlastního podniku, pokud by se vyskytla příležitost, v porovnání s 41 % v kontrolní skupině.
- ▶ Vytváří budoucí vedoucí pracovníky. 33 % bývalých studentů, kteří se zúčastnili podnikatelského programu JA-YE, v současnosti působí ve vedoucích pozicích oproti 25 % v kontrolní skupině.
- ▶ Tato zjištění potvrzuje řada dalších nezávislých studií a výzkumů.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

INFORMAČNÍ STRATEGIE

**STRATEGIE K ZVÝŠENÍ
INFORMOVANOSTI**

INOVATIVNÍ VÝUKOVÉ METODY

PRAKTICKÉ METODY

CELOEVROPSKÝ

Užitečné odkazy nebo zdroje:

JA-YE Enterprise without Borders®

JA-YE Social Enterprise Programme

European Creativity and Innovation Challenge

„Vzdělavatel v oblasti podnikání“ – dvoudenní seminář

„Vzdělavatel v oblasti podnikání“ je dvoudenní seminář, který se zabývá otázkami odbornosti učitelů a jejich úlohou jakožto původců změn ve společnosti. Seminář je interaktivní a zahrnuje příklady inovativních postupů, diskuse a uplatňování v pracovním životě delegátů. Seminář samotný vychází z předpokladu, že pro vzdělavatele je podstatně snazší vést studující v oblastech, v nichž sami mají příslušné odborné znalosti, a uznává, že mnoho vzdělavatelů má (nebo se domnívá, že má) omezené zkušenosti s podnikáním. Seminář proto učitele podporuje, aby poznali a pochopili, jak lze znalosti a zkušenosti z praxe využít v podnikání. Důležité je, že spojuje vzdělavatele s ostatními osobami, které pracují v téže oblasti, a otevírá příležitosti k efektivní spolupráci.

Seminář se zabývá koncepcí „vzdělavatele v oblasti podnikání“ a srovnává úspěšné podnikatele s efektivními učiteli. Prostřednictvím dialogu

a reflexe zdůrazňuje a zkoumá hlavní aspekty odbornosti učitele, profesní identity a způsobu zapojení žáků a studentů. K těmto aspektům patří postoje vůči změně, nejistotě, riskování a vztahy.

Dvoudenní seminář se zabývá pěti tématy:

- ▶ Vzdělavatel v oblasti podnikání
- ▶ Učení a výuka pro 21. století
- ▶ Co víme o efektivním učení
- ▶ Zapojení žáků a studentů do učebního procesu
- ▶ Strategie k posílení podnikatelských kompetencí

Druh aktivity: průběžné podpůrné iniciativy pro poskytovatele dalšího profesního rozvoje

Země provádění: Spojené království – Skotsko

Instituce provádějící činnost: Univerzita v Aberdeenu

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: <http://www.abdn.ac.uk/spe/>

Hlavní kontaktní osoba: Dr David McMurtry

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: d.cmcumrtry@abdn.ac.uk

Tel. +44 1224274623

Další účastníci nebo partneři: Skotský program pro podnikání; chorvatská Národní agentura pro vzdělávání učitelů; Erciyes University, Kayseri, Turecko

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé, ředitelé škol, studenti pedagogických škol, učitelé pedagogických škol, zaměstnanci vzdělávacích orgánů, psychologové a pedagogové

Cílová úroveň vzdělávání: vzdělavatelé na všech úrovních vzdělávání – předškolní, primární, sekundární, další a vysokoškolské

Účastníci se zabývají studiem a výukou podnikatelských dovedností v současném kontextu a posuzují příklady osvědčených postupů. Zapojují se rovněž do „akčního plánování“ s využitím nápadů, které zjistili a přezkoumali v rámci výše uvedených témat, s cílem vypracovat program rozvoje k dosažení pokroku u jednoho aspektu jejich praxe.

Na podporu podnikatelských postojů a kreativity je přijata řada pedagogických přístupů, včetně těchto:

- ▶ Prezentace vedené lektorem s využitím údajů z výzkumu a literatury a příklady osvědčených postupů pomocí videa
- ▶ Rozsáhlá reflexe, diskuse, dialog a interakce
- ▶ Akční plánování, jednotlivě a ve skupinách
- ▶ Skupinové prezentace

Program „Vzdělavatel v oblasti podnikání“ v současnosti nabízí čtyři partnery, kteří se podíleli na provádění výše uvedeného projektu, pokud jsou dostupní. Každý (z kteréhokoli evropského národa), kdo chce uspořádat seminář, by se měl obrátit nejprve na Dr Davida McMurtryho z Univerzity v Aberdeenu. Instituce žádající o seminář by si měla být vědoma toho, že bude muset uhradit cestovní výlohy a náklady na ubytování přednášejících. Kromě dvoudenního semináře existuje rovněž komunita „elektronického učení“, která účastníkům umožňuje přístup k materiálům a jejich sdílení a vzájemný kontakt před seminářem a posléze.

Kromě vzdělávání v rámci profesního rozvoje představuje seminář rovněž výzkumnou činnost. Údaje jsou shromažďovány prostřednictvím dotazníku týkajícího se názorů účastníků na koncepci vzdělavatele v oblasti podnikání a jejich profesní identitu, zejména nakolik mají sami za to, že mají podnikatelské smýšlení.

Dopad aktivity

Tento nový program se již s velkým úspěchem uskutečnil v Záhřebu v Chorvatsku (červen 2012), v Aberdeenu ve Skotsku (září 2012) a v Kayseri v Turecku (březen 2013). Hodnocení seminářů ukázala, že účast měla významný dopad na osobní zdatnost účastníků a že může zajistit přínosy rovněž pro praxi a politiku. Po seminářích v Kayseri byly zveřejněny dokumenty a zprávy zabývající se koncepčním vývojem a obsahující empirické údaje, které vyzdvihovaly mezinárodní srovnání.

Zapojení do podnikání a podnikatelské činnosti má kladný dopad také na studenty a jejich vzdělávání ve všech oborech. Vzdělavatelé při zvažování své úlohy prohlubují pochopení svého vlivu na společnost. To poskytuje základ pro významný profesní rozvoj.

Tým s radostí projedná možnost uskutečnit seminář v partnerství se vzdělavateli z jiných zemí a prostředí.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PRŮBĚŽNÁ PODPORA

ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI

**UČENÍ ZALOŽENÉ NA ZÍSKÁVÁNÍ
ZKUŠENOSTÍ**

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Národní norma pro podnikatelské vzdělávání

Národní normu pro podnikatelské vzdělávání navrhlo Centre for Education and Industry na Univerzitě ve Warwicku. Norma umožňuje proces přezkumu kvality za účelem rozpoznání a vyzdvižení osvědčených postupů při navrhování a plnění osnov podnikatelského vzdělávání. Jedná se spíše o vzdělávání učitelů než o činnosti zaměřené na studenty.

Rámec je rozdělen na pět prvků, přičemž každý z nich popisuje a určuje kvalitní procesy. To zahrnuje:

- ▶ stanovení vize podnikatelského vzdělávání,
- ▶ provedení auditu podnikatelského vzdělávání,
- ▶ plánování a řízení podnikatelského vzdělávání,
- ▶ plnění osnov podnikatelského vzdělávání a

- ▶ posouzení a hodnocení podnikatelského vzdělávání.

Každý prvek obsahuje seznam požadavků, které musí školy splnit, a k němu je připojeno stručné vysvětlení druhu dokumentace a dokladů, které jsou zapotřebí ke zvažení pro začlenění do národní normy.

Za účelem dosažení národní normy musí školy poskytující podnikatelské vzdělávání prokázat, že existuje:

- ▶ závazek týkající se poskytování podnikatelského vzdělávání všem studentům,
- ▶ vize ohledně budoucích potřeb a vypracování osnov podnikatelského vzdělávání za účelem začlenění činnostně orientované výuky a metod zaměřených na studenta,

Druh aktivity: průběžné podpůrné iniciativy pro učitele v praxi

Země provádění: Spojené království

Instituce provádějící činnost: Centre for Education and Industry

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/cei/enterpriseeducation/casestudy/>

Hlavní kontaktní osoba: Malcolm Hoare

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: m.g.hoare@warwick.ac.uk

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé

Cílová úroveň vzdělávání: učitelé na základních, středních a speciálních školách

- ▶ jednoznačný názor na to, jak podnikatelské vzdělávání zapadá do širších osnov a plánu rozvoje, a rovněž závazek ze strany vedoucích pracovníků a zaměstnanců týkající se koncepce a její pochopení,
- ▶ pravidelné hodnocení a posuzování poskytování podnikatelského vzdělávání, zejména jeho dopadu na rozvoj schopností jednotlivých studentů,
- ▶ důkazy o specializovaném interním nebo externím dalším profesním rozvoji koordinátorů podnikatelského vzdělávání a zaměstnanců školy.

Předpoklady úspěchu

- ▶ Bezplatné a přístupné informace. Hlavním aspektem norem je to, že jsou zveřejněny na internetu na stránkách „Enterprise Village“; to učitelům a institucím umožňuje snadný a bezplatný přístup k materiálům.
- ▶ Prostřednictvím on-line materiálů je umožněno sebehodnocení a akční plánování. Lze určit silné a slabé stránky v celkovém podnikatelském vzdělávání zajišťovaném školou a těmto stránkám je věnována pozornost.
- ▶ Existuje možnost externí akreditace.

Dopad aktivity

- ▶ Požadavek, aby bylo zajištěno specializované vzdělávání v praxi, podnítil jak poptávku po podnikatelském vzdělávání učitelů, tak i nabídku tohoto vzdělávání, a vytvoření užitečných sítí školních podniků.
- ▶ Zaměstnanci pracující s materiály uvádějí, že uvítali strukturovaný přístup a příležitost k vyzdvižení zjištěných osvědčených postupů.
- ▶ Zaměstnanci jsou často schopni určit „skryté“ podnikatelské vzdělávání, k němuž dochází na jejich školách, jež však nebylo dříve rozpoznáno.
- ▶ Učitelé a jejich mentoři oceňují poskytnutí jednoznačných pokynů na podporu poskytování vysoce kvalitního podnikatelského vzdělávání. Dobře reagovali rovněž na flexibilitu, která je v požadavcích obsažena a která umožňuje zabývat se místními prioritami, a přesto splnit základní kritéria.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PRŮBĚŽNÁ PODPORA

ZAČLENĚNÝ

NORMALIZACE

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Internetové stránky CEI: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/cei/>

Internetové stránky Enterprise Village: <http://www.enterprisevillage.org.uk/>

Začleňování koncepce podnikatelského vzdělávání do učebních osnov

Centre for Educational Research and Development (CERD) je agenturou libanonské vlády, která hraje klíčovou úlohu při vypracování osnov. Centrum vyvinulo koncepcí začleňování podnikatelství do vzdělávacího systému země. V rámci pilotního projektu je podnikatelský obsah zaváděn do osnov, a to v rámci všeobecného i odborného vzdělávání. Dosažení tohoto cíle vyžadovalo přijetí řady kroků:

- ▶ CERD nejprve představilo projekt ministrům s cílem přesvědčit je, aby do něj investovali,

- ▶ za druhé byla vybrána pilotní místa (celkem okolo 50) a ředitelé těchto škol byli pozváni, aby o projektu diskutovali,
- ▶ CERD posléze poskytlo školení pro učitele na školách s cílem zajistit, aby mohli začít iniciativu provádět.

Na podporu iniciativy byla pořízena a vyvinuta řada zdrojů. Ty zahrnovaly: pokyny k osnovám, materiály pro studenty a příručku pro učitele. Všechny materiály využívaly přístup založený na aktivním učení a začínaly výukou základních dovedností potřebných pro zaměstnatelnost.

Druh aktivity: průběžné podpůrné iniciativy pro učitele v praxi

Země provádění: Libanon

Instituce provádějící činnost: Centre for Educational Research and Development (CERD)

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci:

<http://www.crdp.org/CRDP/>

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé všeobecně vzdělávacích a odborných předmětů

Cílová úroveň vzdělávání: základní školy

Předpoklady úspěchu

- ▶ Pro dosažení většího dopadu je zásadní začlenění do osnov. Tento projekt se považoval za první krok při rozvíjení „podnikatelské společnosti“ v Libanonu; jelikož je jeho cílem obecněji ovlivnit libanonskou společnost, klíčem k jeho úspěchu bylo to, že podnikání bylo začleněno do hlavních osnov, místo aby se považovalo pouze za mimoškolní aktivitu.
- ▶ Zapojení všech klíčových aktérů. Pilotní projekty se uskutečnily s cílem určit oblasti, v nichž existují přednosti a nedostatky. Výsledky ukázaly, že pro zajištění úspěchu pilotních projektů bylo zásadní zapojení na třech úrovních (nejprve ministerstvo, pak ředitelé škol a nakonec učitelé).
- ▶ Omezení duplicity s cílem zvýšit co nejvíce efektivnost vynaložených prostředků. Bylo zamezeno také překrývání mezi jednotlivými poskytovateli finančních prostředků, a to tím, že každý z nich pracoval na jiném aspektu programu.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PODPŮRNÉ INICIATIVY

ZVYŠOVÁNÍ INFORMOVANOSTI

VÝUKOVÉ MATERIÁLY

LIBANON

Projecte Emprenedors (Projekt Podnikatelé)

Každé pololetí se okolo 10 učitelů z různých škol, kteří provádějí **program Podnikatelé**, sejde na katalánském ministerstvu školství, aby projednali a vyměnili si materiály, zkušenosti a nápady. Tyto materiály zahrnují pomůcky pro učitele, kteří vedou studenty v rámci projektů, jež se zaměřují na založení (imaginárního) podniku, jako je „Založení podniku: vyhotovení obchodního plánu“. Poskytovány jsou učební plány, učitelské zápisníky a pracovní listy pro studenty a rovněž informace o hlavních prvcích právních předpisů, užitečné odkazy, videa k danému tématu a příklady projektů v minulých letech. Všichni učitelé si mimoto vyměňují své zku-

šenosti a výsledky související s podporou podnikavosti ve školách; většina je požádána, aby vyhotovila hodnotící list, někteří představí svou práci kreativnějším způsobem. Například připraví video, které ukazuje výsledky prezentací, jež studenti předvedli v rámci svého konečného projektu.

Ministerstvo školství poskytlo rovněž kontakty na místní podniky a jedná o možnostech jejich oslovení během provádění jednotlivých projektů. Vyzdvihovala se rovněž užitečnost účasti úspěšných podnikatelů a jejich motivačního proslovu při zahájení projektů na školách

Druh aktivity: průběžné podpůrné iniciativy pro učitele v praxi

Země provádění: Španělsko (Katalánsko)

Instituce provádějící činnost: katalánské ministerstvo školství

Internetové stránky nebo odkaz na projekt či instituci: internetové

stránky katalánského ministerstva školství:

<http://www20.gencat.cat/portal/site/ensenyament>

Hlavní kontaktní osoba: Xavier Yáñez, Maria Ojuelová a Monica Artigasová

E-mailová adresa hlavní kontaktní osoby: xyanez@xtec.cat,

mojuel@xtec.cat, monica.artigas@terra.es

Tel. +34 935516900, linka 3835

Použití / cílová skupina činnosti: učitelé, kteří na svých školách uplatňují podnikatelský program

Cílová úroveň vzdělávání: další profesní rozvoj, učitelé středních škol

Předpoklady úspěchu

- ▶ Podnikatelské školy představují v Katalánsku zcela novou koncepci, takže podpora ministerstva školství má zásadní význam.
- ▶ Činnost je ze strany ministerstva školství prosazována prostřednictvím dalšího profesního rozvoje učitelů a některým školám v Katalánsku je nabídnuta bezplatně jako pilotní projekt. ministerstvo školství má klíčový význam, pokud jde o to, umožnit učitelům sdílení zkušeností a materiálů; obzvláště v případě těch, kteří to dělají poprvé. Tento rok byl ve 3. ročníku povinného sekundárního vzdělávání začleněn nový nepovinný předmět „emprenedoria“ (podnikání). Je proto důležité, aby přístup k tomuto vzdělávání mělo více učitelů, především učitelé ekonomiky, kteří budou obvykle za tento nový předmět odpovídat. V současnosti je mimoto ve školách k dispozici jen málo materiálů, takže pomoc a informace ze strany ministerstva školství jsou důležité pro poskytování kvalitních informací.
- ▶ Projecte Emprenedors nyní připravil 25hodinový kurz, který se výslovně zabývá novým předmětem „podnikání“ a poskytuje učitelům nástroje a zdroje potřebné pro výuku tohoto předmětu.

DALŠÍ PROFESNÍ ROZVOJ

PODPŮRNÉ INICIATIVY

SPOLUPRÁCE

VÝUKOVÉ MATERIÁLY

ŠPANĚLSKO

Užitečné odkazy nebo zdroje:

Odkaz na některé poskytnuté materiály: http://phobos.xtec.cat/cirel/cirel/index.php?option=com_content&view=article&id=105&Itemid=74

Odkaz na internetové stránky ministerstva školství obsahující některé zdroje pro výuku podnikání: <http://www.xtec.cat/web/recursos/emprenedoria>

Index

Oddíl	Instituce provádějící činnost	Název případové studie	Strana
PVU	Arteveldehogeschool (Belgie)	ACCIO – Arteveldehogeschool Centre for Creativity, Innovation and Entrepreneurship (Centrum pro kreativitu, inovace a podnikání)	44
PVU	Group T – Leuven Education College (Belgie)	Umění výuky s názorem	20
PVU	HAMK – Institut odborného vzdělávání učitelů (Finsko)	Program odborného vzdělávání učitelů	32
PVU	Ministerstvo školství a vědy Bývalé jugoslávské republiky Makedonie (Bývalá jugoslávská republika Makedonie, FYROM)	Inovace a podnikání	46
PVU	National College of Arts and Design, Dublin (Irsko)	„Pohyblivé sochy“ – umění ve vzdělávání učitelů	18
PVU	Polytechnický institut ve Viana do Castelo College (Portugalsko)	Podnikatelský program pro děti ve věku 3–12 let	42
PVU	SEECCEL (South East European Centre for Entrepreneurial Learning) (mezinárodní)	Regionální projekt podnikatelského učení se zvláštním zaměřením na vzdělávání budoucích učitelů a učitelů v praxi	30
PVU	Univerzita v Sogn og Fjordane (Norsko)	REAL – Rural Enterprises for Action Learning (venkovské podniky pro akční učení) jako profesionální a pedagogický nástroj	40
PVU	St Mary's University College v Belfastu (Irsko)	Hodnocení kvalitativních výsledků vzdělávání	22
PVU	Vyšší škola pedagogiky, komunikace a sportu (GPI), Polytechnický institut Guarda (Portugalsko)	Učební předmět – „Osobní a sociální vzdělávání“	24
PVU	Swansea Metropolitan University (Spojené království)	Absolventi umožňující vzdělávání učitelů	34
PVU	Univerzita v Kodani, Pedagogická fakulta (Dánsko)	Inovační poradce: Univerzita v Kodani	38
PVU	Univerzita v Ioannině, katedra vzdělávání v raném věku (Řecko)	Mentorský program na univerzitě	28
PVU	Univerzita v Jyväskylä (Finsko)	Podnikatelské přístupy ve vzdělávání učitelů	16
PVU	Univerzita v Laplandu (Finsko)	Povinný hudební kurz na základě podnikatelského přístupu (pedagogický přístup)	36
PVU	WEEN – Welsh Enterprise Educators Network c/o Swansea Metropolitan, Trinity St David (Spojené království – Wales)	WEEN – Welsh Enterprise Educators Network (Velšská síť učitelů podnikání) podporovaná organizací Enterprise Educators UK (EEUK)	48
PVU	Xios Hogeschool (Belgie)	Didaktický workshop – interdisciplinární učení	26
DPR	Bulharské centrum cvičných firem (Bulharsko)	Vzdělávání učitelů za účelem založení „cvičných firem“ v jejich školách	84
DPR	Centre for Education and Industry (Spojené království)	Národní norma pro podnikatelské vzdělávání	90
DPR	Centre for Educational Research and Development (CERD) (Libanon)	Začleňování koncepce podnikatelského vzdělávání do učebních osnov	92
DPR	Komora živnostníků a malého podnikání Republiky Slovinsko (Slovinsko)	Projekt UPI	70
DPR	Creativity, Culture and Education (CCE, Kreativita, kultura a vzdělávání), nevládní a charitativní organizace (Spojené království)	Creativity, Culture and Education (Kreativita, kultura a vzdělávání) – kreativní partnerství	66

DPR	Katalánské ministerstvo školství (Španělsko, Katalánsko)	Projecte Emprenedors (Projekt Podnikatelé)	94
DPR	IZER Institut Européen de L'Entrepreneuriat Rural (Francie)	Metoda MIME: Méthode d'Initiation au Metier d'Entrepreneur	76
DPR	Iniciativa pro zakládání podniků a převody podniků (IFEX), Ministerstvo financí a hospodářství spolkové země Bádensko-Württembersko (Německo)	Rozvíjení podnikatelského ducha u učitelů a studentů	62
DPR	Junior Achievement Young Enterprise Europe (JA-YE Europe) (mezinárodní)	Činnosti JA-YE v oblasti vzdělávání učitelů	86
DPR	Manchester Academy (Spojené království)	Manchester Academy	56
DPR	Střední škola Matije Antuna Reljkovića, Slavonský Brod (Chorvatsko)	Střední škola Matije Antuna Reljkovića, Slavonský Brod	54
DPR	Úřad předsedy Rady ministrů (portugalská vláda) (Portugalsko)	Programa Escolhas (Program Volba)	68
DPR	Network for Training Entrepreneurship (NFTE) Belgie (Belgie)	Dovedné podnikání a podnikatelské dovednosti	82
DPR	Portugalsko – ANESPO; Spojené království – Norton Radstock College a Univerzita v Bathu; Dánsko – Niels Brock Business College; Rumunsko – Centrum pro rozvoj a inovace ve vzdělávání (TEHNE); Španělsko – CEBANC; Evropské fórum technického a odborného vzdělávání a výcviku (EFVET) (Portugalsko, Spojené království, Dánsko, Rumunsko, Španělsko)	Projekt Life 2 – „Školení školitelů“	72
DPR	Rouen Business School (Francie)	Inovace v pedagogice v oblasti podnikatelského vzdělávání	74
DPR	Tknika, subjekt zřízený oddělením odborného vzdělávání a přípravy a celoživotního učení v rámci baskického Ministerstva školství, jazykové politiky a kultury (Španělsko – Baskicko)	Tknika – Inovační centrum pro odborné vzdělávání a přípravu a celoživotní učení	80
DPR	Univerzita v Aberdeenu (Spojené království – Skotsko)	„Vzdělavatel v oblasti podnikání“ – dvoudenní seminář	88
DPR	Univerzita v Turku /Technická univerzita v Lappeenrantě (Finsko)	YVI – Virtuální učební prostředí pro podnikatelské vzdělávání	60
DPR	Valnalon (Španělsko)	Uznávání a rozvoj podnikatelských postupů ve vzdělávání učitelů (projekt ADEPTT)	64
DPR	Zespół szkół technicznych w Mikołowie (Polsko)	„Kompetence ano, stereotypy ne“	58
DPR	Zöld Kakas Líceum (Maďarsko)	Vytváření sítí s podnikatelskou sférou	78

ENTERPRISE & INDUSTRY MAGAZINE

On-line ENTERPRISE & INDUSTRY MAGAZINE (http://ec.europa.eu/enterprise/magazine/index_en.htm) pokrývá problematiku spojenou s malými a středními podniky, inovacemi, podnikáním, jednotným trhem zboží, konkurenceschopností a ochranou životního prostředí, průmyslovými politikami napříč širokou škálou odvětví atd.

Tištěné vydání magazínu vychází třikrát ročně. Můžete si ho objednat on-line (http://ec.europa.eu/enterprise/magazine/print-edition/subscription/index_en.htm) ve francouzštině, němčině, španělštině, němčině nebo italštině - zdarma poštou.

Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět na otázky týkající se Evropské unie.

Bezplatná telefonní linka (*): 00 800 6 7 8 9 10 11

(* Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Úřad pro publikace

